

Begroting 2024

*Verantwoordelijkheid nemen
voor nu én later*

waterschap
limburg

Bezoekadres

Maria Theresialaan 99
6043 CX Roermond

Postadres

Postbus 2207
6040 CC Roermond

IBAN: NL10NWAB0636750906
KvK: 67682065

088 88 90 100
info@waterschaplimburg.nl
www.waterschaplimburg.nl

titel Begroting 2024
subtitel Verantwoordelijkheid nemen voor nu én later
datum 4 oktober 2023
versie 4.0 (Cie)
status Concept
zaaknr. 2023-Z2347
documentnr. WLDOC-220622665-25687

vrijgave

Dit document is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur.

Inhoudsopgave

1	Voorwoord	5
1.1	Inleiding	7
1.2	Leeswijzer	7
1.3	Waterschap Limburg in kengetallen	8
	PROGRAMMABEGROTING	10
2	Programmabegroting	11
2.1	Hoogwaterbescherming Maasvallei	15
2.2	Klimaatadaptatie	25
2.3	Waterkwaliteit en ecologie	37
2.4	Zuiveren en waterketen	49
2.5	Crisisbeheersing	59
2.6	Bestuur en organisatie	67
	PARAGRAFEN	82
3	Paragrafen	83
3.1	Paragraaf ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar	83
3.2	Paragraaf uitgangspunten en normen	84
3.3	Paragraaf incidentele baten en lasten	85
3.4	Paragraaf kostentoerekening	86
3.5	Paragraaf onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen	87
3.6	Paragraaf waterschapsbelastingen	92
3.7	Paragraaf weerstandsvermogen	97
3.8	Paragraaf financiering	102
3.9	Paragraaf verbonden partijen	107
3.10	Paragraaf bedrijfsvoering	110
3.11	Paragraaf EMU-saldo	112
3.12	Openbaarheidsparagraaf	114
	FINANCIËLE BEGROTING	116
4	Financiële begroting	117
4.1	Samenvatting	117
4.2	Kredietvoting / kredietverlening	121
4.3	Kostendrager/kostentoerekening/dekkingsmiddelen	123
4.4	Begroting naar kosten en opbrengsten	126
4.5	De meerjarenraming 2024-2029 en de ontwikkeling van het belastingvolume	135
	VOORSTELLEN	137
	BIJLAGEN	138
Bijlage A	Vaste activa	139

Bijlage B	Reserves en voorzieningen	140
Bijlage C	Vaste schulden	141
Bijlage D	Personeelslasten	142
Bijlage E	Renteomslag	143
Bijlage F	Kostenverdeelstaat	144
Bijlage G	Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen	145
Bijlage H	Treasury	146
Bijlage I	EMU saldo	147
Bijlage J	Investeringslijst	148
Bijlage K	Lijst van verbonden partijen	157
Bijlage L	Risico-inventarisatielijst	158
Bijlage M	Afkortingen	159

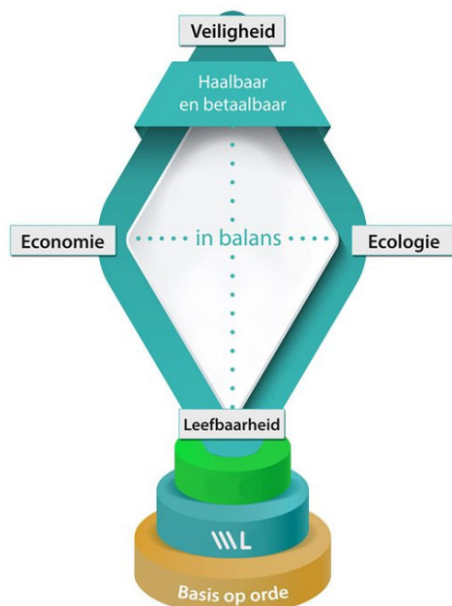
1 Voorwoord

Verantwoordelijkheid nemen voor nu én later

Voor u ligt de eerste begroting van deze bestuursperiode, gebaseerd op het bestuursprogramma ‘Balanceren met lef’. We kennen als waterschap tal van uitdagingen, die om effectieve, efficiënte, maar vooral uitlegbare aanpak vragen. Samengevat gaat het om waterveiligheid, waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid. En vooral ook om het nemen van verantwoordelijkheid voor nu én voor later. In deze begroting durven we daarbij over de horizon van deze bestuursperiode heen te kijken en een fundament te leggen voor een toekomstgericht waterschap.

Water is en blijft immers dé levensader van ons bestaan. Steeds meer realiseren mensen zich hoe belangrijk water is. Met name voldoende en schoon water speelt een nadrukkelijker rol in ons dagelijks doen en laten. De toenemende droogte en wateroverlast vragen om toekomstbestendige antwoorden. Water is dynamisch. Soms is er te veel, soms is er te weinig. Soms is het schoon, soms is het vuil. Soms willen we het water zijn gang laten gaan, soms willen we de loop beïnvloeden.

Die dynamiek komt terug in ons dagelijks werk. Hoogwaterbescherming van de Maasvallei, klimaatadaptatie, waterkwaliteit en ecologie, zuiveren en waterketen en crisisbeheersing zijn onze kerntaken. We ervaren dat de omgeving steeds meer van ons vraagt en verlangt. Niet alles is van vandaag op morgen oplosbaar, niet alles kan het waterschap alleen.

Samenwerking met andere overheden, partners in de waterketen, bedrijven en particulieren is cruciaal voor een adequaat waterbeheer. Bij hen groeit ook het bewustzijn dat mensen zelf een bijdrage kunnen leveren aan een veilige woonomgeving met schoon en voldoende water. Onze kennis en kunde kunnen en willen we graag gebruiken om partners in deze bewuster om te laten gaan met water.

Ons bestuursprogramma ‘Balanceren met lef’ kent als basis het Waterbeheerprogramma 2022-2027 en het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027. Daarop bouwen we voort. Dat vraagt een robuuste en betrouwbare organisatie, die op haar taak is voorbereid. Om de uitdagingen – en de daarmee gepaard gaande ontwikkeling van onze organisatie – op te pakken, moet de basis op orde zijn. Zo maken we het Waterschap Limburg toekomstklaar.

Het samengaan van Waterschap Limburg en haar zusterorganisatie Waterschapsbedrijf Limburg tot één waterschap draagt daaraan bij.

Alle ontwikkelingen en activiteiten, die in deze begroting een plek hebben gekregen, hebben tot doel om toekomstige generaties voldoende garanties te bieden op het gebied van (water)veiligheid en een leefbare woon- en verblijfsomgeving, de waterbeschikbaarheid en schoon water. De daarvoor noodzakelijke investeringen in onze infrastructuur (leidingen, stuwen, gemalen, etc.) en installaties en zuiveringen gaan we niet uit de weg. Daarbij maken we weloverwogen keuzes, die ook op de lange termijn haalbaar en betaalbaar zijn voor iedereen.

Het streven naar een veilige woonomgeving is daar een voorbeeld van. Die krijgt niet alleen een impuls met het Hoogwater Beschermings Programma en Maas 2050, maar ook via Water in Balans. De kennis en ervaring die we inmiddels met deze programma's hebben opgedaan, zetten we bovendien in bij de uitdagingen die we samen met de Provincie Limburg en gemeenten oppakken binnen Water en Ruimte Limburg (WRL).

Als we het hebben over veiligheid dan gaat het ook over een adequate waarschuwings- en crisisorganisatie die Limburgers kan voorbereiden op wat komen gaat en – als er ondanks alle maatregelen toch een probleem optreedt – de handen uit de mouwen steekt en helpt waar nodig.

Veiligheid en leefbaarheid bevorderen we ook door schoon water terug te brengen in onze leefomgeving. Daarbij houden we onverminderd vast aan de opgaven uit de Kaderrichtlijn Water die in 2027 gerealiseerd moeten zijn. Maar vanaf nu is er ook oog voor de uitdagingen op de lange termijn. Zo houden we bij projecten en investeringen ook al rekening met de opgaven uit de nieuwe Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater.

Inmiddels krijgen we steeds meer grip op onze onderhoudswerkzaamheden en het assetmanagement. Dat komt niet alleen de kwaliteit van ons werk en de leefomgeving ten goede, maar zorgt ook voor meer efficiëntie en kostenbeheersing. De komende bestuursperiode zetten we hierin belangrijke volgende stappen, die ook bijdragen aan de bedrijfszekerheid van onze installaties en zuiveringen.

Verantwoordelijkheid nemen voor nu én later vraagt het lef om de daarvoor benodigde uitgaven, investeringen en inspanningen ook daadkrachtig en weloverwogen op te pakken. En dat alles in een tijd waarin de autonome ontwikkelingen – financieel en organisatorisch – al veel van ons vragen. Denk daarbij onder andere aan de gevolgen van de Oekraïne-crisis, de ontwikkelingen van de energieprijzen, de stijgende cao-lonen en de alsmaar toenemende grondstofkosten. Dat heeft zijn weerslag in de tarieven van zowel de watersysteemheffing als de zuiveringsheffing.

Om de volgende generaties de veiligheid en zekerheden te bieden op het gebied van (water)veiligheid, waterbeschikbaarheid en schoon water zullen we nu met zijn allen de daarvoor benodigde bijdrages moeten leveren. Alleen dan houden we het waterschapswerk op de lange termijn haalbaar en betaalbaar. Ook dat hoort bij verantwoordelijkheid nemen.

Het dagelijks bestuur van het Waterschap Limburg

1.1 Inleiding

Voor u ligt de Begroting 2024. De Begroting 2024 is een nadere uitwerking van de Kaderbrief Plus 2024. Deze begroting geeft op hoofdlijnen de doelen, ambities en intenties van het waterschap weer voor het jaar 2024. Tevens zijn de kosten en opbrengsten per taak opgenomen en de daaruit voortvloeiende heffingsbedragen.

In de programma's is de inhoud van het Bestuursprogramma 2023-2027 '*Balanceren met lef*', het Waterbeheerprogramma 2022-2027 '*Limburgs water in een veranderend klimaat*' en de verschillende beleidsplannen (die het AB heeft vastgesteld) verwerkt.

Ook zijn een meerjarenexploitatieraming 2024-2029 en investeringsplanning voor de periode 2024-2029 opgenomen.

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat per programma in op de belangrijkste ontwikkelingen en speerpunten voor 2024. De programma's hebben een vaste opzet waarbij de volgende vragen centraal staan:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we ervoor doen?
- Wat mag het kosten?

De programmadoelen en inspanningen zijn in doelenbomen vastgelegd. Daarnaast gebruiken we per programma een aantal beleidsindicatoren om de effecten van het beleid toe te lichten. Dergelijke niet-financiële informatie maakt het makkelijker om in te schatten welke concrete resultaten we willen bereiken.

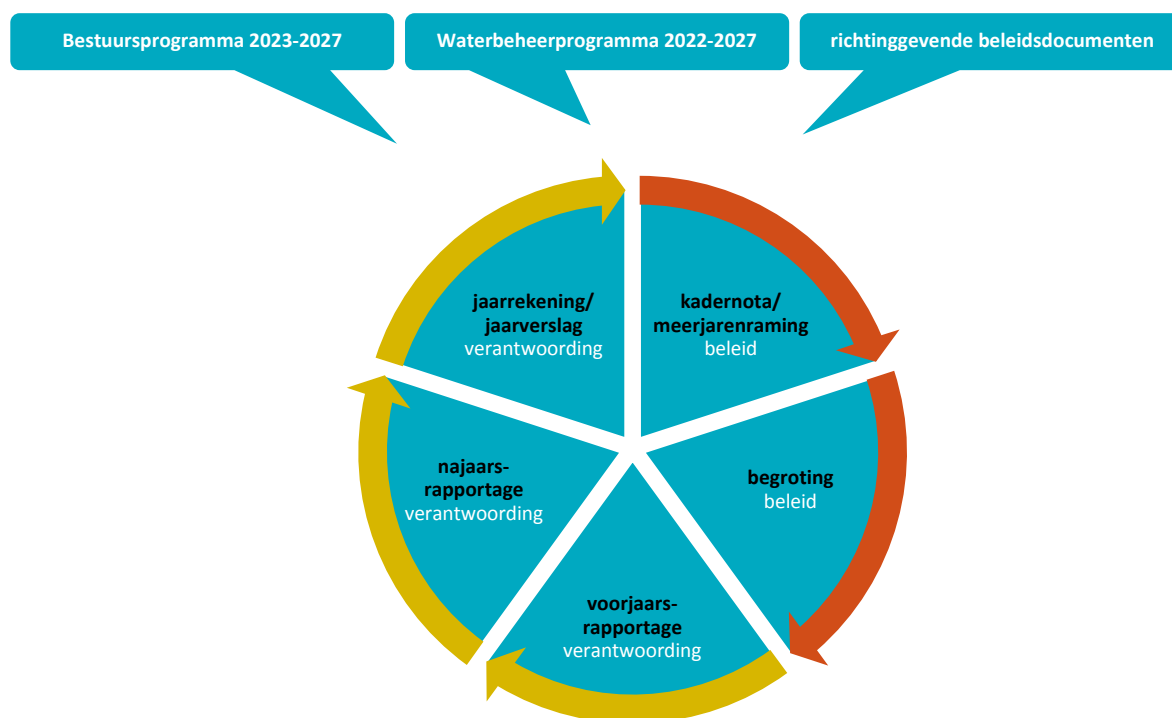
In hoofdstuk 3 staan de (verplichte) begrotingsparagrafen zoals opgenomen in het Waterschapsbesluit. De paragrafen geven op verschillende onderwerpen, programma-overstijgend, inzicht in de begroting.

Hoofdstuk 4 gaat over de financiële begroting 2024. Conform het Waterschapsbesluit is de begroting 2024 gepresenteerd naar de kostendragers watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Ook krijgt u inzicht in de kosten en opbrengsten van het waterschap en de meerjarenraming 2024-2029.

Tot slot bevatten de bijlagen overzichten van onder andere onze lopende en voorgenomen investeringen, onze verbonden partijen, reserves en voorzieningen, risico's, gebruikte afkortingen, etc.

Achtergrondinformatie: P&C-cyclus

In de P&C-cyclus wordt op een systematische manier inhoud gegeven aan het proces van richting geven en het op koers houden van de organisatie. Via deze documenten geven we als bestuur vorm aan de opgaven en bewaken we de voortgang. De planning & control cyclus ziet er als volgt uit:

Kadernota / Meerjarenraming

De 'Kadernota' geeft invulling aan de realisatie van het Bestuursprogramma en het Waterbeheerprogramma. We bepalen hierin de kaders voor de begroting van het komende jaar. Tegelijkertijd kijken we (financieel) zes jaar vooruit met de Meerjarenraming .

Begroting

De 'Begroting' is een vertaling van de 'Kadernota / Meerjarenraming' naar concrete activiteiten, prestaties en middeleninzet voor het komende jaar. Met de vaststelling van de 'Begroting' autoriseert het algemeen bestuur het dagelijks bestuur tot het maken van de kosten die noodzakelijk zijn om de voorgenomen activiteiten te realiseren.

Voorjaarsrapportage / Najaarsrapportage

Tussentijdse verantwoording over het gevoerde beleid en beheer en voorstellen tot bijsturen doen we via de 'Voorjaarsrapportage' en 'Najaarsrapportage'. De 'Voorjaarsrapportage' beslaat de periode januari tot en met april. De 'Najaarsrapportage' beslaat de periode januari tot en met augustus.

Jaarrekening/-verslag

De 'Jaarrekening/-verslag' vormt het document waarmee na afloop van een jaar verantwoording wordt afgelegd over het gevoerde beleid en beheer. Dit document bestaat uit het 'Jaarverslag' (de inhoudelijke verantwoording) en de 'Jaarrekening' (de financiële verantwoording).

2.209 km²

werkgebied

19%

bebouwd

81%

onbebouwd

1.118.302

inwoners

31

gemeenten

17

rioolwaterzuiveringsinstallaties

530 km

transportleiding afvalwater

150 mln m³/jr

gezuiverd water

401

medewerkers in dienst WL

165

medewerkers in dienst WBL

191 km

waterkeringen

205

coupures

2645 km

watergangen

463

regenwaterbuffers

1533

stuwen

188

gemalen

€ 194 mln

netto exploitatiebudget WL

€ 80 mln

netto exploitatiebudget WBL

€ 41 mln

netto investeringsbudget WL

€ 37 mln

netto investeringsbudget WBL

peildatum kengetallen 1 januari 2022 (de bedragen in €'s hebben peildatum 'Begroting 2023')
 dit overzicht wordt nog geüpdatet, gereed bij de versie voor het AB van 29 november 2023.

Programma- begroting 2024

waterschap
limburg

2 Programmabegroting

Waterbeheerprogramma

Elke zes jaar leggen waterschappen vast welke aanpak en welke maatregelen nodig zijn om de watertaken goed te kunnen uitvoeren. Dit gebeurt in het waterbeheerprogramma (WBP).

Op 8 december 2021 heeft het algemeen bestuur na een uitgebreid participatieproces het 'Waterbeheerprogramma 2022-2027' vastgesteld. Hierin staan de Limburgse wateropgaven voor de planperiode 2022-2027.

Programmabegroting

De Begroting 2024 is de derde begroting in de planperiode van dit waterbeheerprogramma. In de programmabegroting 2024 geven wij per programma weer hoe wij in 2024 de doelen uit het waterbeheerprogramma gaan realiseren.

In lijn met het 'Waterbeheerprogramma 2022-2027' bestaat de programmabegroting uit de hoofdstukken:

- Hoogwaterbescherming Maasvallei
- Klimaatadaptatie
- Waterkwaliteit en ecologie
- Zuiveren en waterketen
- Crisisbeheersing
- Bestuur en organisatie

Toelichting

De eerste vier programma's horen bij onze missie:

'veilige dijken, droge voeten, voldoende en schoon water'.

Flexibel en slagvaardig optreden bij een watercalamiteit is ook een belangrijke taak van het waterschap. Daarom belichten we deze taak in het programma 'Crisisbeheersing'.

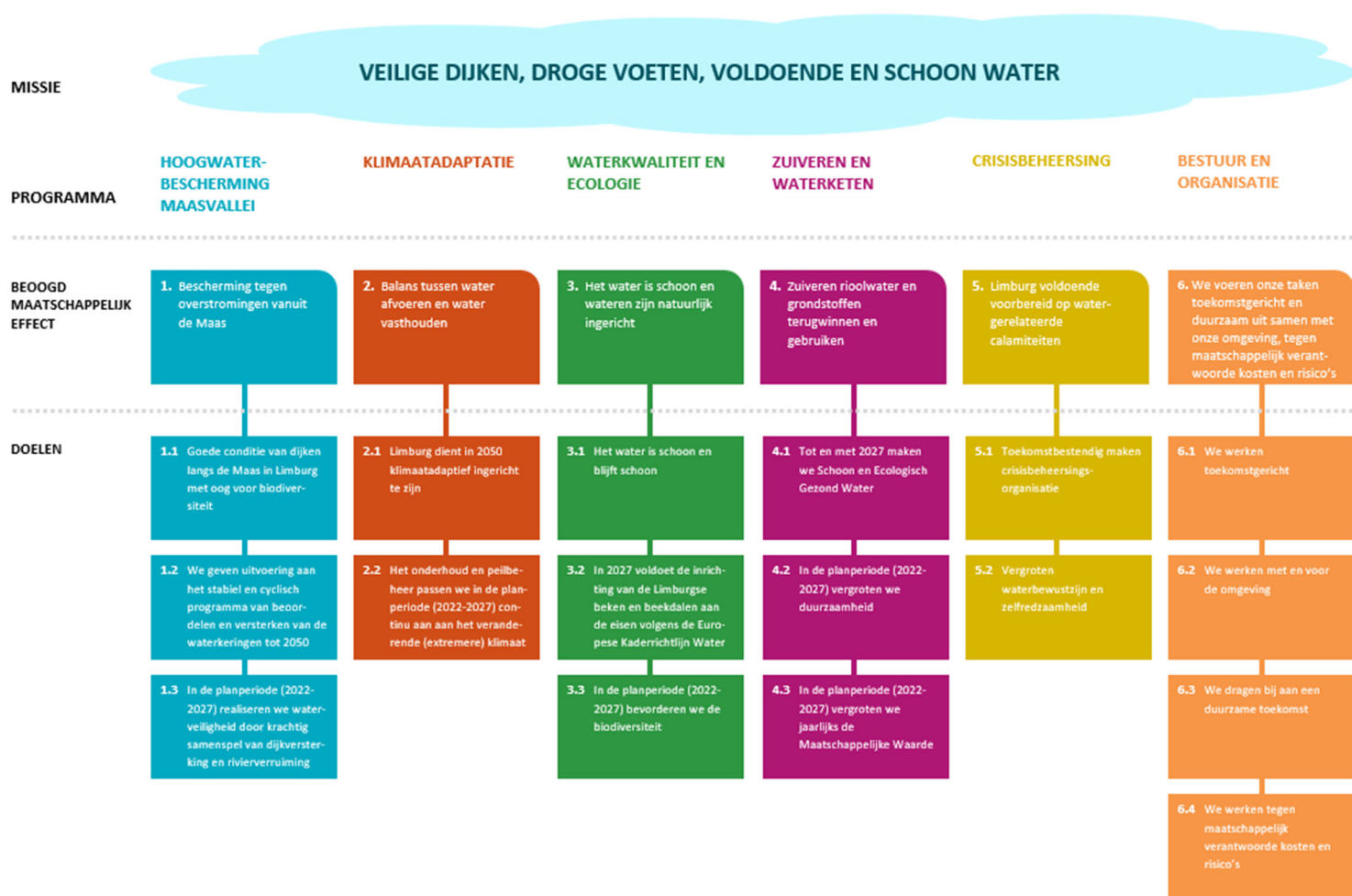
En een aantal andere nog niet toebedeelde verplichte onderdelen vormen het laatste programma, het programma 'Bestuur en organisatie'.

Doelenboom

Voor de bovenstaande zes programma's (zeg maar onze opgave als Waterschap Limburg) hebben we in ons waterbeheerprogramma onze aanpak beschreven. Het gaat concreet om: 'Hoogwaterbescherming Maasvallei', 'Klimaatadaptatie', 'Waterkwaliteit en ecologie', 'Zuiveren en waterketen', 'Crisisbeheersing' en 'Bestuur en organisatie'. Om te kunnen monitoren of we slagen in het realiseren van onze opgaves, maken we gebruik van de 'doelenboom'.

Hierin staat per programma wat we willen bereiken op de lange termijn (beoogd maatschappelijk effect) en de doelen die we ons voor de kortere termijn hebben gesteld.

Onze doelenboom, die de structuur vormt van de hierna volgende programmabegroting, ziet er als volgt uit:

Aard en samenhang van waterschapsprojecten

Binnen de projecten van Waterschap Limburg onderscheiden we twee grote groepen projecten:

- de dijkversterkingsprojecten (zie programmabegroting Hoogwaterbescherming Maasvallei) en
- de watersysteemprojecten (zie programmabegroting Klimaatadaptatie en programma Waterkwaliteit en ecologie).

Lijnorganisatie versus programma

De ambtelijke organisatie van WL (lijnorganisatie) staat ervoor aan de lat deze projecten voor te bereiden en uit te voeren. Een heel groot deel van onze projecten voeren we 'in de lijn' uit. Maar in sommige gevallen voeren we projecten via een organisatorisch programma uit. Zo'n programma is een tijdelijke manier van samenwerken, die bijdraagt aan het verwezenlijken van specifieke doelen. Het bundelen van gelijksoortige projecten levert vaak synergievoordelen op (doelmatiger en doeltreffender).

Dijkversterkingsprojecten

De dijkversterkingsprojecten moeten ervoor zorgen dat onze dijktrajecten voldoen aan de wettelijke beschermingsnorm. Deze opgave is opgenomen in het Waterbeheersprogramma (WBP 2022-2027) en deze projecten pakken we gebundeld op in het organisatorische programma HWBP. HWBP pakt zoals bekend alle projecten op die als doel hebben de inwoners van Limburg te beschermen tegen overstromingen vanuit de Maas.

Watersysteemprojecten

Binnen het portfolio van de watersysteemprojecten voeren we projecten op het gebied van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), normen wateroverlast (NBW), verdrogingsbestrijding en assetmanagement uit. Dit zijn opgaven die zijn opgenomen in het WBP.

Concreet betekent dit dat er projecten op het gebied van:

- Beekherstel: we zorgen voor maatregelen om te voldoen aan de KRW-opgave in 2027;
- Verdrogingsbestrijding: we zorgen voor herstel van droogteschade van natuurgebieden en beekdalen;
- Wateroverlast: we zorgen voor maatregelen om te voldoen aan de geldende normering;
- Vervanging en aanpassing assets: we zorgen voor het op orde brengen en houden van het watersysteem (profielen), kunstwerken en meetapparatuur.

Deze watersysteemprojecten pakken we organisatorisch grotendeels 'in de lijn' op. Een deel van deze watersysteemprojecten is ondergebracht in het organisatie-programma Water in Balans (WiB). Waterschap Limburg geeft met het programma Water in Balans voorrang aan het aanpakken van wateroverlast door het veranderend klimaat.

Daar waar er in de op te pakken maatregelen overlap dan wel samenhang is tussen de lijnorganisatie en de organisatorische programma's HWBP en WiB (bijvoorbeeld in het beekmondingenconvenant) bepalen we in goede afstemming tussen de projecten hoe de samenwerking en de uit te voeren maatregelen vorm krijgen.

1.

Hoogwater- bescherming Maasvallei

waterschap
limburg

programma

1. Hoogwaterbescherming Maasvallei

rivierverruiming waar dat kan, waterkeringen waar het moet

Waarom dit programma?

Voor de hoogwaterbescherming in de Limburgse Maasvallei zijn forse investeringen nodig om in 2050 aan de gestelde normen te voldoen. Daarbij houden we rekening met de klimaatverandering, die ervoor zorgt dat de Maas niet alleen vaker maar ook grotere afvoerpieken te verwerken krijgt. Bij de hoogwaterbescherming in de Maasvallei staat de gedachte centraal: rivierverruiming waar dat kan, waterkeringen waar het moet. Rijk, provincie, waterschap en gemeenten werken samen aan de beste combinatie van oplossingen. Waterschap Limburg staat hierbij aan de lat voor sterke waterkeringen langs de Maas van Eijsden tot Mook.

Naast de beschermingsopgave denken we mee met kansen om de Maasvallei aantrekkelijker te maken. Het is goed wonen, werken en ontspannen aan de Maas. En dat houden we graag zo. Elke plek verdient zijn eigen oplossing die past in het gebied. Dat betekent dat we goed luisteren naar de wensen uit de omgeving, maar ook dat we keuzes maken.

Hoogwaterbescherming Maasvallei | Doelenboom | Waterbeheerprogramma 2022-2027

Wat willen we bereiken?

effect
1

Beoogd maatschappelijk effect:

Bescherming tegen overstromingen vanuit de Maas.

De uitdaging van Waterschap Limburg is het beschermen van de inwoners en bedrijven in de Maasvallei tegen overstromingen tot de in 2017 vastgestelde nieuwe norm.

Hoe meten we dat?

Hoogwaterbescherming Maasvallei						
1. Bescherming tegen overstromingen vanuit de Maas						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	Totaal aantal trajecten primaire keringen dat voldoet aan de norm.	21	22	23	24	45 (in 2050)

Toelichting bij	
a)	Door het uitvoeren van activiteiten binnen de cyclus van beheren en onderhouden, het beoordelen en het versterken van primaire waterkeringen is in beeld hoeveel trajecten primaire keringen voldoen aan de norm. Op basis van de resultaten van de beoordeling voldeden op peildatum 31-12-2022 twintig dijktrajecten aan de norm (ondergrens). Het doel is om in 2050 alle primaire keringen aan de norm te laten voldoen.

Wat gaan we ervoor doen?

UITGELICHT

Het beschermen van inwoners en bedrijven in de Maasvallei tegen overstromingen vraagt om de aanleg en versterking van waterkeringen langs de Maas, naast de zorgplicht voor bestaande keringen. Tot die zorgplicht behoort het beoordelen van de veiligheid en het reguliere onderhoud en beheer ervan. De aanleg- en versterkingsopgave is aanzienlijk en ondergebracht in het HWBP. Het HWBP gaat 'full speed' door en waardoor versterkte inzet van onze

lijnorganisatie nodig is voor het borgen van de binnen HWBP toe te passen kaders en richtlijnen. Om hieraan te kunnen voldoen, brengen wij de beschikbare capaciteit van onder andere ecologen en hydrologen op het niveau dat nodig is om de benodigde input aan HWBP tijdig te kunnen leveren.

Vanuit de (wettelijke) zorgplicht is het noodzakelijk om de aantoonbaarheid en navolgbaarheid van onze inspectie- en onderhoudsmaatregelen vast te leggen. Hiertoe gaan wij ons beheersysteem INFOR verder inrichten, vullen en up-to-date houden. De output van INFOR levert sturingsinformatie voor het management en dient als input voor assetmanagement. We brengen waterveiligheidsdata verder op orde, om de beoordeling van het areaal op de bestaande normen te faciliteren en de opgave bij projecten nader te concretiseren.

Ten behoeve van het HWBP verbeteren we de bestaande eisenset (KES Waterkeringen) en sluiten we aan bij de landelijke ontwikkeling rond het versterken en uniformeren van de System-Engineerings-werkwijze. Daartoe versterken we ons beheercluster (Areaalbeheer) voor het opstellen en onderhouden van assetmanagement- en instandhoudingsplannen, monitoringsplannen van projecten en het proces van Opleveren en Overdragen. De sterk groeiende projectenportefeuille vraagt daarnaast om een professionaliseringsslag in de informatiesystemen die de projectbeheersing ondersteunen. Dit gebeurt natuurlijk in samenspraak met de andere projecten en met WBL en daarbij houden we rekening met andere aanverwante applicaties, zoals de keuze voor het toekomstig financieel informatiesysteem.

In vervolg op het in 2020 vastgestelde Transitieplan HWBP is het project Maas2050 uitgevoerd, met als doel het opstellen van een programmeringsstrategie en een adaptieve programmering voor de aanpak van dijkprojecten. Het gaat om een robuust en maakbaar programma, waarbij we in samenspraak met de omgeving zorgen voor hoogwaterbescherming. Op 28 september 2022 heeft u als algemeen bestuur de programmastrategie en het richtinggevend scenario ‘Veiligheid met en voor de omgeving’ vastgesteld. Het voorkeursscenario werken we uit in een adaptieve programmering die onderdeel gaat uitmaken van de begrotingscyclus. Door de recente scope-uitbreidingen en de overgang naar meer arbeidsintensieve projectfasen ontstaat er een sterk groeiende capaciteitsbehoefte binnen het HWBP. Deze wordt grotendeels gefinancierd via de subsidieregeling van het landelijk HWBP. Conform de in het Transitieplan met het landelijk HWBP gemaakte afspraken moeten we een deel van de (bestaande en extra) capaciteit invullen met medewerkers in vaste dienst. Deze medewerkers gaan we werven.

In het bestuursakkoord is gesproken over voorfinanciering ten behoeve van het HWBP-programma. De nadere invulling van de voorfinanciering hangt samen met de landelijke programmering. Deze landelijke programmering wordt in het najaar vastgesteld. Een concrete uitwerking van de randvoorwaarden behorende bij voorfinanciering bespreken we uiterlijk Q1 2024 met u.

doel
1.1

Doel: 1.1 Goede conditie van dijken langs de Maas in Limburg met oog voor biodiversiteit.

Hoe meten we dat?

Hoogwaterbescherming Maasvallei						
1.1 Goede conditie van dijken langs de Maas in Limburg met oog voor biodiversiteit						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	% van alle gestelde basiseisen in de Zorgplicht (31) dat op orde is (groen)	≥ 90%	≥ 90%	≥ 90%	≥ 90%	≥ 90% (⁻¹)
b)	% van totaal aantal inspecties dat is uitgevoerd conform inspectieplan	≥ 95%	≥ 95%	≥ 95%	≥ 95%	≥ 95% (⁻¹)

Toelichting	
a)	¹ Geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.
b)	¹ Geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Voor dit doel (1.1) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 1.1.1 Te allen tijde voldoet het beheer en onderhoud van veilige waterkeringen aan de eisen van de zorgplicht.
We voeren het beheer van de waterkeringen van WL uit volgens de richtlijnen van het Rijk. De zorgplicht bevat praktische leidraden voor onder andere het inspecteren en onderhouden van waterkeringen. Ook zijn eisen gesteld aan de manier van gegevensbeheer, crisiszorg, vergunningverlening en toezicht en handhaving.

Activiteiten 2024

1. We hosten een peer review rondom het thema informatievoorziening waterveiligheid en pakken de aanbevelingen die daaruit voortkomen op en voeren die planmatig uit.

2. We stellen een veiligheidsrapportage op over het afgelopen jaar, daarin geven wij weer hoe wij voldoen aan de landelijke gestelde eisen van de zorgplicht primaire waterkeringen. We pakken de actiepunten op die voortkomen uit de veiligheidsrapportage.
3. In 2022 is het beleidskader 'Hoge gronden' vastgesteld (voor de bescherming en instandhouding van hoge gronden die onderdeel uitmaken van het dijktraject) en in 2023 zijn de eerste hoge gronden opgenomen op de legger. In 2024 maken we een start met de uitrol over de rest van het areaal. We maken daarvoor in de eerste helft van het jaar een plan van aanpak voor de hoge gronden die onderdeel uitmaken van of aansluiten op een dijkversterkingsproject en waarvan de ligging van de aansluitpunten al vast staat.
4. Sinds 2023 staan alle planmatige inspecties in Infor. In 2024 gaan we de inspecties van waterkeringen voor het eerst volledig planmatig uitvoeren.

Subdoel: 1.1.2 Te allen tijde borgen we het beheer en onderhoud van regionale en overige keringen.

De wettelijke zorgplicht geldt voor de primaire waterkeringen. Voor de andere waterkerende assets, zoals regionale en overige keringen langs de Maas, waterkeringen langs beken en dammen langs regenwaterbuffers, is het aan het waterschap zelf om deze zorg in te vullen.

Activiteiten 2024

1. Nadat in 2023 is gewerkt aan een inhoudelijk afwegingskader voor de status van waterkeringen (en overige waterkerende objecten), starten we in 2024 met een pilot voor de beoordeling van een overige waterkering en een regenwaterbufferdam. Daarmee maken we voor twee pilot-assets de actuele sterkte inzichtelijk en doen we ervaring op met deze werkwijze.

Subdoel: 1.1.3 Het WL-beleid omtrent regelgeving van waterkeringen is altijd actueel, zodat veiligheid, beheer- en onderhoudbaarheid geborgd is.

Een actueel beleidskader vormt de basis voor regelgeving rond waterkeringen en geeft houvast in dijkversterkingsprojecten, in de uitvoering van werkprocessen en in de advisering aan derden. Het Beheerplan Waterkeringen 2016-2022 (verlengd tot 2025) is de uitwerking van het Waterbeheerprogramma voor de waterkeringen.

Activiteiten 2024

1. We stellen een nieuw Beleidsplan Waterkeringen op, waarbij we de beleidskaders actualiseren en aanpassen op basis van de laatste inzichten van onder andere de watercrisis 2021, de lopende HWBP-projecten en externe ontwikkelingen. Het beleidsplan vormt na actualisatie een up-to-date, toekomstbestendig en praktisch toepasbaar kader bij het waterkeringenbeheer en bij dijkversterkingsprojecten.
2. Met het vaststellen van het Beleidsplan Waterkeringen actualiseren we waar nodig ook de beleids- en uitvoeringsregels vergunningverlening en de eisen voor dijkversterkingsprojecten, om deze in lijn te brengen met de nieuwe beleidskaders.

Subdoel: 1.1.4 Tot en met 2027 houden we het waterkerend vermogen van de waterkeringen in stand met aandacht voor een hoge biodiversiteit.

Voor de groene waterkeringen zorgen we voor een begroeiing die de toplaag optimaal beschermt als er water tegen staat, langs stroomt of overslaat. Een goed doorwortelde en kruidenrijke grasmatt is belangrijk voor de sterkte van de waterkering. Veiligheid en biodiversiteit gaan hand in hand.

Activiteiten 2024

1. In het dagelijks beheer en onderhoud staat de waterveiligheid en dus de ontwikkeling van een goede stevige kruidenrijke grasmatt voorop. Bij de goed ontwikkelde kruidenrijke trajecten sparen wij vlakken door deze later te maaien om biodiversiteit te bevorderen. Deze manier van maaien is als pilot geslaagd en wordt nu waterschapsbreed geïmplementeerd.

**doel
1.2**

Doel: 1.2 We geven uitvoering aan het stabiel en cyclisch programma van beoordelen en versterken van de waterkeringen tot 2050.

Hoe meten we dat?

Hoogwaterbescherming Maasvallei						
1.2 We geven uitvoering aan het stabiel en cyclisch programma van beoordelen en versterken van de waterkeringen tot 2050						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	Aantal beoordeelde trajecten van het totaal van LBO2 (45 trajecten)	4	7	10	13	45 (2035)

Toelichting	
a)	De periode voor de tweede beoordeling van de primaire keringen aan de overstromingskans is van 2023 tot 2035 (LBO2). Voor 2035 moeten alle 45 dijktrajecten opnieuw beoordeeld worden. De indicator is lineair cumulatief opgeteld tot het einddoel in 2035. De exacte planning wordt in 2024 gemaakt en de haalbaarheid is sterk afhankelijk van het beschikbaar stellen van de hydraulische randvoorwaarden door het Rijk.

Voor dit doel (1.2) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus krijgen:

Subdoel: 1.2.1 In de planperiode (2022-2027) voeren we de wettelijke beoordeling van waterkeringen uit.

Uiterlijk in 2050 moeten alle primaire waterkeringen voldoen aan de wettelijke norm. We beoordelen periodiek of de waterkeringen voldoen aan de door het Rijk gestelde normen en eisen qua hoogte en sterkte. Waterkeringen die niet voldoen, melden we aan bij het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma. Zo geven we vorm aan een continu en cyclisch proces van beoordelen en versterken.

Activiteiten 2024

1. Na het beschikbaar komen van de hydraulische voorwaarden door het Rijk (naar verwachting eind 2023) doen we een impactanalyse. De resultaten daarvan geven extra input voor het opstellen van het meerjarenprogramma, kosten en capaciteitsplanning van de beoordelingsronde 2023-2035.
2. In 2024 starten we met het uitvoeren van de beoordeling van de eerste 4 dijktrajecten voor de tweede landelijke beoordelingsronde LBO2.
3. Om de beoordeling op het faalmechanisme piping goed uit te kunnen voeren is een gevalideerde methodiek nodig. De landelijk methodiek is in een deel van Limburg niet bruikbaar omdat hier sprake is van een grindige ondergrond. In 2023 is in samenwerking met het HWBP WL een onderzoeksvoorstel opgesteld voor onderzoek naar piping in grindige ondergrond. Hiervoor is een subsidieaanvraag gedaan bij de innovatieversneller van het HWBP, deze subsidieaanvraag is inmiddels toegezegd. In 2024 wordt een plan van aanpak opgesteld waarin de onderzoeksactiviteiten voor de komende jaren worden beschreven.

Subdoel: 1.2.2 In de planperiode leiden resultaten uit de uitgevoerde wettelijke beoordeling tot een stabiel, realistisch en maakbaar programma.

De waterkeringen die op basis van de beoordeling nog niet voldoen aan de wettelijke norm, moeten vóór 2050 worden versterkt.

Het programma (dat periodiek bijgesteld kan worden) voldoet aan de afspraken die met u zijn gemaakt met betrekking tot Maas 2050, waardoor financiële middelen voor de huidige scope worden geborgd. In het bestuursakkoord is sprake van voorfinanciering ten behoeve van het HWBP-programma. De nadere invulling van de voorfinanciering hangt samen met de landelijke programmering, die in het najaar wordt vastgesteld. Een concrete uitwerking van de randvoorwaarden behorende bij voorfinanciering bespreken we uiterlijk Q1 2024 met u.

Activiteiten 2024

1. Aanmelden van de afgekeurde dijken (op basis van LBO) voor landelijke programmering. Dit conform de bestuurlijk vastgestelde kaders uit Maas 2050 (routekaart). Dit gebeurt tenminste twee keer per jaar via het HWBP-NL proces "verzoek tot mutatie".
2. Doorlopen trajectaanpak voor de stedelijke gebieden Roermond en Venlo waarbij we met omgevingspartners een achttal nog niet geprogrammeerde dijktrajecten verkennen (66-1, 67-1, 68-1, 68-2, 69-1, 76-1, 76a-1, 77-1) in samenhang met de overige ontwikkelingen in dat gebied. Voor de omgeving Roermond wordt ook de samenhang met het systeem van de Roer beschouwd. Door middel van een ingangstoets melden we de trajecten definitief aan voor de landelijke programmering om zo in aanmerking te komen voor een HWBP-subsidie.

doel
1.3

Doel: 1.3 In de planperiode (2022-2027) realiseren we waterveiligheid door krachtig samenspel van dijkversterking en rivierverruiming.

Hoe meten we dat?

Hoogwaterbescherming Maasvallei						
1.3 In de planperiode (2022-2027) realiseren we waterveiligheid door krachtig samenspel van dijkversterking en rivierverruiming.						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	Betrouwbare financiële realisatie HWBP WL (+/- 10%)	€ 46,2 mln.	€ 69,9 mln.	€ 126,8 mln.	€ 143,0 mln.	€ 2.117 mln. (2050)
b)	Aantal dijktrajecten dat mijlpaal "vaststellen voorkeursalternatief" bereikt (voldoende voortgang)	1	2	0	0	- ¹
c)	Aantal dijktrajecten dat mijlpaal "projectplan waterwet goedgekeurd" bereikt (voldoende voortgang)	0	6	3	0	- ¹
d)	Aantal dijktrajecten dat mijlpaal "hoogwaterveilig" bereikt (voldoende voortgang)	0	1	2	1	- ¹
e)	Aantal beschikkingsaanvragen dat bij HWBP WL is ingediend (tijdige financiering)	1	8	4	2	- ¹
f)	Totaal aantal kilometers primaire keringen dat binnen het HWBP-programma is opgeleverd.	6,21 km	6,44 km	6,44 km	9,47 km	Afhankelijk van LBO2 en Maas2050 (2050)

Toelichting	
a)	Het hier getoonde bedrag is lager dan de bedragen van de individuele projecten bij elkaar. Uit ervaring blijkt dat de werkelijke uitgaven in de praktijk achter blijven (ongeveer 80% van de geraamde investeringsuitgaven in het betreffende jaar). Hiervoor corrigeren we.
b)	¹ Deze indicator heeft geen einddatum, het doel verschilt per jaar en wordt bepaald door de projecten binnen HWBP
c)	Zie b)
d)	Zie b)
e)	Zie b)
f)	Binnen de huidige scope van het HWBP-programma is 76,66 kilometer aan primaire keringen opgenomen, waarvan al 6,21 kilometer hoogwaterveilig is opgeleverd. De komende jaren breiden we de scope verder uit conform uitgangspunten vanuit Maas2050. Ook ronden we projecten af. In 2025 is de oplevering van de kering in Steyl voorzien, in 2026 de oplevering van de projecten Nieuw-Bergen en Willem-Alexanderhaven en in 2027 volgens planning de kering in Belfeld.

Voor dit doel (1.3) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 1.3.1 Ruimte voor de rivier waar dat kan en waterkeringen waar dat moet.

Beschermen tegen Maashoogwater kan door het water tegen te houden met waterkeringen, door de rivier juist ruimte te geven of door een combinatie van beide. Rivierverruiming verlaagt de waterstanden, waardoor dijken lager kunnen zijn. Het Waterschap Limburg maakt deze afweging niet. Het Rijk bepaalt in het Delta-programma samen met de regio de normering en de gebieden die met waterkeringen worden beschermd evenals de plaatsen waar ‘ruimte voor de rivier’ bij kan dragen aan de hoogwateropgave. Als waterschap participeren we daarin. De deelnemende partners zorgen samen voor een plan waarmee de veiligheidsnormen worden gehaald én er voldoende ontwikkelruimte is voor natuur, landbouw en recreatie.

Activiteiten 2024

1. Participeren in het Deltaprogramma Maas en het programma Integraal Rivier Management (IRM). In 2024 staat vaststelling van het programma IRM in de planning, vindt vervolgonderzoek plaats en start de uitwerking. In onze inbreng in deltaprogramma en IRM maken we ons sterk voor rivierverruiming als maatregel voor hoogwaterveiligheid, en zoeken we naar manieren om te komen tot een heldere en integrale programmering. Dit geeft de kaders en randvoorwaarden voor onze dijkversterkingsprojecten.

2. Naast dijkversterking werken we samen met partners aan integrale gebiedsontwikkelingsopgaven. Hierbij wordt de dijkversterking gecombineerd met een maatregel uit het Deltaprogramma die de werking van het systeem verbetert. Hierdoor krijgt de Maas meer ruimte, kan de rivier meer water afvoeren en verkleint de kans op overstromingen.

Momenteel zijn er binnen het HWBP-WL vier gebiedsontwikkelingen: Lob van Gennep, Vierwaarden, Groene Rivier Well en Zuidelijk Maasdal Maastricht. Daarnaast voeren we op de volgende locaties systeemwerkingsmaatregelen uit in combinatie met dijkversterking (dijkteruglegging, rivierverruiming): Baarlo-Hout Blerick, Arcen en Thorn Wessem.

Subdoel: 1.3.2 In de planperiode (2022-2027) realiseren we dijken die voldoen aan de norm uit de Waterwet.

We beschermen de omgeving tegen overstromingen van de Maas door waterkeringen die niet aan de wettelijke norm voldoen, te versterken/verhogen zodat ze wel aan de norm voldoen. Deze dijken zijn opgenomen in het stabiel, realistisch en maakbaar programma.

Activiteiten 2024

1. Binnen het HWBP-WL bevinden zich twaalf dijkversterkingsprojecten, drie dijk-verleggingen en vier integrale gebiedsontwikkelingen. Deze projecten zijn opgenomen in de landelijke programmering en bevinden zich in verschillende fasen: (voor)verkenning, planuitwerking en realisatie. Vier keer per jaar informeren we u over de voortgang via de voortgangsrapportages.

2. We hanteren in 2024 een ruimtelijk kwaliteitskader voor onze dijkversterkingstrajecten. In 2024 actualiseren we de Leidende Principes Ruimtelijke Kwaliteit in lijn met de ruimtelijke visie die de Provincie Limburg in 2023 heeft opgesteld.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Hoogwaterbescherming Maasvallei		2024
		Begroting
Kosten		1.196.800
Opbrengsten		-
Netto kosten		1.196.800
Bijdrage aan WBL		-
Bijdrage aan BsGW		-
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie		13.793.200
Totaal na doorberekening		14.990.000

Investeringsen

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2024 x € 1.000	INKOMSTEN 2024 x € 1.000
P400001	30	Bijdrage kosten HWBP	10.200	-
P41****	30/0	HoogWaterBeschermingsProgramma	50.919	45.827
P410020	30	HWBP Innovatie Toepassing GCL's	25	25
P410012	30	HWBP POV Dijkversterking Gebiedseigen Grond	50	50
P410015	30	HWBP Niet-subsidiabele kosten (100% WL)	157	-
P4154**	30	HWBP Lob van Gennep	6.619	5.957
	30	Kadernota 2024: Maas 2050 (i.p.v. voortrollend programma HWBP) Investingbedragen opnemen	550	495
PROGRAMMA HOOGWATERBESCHERMING MAASVALLEI			68.520	52.354

2.

Klimaat- adaptatie

waterschap
limburg

programma

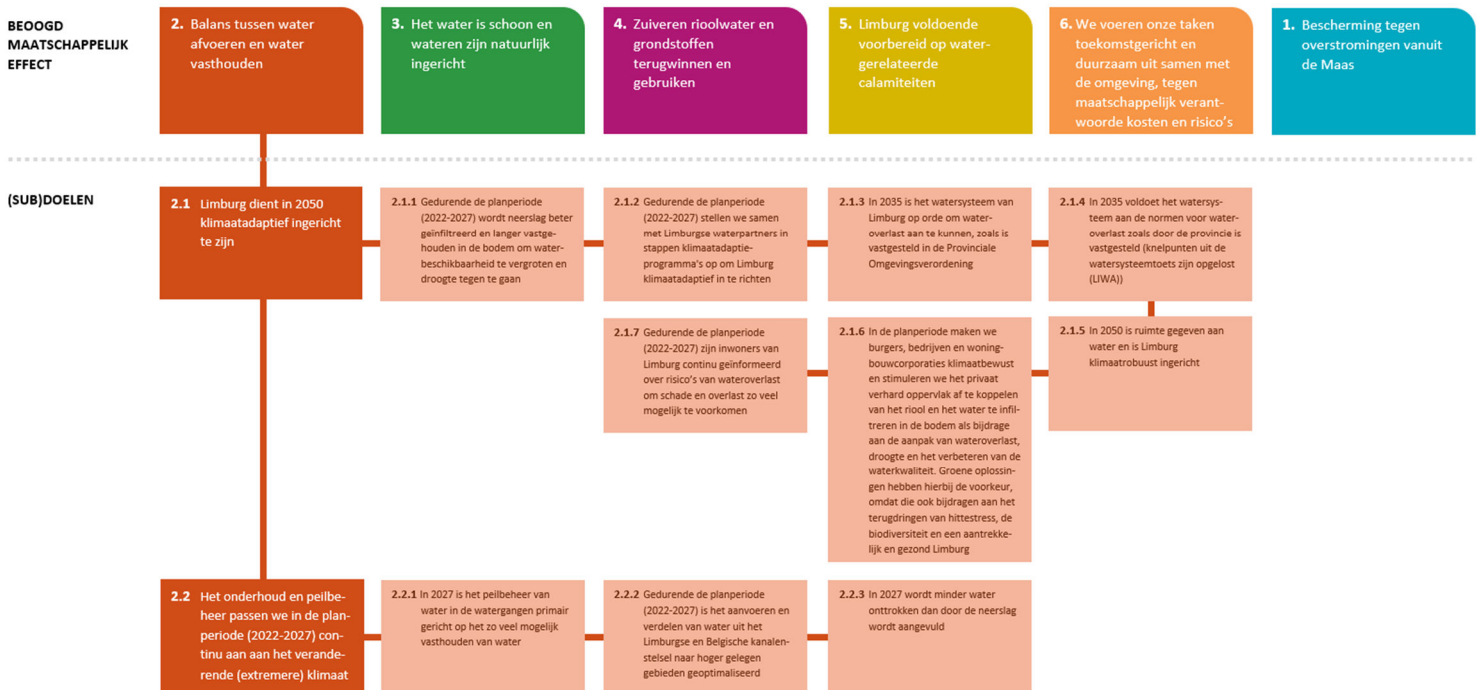
2. Klimaatadaptatie

inrichten op te veel en te weinig water, maar deels schade accepteren

Waarom dit programma?

Ons klimaat kent forse extremen en de verwachting is dat die nog extremer worden en vaker voor gaan komen. Zo kampten delen van Limburg in 2010, 2012, 2014, 2016, 2018 en 2021 met wateroverlast. De jaren 2018 tot en met 2020 en 2022 kenden extreme droogte, soms met natuurbranden. De kans is klein dat klimaatmaatregelen deze trend op korte termijn gaan keren. We houden dan ook rekening met extreme scenario's: korte hevige buien met meer dan 50 mm neerslag per uur, langdurige regenperiodes met meer dan 200 mm in enkele dagen, hete dagen met 40 graden en zomermaanden met nauwelijks regen. Limburg daarop inrichten, maar deels ook schade accepteren, dat is klimaatadaptatie.

Klimaatadaptatie | Doelenboom | Waterbeheerprogramma 2022-2027

Wat willen we bereiken?

effect
2

Beoogd maatschappelijk effect:

Balans tussen water afvoeren en water vasthouden.

Landelijk is afgesproken dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht, dat we al in 2020 klimaatrobuust handelen en dat dit dan verankerd is in plannen.

Het opvangen van weerextremen is de afgelopen vijftig jaar steeds complexer geworden. Oorzaken zijn verstedelijking, ontwatering, verslechtering van de structuur van landbouwbodems en het verdwijnen van structuren in het landschap die water remmen en vasthouden. De klimaatverandering komt daar nog bovenop en versterkt de genoemde complexiteit. Ondanks dat we al jaren rekening houden met grotere extremen, gaat het volledig klimaatrobuust inrichten niet lukken met gangbare en alleen technische oplossingen. Om de gevolgen van extreme neerslag, hitte en droogte te beperken, is een fundamentele herijking van het complete watersysteem nodig, met maatregelen die een grote impact hebben op het gebruik van het landschap en de stedelijke gebieden.

Eén van deze maatregelen is de 'beekdalbrede benadering', die geborgd is in het WBP (waterbeheerprogramma) en die we uitwerken in twee pilotgebieden: de Groote Molenbeek en het Geuldal. De sleutel ligt in het klimaatrobuust inrichten en gebruiken van het stedelijke en landelijke gebied. Dan gaat het over grondgebruik, landschapsstructuren, gewaskeuze, grondbewerking, watergebruik, maatregelen aan huizen en verhardingen en maatregelen tegen hittestress. Om systemen robuust te maken is vaak ruimte nodig. Daardoor is samenwerking met anderen essentieel en moeten bijvoorbeeld gemeenten en provincie ruimtelijke keuzes maken met water als een meer sturend thema voor de ruimtelijke ordening.

Klimaatadaptatie is iets dat iedere inwoner van Limburg raakt. Iedereen krijgt met de gevolgen van klimaatverandering te maken, het is ieders verantwoordelijkheid om te helpen om Limburg toekomstbestendig te maken. Iedereen die een woning, bedrijfsgebouw, landbouwgrond, tuin, erf, openbare verharding of natuurgebied bezit of beheert, kan bijdragen aan het klimaatrobuust maken van Limburg. Het waterschap kiest een aanjaagrol en biedt ondersteuning waar dat kan.

Wat gaan we ervoor doen?

UITGELICHT

We werken samen met partners aan het op orde houden en herstellen van de waterkringloop. Het watersysteem vraagt continu om aanpassingen om de effecten van klimaatverandering op te vangen. Deze klimaatadaptatie voeren we gebiedsgericht uit en we zoeken de samenwerking op. Om te weten wat de opgave is toetsen we het watersysteem aan de normen en vertalen we de uitkomst in projecten om de wateroverlast te beperken. Om te zorgen voor

voldoende water vergroten we de waterbeschikbaarheid door beekdalen in te richten als klimaatbuffer.

Daarnaast adviseren we over waterneutraal plannen en bouwen, stimuleren we het afkoppelen van regenwater en informeren we onze inwoners over de risico's van wateroverlast. Ook passen we ons onderhoud en peilbeheer aan door water in watergangen zo veel mogelijk vast te houden, water aan te voeren via kanalen, de waterverdeling te optimaliseren en te adviseren over efficiënt watergebruik. Aan de basis hiervan staan onze hydrologische modellen.

Onze Centrale Regiekamer (CRK) en de programma's Water in Balans (WiB) en Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) vragen om meer en versnelde modelontwikkeling en toepassing ervan in ons dagelijks werk. De toegenomen behoefte aan een tactisch gestuurd peilbeheer en de doorontwikkeling van het CRK vragen om meer specifieke kennis en kunde op het gebied van peilbeheer. Om invulling te kunnen geven aan de maatschappelijke behoefte om zo nauwkeurig en snel mogelijk te waarschuwen bij mogelijke wateroverlast, brengen we in de beeksystemen extra meetsystemen aan.

In de (landelijke) Kamerbrief 'Water en Bodem sturend' wordt een dekkende registratie van alle (grond)water-onttrekkingen als randvoorwaarde gesteld voor toekomstig strategisch waterbeheer. Om onder meer daar invulling aan te geven, stellen we een monitoringsbeleidsplan op en breiden we ons monitoringsmeetnet uit. Hoewel de vraag naar capaciteit voor lange tijd is geborgd, is binnen Water in Balans sprake van een scheve en ongezonde mix van vaste en ingehuurde capaciteit. Om kennis en kunde langjarig te verankeren en om kosten te besparen, streven we ernaar om bij Water in Balans een grotere bezetting met medewerkers in vaste dienst te creëren. Die medewerkers gaan we werven.

Klimaatadaptatie vraagt nadrukkelijk om samenwerking. Een voorbeeld hiervan is de Gebiedsgerichte aanpak Vitale Peel, waarin overheden, inwoners en ondernemers samen leren over en werken aan een toekomstbestendige en vitale Peel. Op basis van de samenwerkingsovereenkomst draagt het waterschap hier financieel aan bij.

Als waterschap werken we aan beekherstel en zijn tal van projecten in de meerjarenbegroting opgenomen. Binnen de afspraken rond cofinanciering voor het GLB (het Europees gemeenschappelijk landbouwbeleid) kan een beroep gedaan worden op de POP-subsidieregeling.

Wateroverlast langs de beken en kleine rivieren ontwikkelt zich steeds meer tot waterveiligheid. Er is daardoor versterkt behoefte aan advies vanuit areaalbeheer op het gebied van waterveiligheid bij projecten.

Ook vragen waterconservering en het vergroten van de waterbeschikbaarheid om extra maatregelen in ons watersysteem. De afgelopen droge en hete zomers hebben de urgentie om maatregelen te nemen alleen maar vergroot. De impact van de droogte en hitte op natuur, landbouw en omgeving zorgt voor veel vragen richting het waterschap, onder meer over beleid, uitvoering, evaluatie en bijsturing van onze inzet rond (grond)waterbeschikbaarheid, onttrekkingen, etc. We versterken de organisatie daarom met extra capaciteit voor kleinschalige droogtemaatregelen. Ook gaat capaciteit naar het opstellen van kaders en advies rond waterbeschikbaarheid en de inbreng in de gebiedsgerichte aanpak, het waterconvenant en grondwater. We zetten stappen in een beter beheer van ons grondwater door data (vergunningen, onttrekkingshoeveelheden, toepassing onttrokken water, enz.) te valideren en in het veld deze data te checken met de werkelijke situatie. Daarnaast bouwen we een nieuw registratiesysteem voor onttrekkingen uit oppervlakte- en grondwater.

Ook binnen het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) werken we mee aan waterveiligheid en klimaatadaptatie, waarbij de partners een nadrukkelijk beroep doen op de kennis en kunde van het waterschap. Uitgangspunt is dat gevraagde capaciteit hiervoor gefinancierd wordt uit het WRL-fonds. Als hierover afspraken zijn vastgelegd wordt de bijbehorende formatie opengesteld. De verdere uitwerking hiervan leggen we via een apart besluit aan u voor.

doel
2.1

Doel: Limburg dient in 2050 klimaatadaptief ingericht te zijn.

Hoe meten we dat?

Klimaatadaptatie						
2.1 Limburg dient in 2050 klimaatadaptief ingericht te zijn						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	% van de maatregelen uit de Bestuurs-overeenkomst Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ) fase 2 dat is uitgevoerd	20%	50%	80%	100%	100% (2027)

Toelichting

a) De uitvoering van de diverse maatregelen binnen onze projecten zorgt ervoor dat de droogte zo weinig mogelijk gevolgen heeft en daarmee de schade beperkt blijft. De Bestuursovereenkomst Zoetwater Fase 2 is medio 2023 gepubliceerd. Einddatum blijft 2027.

Voor dit doel voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 2.1.1 Gedurende de planperiode (2022-2027) wordt neerslag beter geïnfiltreerd en langer vastgehouden in de bodem om waterbeschikbaarheid te vergroten en droogte tegen te gaan.

De sleutel tot een klimaatadaptieve inrichting van het landschap zit in het zo goed mogelijk herstellen van de natuurlijke waterkringloop. Dat betekent vooral neerslag beter infiltreren en langer vasthouden in de bodem (het langzame systeem) in plaats van afvoeren via drainage, sloten en beken (het snelle systeem).

Activiteiten 2024

1. In 2024 gaat WL verder met het uitwerken van een droogtestrategie voor de aanpak op de middellange en lange termijn. Dat doen we samen met andere partijen als gemeenten, waterbeheerders en vertegenwoordigers van de sectoren. De afstemming vindt plaats via de Bestuurlijke Klimaatadaptatietafel Limburg (BKaL). In 2024 werken we verder aan een Waterconvenant Voldoende Zoetwater. Het doel is het opstellen van een gezamenlijke strategische aanpak en bijbehorend maatregelpakketten, waarbij we de resultaten van het onderzoek Waterbeschikbaarheid (Provincie Limburg) meenemen.
2. In 2021 zijn afspraken gemaakt over de uitvoering van zoetwatermaatregelen in de periode 2022-2027. Met de uitvoering van de waterbeschikbaarheidsmaatregelen uit het werkplan werken we aan een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van stad en land. WL is in 2022 gestart met fase 2 en de volledige realisatie van het programma staat gepland in 2027. De uitvoering van de diverse maatregelen binnen de projecten van WL voorkomt zo veel mogelijk dat de droogte gevolgen heeft en daardoor beperken we ook de schade. Het betreft hierbij onder andere de voorbereiding en uitvoering van beekherstelprojecten en het plaatsen/automatiseren van stuwen. Bij de uitvoering van Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ) fase 2 voeren we de waterbeschikbaarheidsmaatregelen waar mogelijk gebiedsgericht uit, in samenwerking met de waterpartners en de lokale gebiedspartijen.

Subdoel: 2.1.2 Gedurende de planperiode (2022-2027) stellen we samen met Limburgse waterpartners in stappen klimaatadaptieprogramma's op om Limburg klimaatadaptief in te richten.

Samen met onze Limburgse waterpartners maken we iedere zes jaar een klimaatadaptatieprogramma gemaakt. Per gebied maken we dan afspraken over het klimaatbestendig maken van Limburg.

Activiteiten 2024

1. De watercrisis van 2021 heeft ons geleerd dat de optredende klimaatverandering vraagt om beter voorbereid te zijn op extreme veranderingen. In 2023 is het programma 'Waterveiligheid en Ruimte Limburg' (WRL) opgericht en zijn met het Rijk afspraken gemaakt over financiering van maatregelen. In juni 2023 is het opbouwplan WRL "Gericht aan de slag" gepresenteerd.

Het programma omschrijft de inrichting en opbouw van de verschillende fases om daarmee de koers te bepalen voor de komende 15 jaar. WL is een van de partners in het programma. Centraal in de aanpak van 'Water Robuust Limburg' staat het gezamenlijk ontwerpsspoor van de drie pijlers (1. meer fysieke robuustheid in het watersysteem, 2. water en bodem sturend en 3. het verhogen klimaatbewustzijn en zelfredzaamheid van inwoners). Dit ontwerpsspoor doorlopen we per stroomgebied.

In 2024 gaat het om verkennen en uitwerken van maatregelen en scenario's voor de stroomgebieden van de Geul, de Geleenbeek en de Roer en het uitvoeren van pilots w.o. Valkenburg naast het verkennen van tijdelijke voorzorgmaatregelen. Daarnaast zal een integraal handelingsperspectief "Ruimte voor water" inclusief kaarten worden ontwikkeld. WRL voert de regie richting partnerorganisaties en derden. Waterschap Limburg is in dit gehele traject als partner in WRL én als ontvanger van de resultaten nauw betrokken bij de uitwerking.

2. WL levert directe inzet (detachering) van capaciteit in het programma WRL. Daarnaast brengen we expertise en gebiedskennis vanuit onze wettelijke taak en rol in zodat de maatregelen binnen het programma aansluiten bij de belangen van WL. Extra inzet van capaciteit dient via aparte besluitvorming en met financiering vanuit WRL telkens te worden voorgelegd aan het bestuur.

3. In 2024 ontwikkelen we samen met WRL tools om wateroverlast beter te kunnen voorspellen en om bewoners tijdig te informeren/alarmeren over dreigende wateroverlast ('early warning').

Subdoel: 2.1.3 In 2035 is het watersysteem van Limburg op orde om wateroverlast aan te kunnen, zoals is vastgesteld in de Provinciale Omgevingsverordening.

Het Waterschap beoordeelt iedere zes jaar modelmatig of het watersysteem nog voldoet aan de normering wateroverlast zoals vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordening.

Activiteiten 2024

1. In 2024 werken we verder aan de (door)ontwikkeling van het klimaatadaptatiemodel en aan het updaten van het hydrologisch modelinstrumentarium door de oplevering van de stroomgebieden Grote Molenbeek, Geleenbeek en Roer. Daarnaast verbeteren we in 2024 diverse innovatieve toepassingen om modellen te verbeteren en om afvoeren en waterstanden beter te voorspellen.

2. In 2024 voeren we de verbrede watersysteemtoets uit met als resultaat nieuwe inundatiekaarten volgens de meest recente klimatologische neerslagstatistieken. Het levert inzicht op in de omvang van (nieuwe) wateroverlastknelpunten in het watersysteem waar deze niet aan de provinciale normering wateroverlast voldoen.

Bovendien levert dit extra inzichten op in de boven-normatieve situaties, in het waterveiligheidsrisico en in hoog risico-objecten. Elk jaar doen we dit voor een deel van het beheersgebied waarvan het klimaatadaptatiemodel is geactualiseerd.

Subdoel: 2.1.4 In 2035 voldoet het watersysteem aan de normen voor wateroverlast zoals door de provincie is vastgesteld (knelpunten uit de watersysteemtoets zijn opgelost (LIWA)).

Het aanpakken van wateroverlast doet WL deels onder de vlag van het uitvoeringsprogramma Water in Balans. Als het Watersysteem niet aan de norm voldoet, is er sprake van een knelpunt. We prioriteren deze knelpunten op basis van ernst. Hoewel het streven is om de knelpunten zo snel mogelijk op te lossen, gaan we ervan uit dat we hiervoor tot tenminste 2035 tijd nodig hebben.

Activiteiten 2024

1. We lossen wateroverlastknelpunten op in de reeds lopende projecten WB21 en Broekhuizerbroek. Dit is integraal onderdeel van het project.
Van een aantal knelpunten is eerder (2022/2023) besloten dat de kosten voor het volledig opheffen van het knelpunt nu niet opwegen tegen de opbrengst. Als we op betreffende locaties het watersysteem vanuit assets op orde moeten brengen, nemen we ook maatregelen die het risico op wateroverlast verkleinen. Voor 2024 ronden we in dit kader projecten af bij de watergangen Winnerstraatlossing, Eindhovensebaan, Bientje, Tongerlosebeek, Latbeek en Peelkanalen.
2. We stellen projectopdrachten op voor ongeveer 15 wateroverlastknelpunten die volgen uit de watersysteemtoets. Vervolgens prioriteren en programmeren we ze.
3. Op basis van het werkplan 'Samen balanceren' 2022-2025 werken wij binnen het programma Water in Balans verder aan de aanpak van wateroverlastknelpunten. Aan de hand van het zogenaamde zes-knoppenmodel verkennen wij samen met de omgeving de mogelijkheden om de wateroverlast te beperken.

Subdoel: 2.1.5 In 2050 is ruimte gegeven aan water en is Limburg klimaatrobuust ingericht.

Samen met de andere verantwoordelijken voor ruimtelijke ordening (rijk, gemeenten en provincie) borgen we water en klimaat nog beter in ruimtelijke plannen.

Activiteiten 2024

1. In 2024 gaan we door met het herijken van het stedelijk waterbeleid en is de eerste analyse gereed van de benodigde aanpassingen met als doel het beleid optimaal in te kunnen zetten voor het realiseren van de doelen op het gebied van klimaatadaptatie (aanpak wateroverlast en droogte) én waterkwaliteit.
2. Ook in 2024 werken we samen met de waterketenpartners aan doelmatig waterketenbeheer. Dit doet WL door deel te nemen aan het samenwerkingsverband de werkregio's en het Limburgbrede AROL en BROL.
Binnen deze samenwerking levert WL ook in 2024 een bijdrage aan gezamenlijke projecten, het opstellen van gezamenlijk beleid en het communiceren richting de inwoners van Limburg via het gezamenlijke platform Waterklaar.

3. Per regio maken we met gemeenten integrale waterketenplannen om beleid en investeringen nog beter op elkaar af te stemmen en adviseren we bij het opstellen van gemeentelijke rioleringsplannen (BRP's en GRP's of hun opvolgers). We stemmen deze plannen af met ons eigen beleid en onze eigen projecten.

Subdoel: 2.1.6 In de planperiode maken we burgers, bedrijven en woningbouwcorporaties klimaatbewust en stimuleren we het privaat verhard oppervlak af te koppelen van het riool en het water te infiltreren in de bodem als bijdrage aan de aanpak van wateroverlast, droogte en het verbeteren van de waterkwaliteit. Groene oplossingen hebben hierbij de voorkeur, omdat die ook bijdragen aan het terugdringen van hittestress, het verbeteren van de biodiversiteit en een aantrekkelijk en gezond Limburg.

Middels de gezamenlijke 'Vervolg stimuleringsregeling afkoppelen private terreinen' werken we sinds 1 januari 2022 met gemeenten samen om de afkoppeling van private terreinen van het riool te stimuleren. De regeling liep in 2022 en 2023 met een financiële uitloop naar 2024.

Activiteiten 2024

1. Sinds 1 januari 2022 voeren we samen met gemeenten in Limburg en provincie Limburg de 'Vervolg stimuleringsregeling afkoppelen private terreinen' uit. Doel van de regeling is het vergroten van het klimaatbewustzijn van inwoners, bedrijven en woningbouwcorporaties én hen te stimuleren hun regenwater af te koppelen van het riool. De vervolgeregeling liep tot en met 31 december 2023 met een financiële doorloop naar 2024. In september 2023 is de regeling (administratief) verlengd tot 31 december 2026. Dit na een evaluatie op verzoek van de deelnemende gemeenten in Limburg. In 2024 zal de verlengde regeling verder uitgevoerd worden.

Subdoel: 2.1.7 Gedurende de planperiode (2022-2027) informeren we inwoners van Limburg continu over risico's van wateroverlast om schade en overlast zo veel mogelijk te voorkomen.

Inwoners en bedrijven in kwetsbare gebieden dienen te weten tot welk niveau Waterschap Limburg bescherming tegen wateroverlast kan bieden en waar hun eigen verantwoordelijkheid begint.

Activiteiten 2024

1. Binnen de projecten van het programma Water in Balans brengen we de mogelijkheden voor het beschermen van de eigen woning (de zogenaamde knop 4-maatregelen) expliciet onder de aandacht. Dit doen wij onder andere door het presenteren van maatregelen tijdens bewonersavonden. Ook richten we fysiek een ruimte in bij de Woonwijzerwinkel met maatregelen voor het beschermen van de eigen woning. Daar kunnen mensen informatie vinden over toepassingen bij hun eigen woning.

doel 2.2

Doel: Het onderhoud en peilbeheer passen we in de planperiode (2022-2027) continu aan aan het veranderende (extremere) klimaat.

Voor dit doel (2.2) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 2.2.1 In 2027 is het peilbeheer van water in de watergangen primair gericht op het zo veel mogelijk vasthouden van water.

Pas wanneer het noodzakelijk is, voeren we het water af.

Activiteiten 2024

1. We gaan door met het vasthouden van water zoals vastgelegd in de Nota Peilbeheer (regulier werk).

Subdoel: 2.2.2 Gedurende de planperiode (2022-2027) is het aanvoeren en verdelen van water uit het Limburgse en Belgische kanalenstelsel naar hoger gelegen gebieden geoptimaliseerd.

De hoeveelheid water die de Maas in de zomer kan leveren aan Noord-Brabant en Limburg is beperkt (maximaal 5,4 m³/s), terwijl de vraag naar water groeit door de droge zomers. Om het beschikbare water efficiënter in het gebied te kunnen gebruiken, optimaliseren we in de komende planperiode het aanvoersysteem. Dat vindt in stappen per stroomgebied plaats.

Activiteiten 2024

1. 'Slim Watermanagement' is één van de maatregelen uit het Deltaprogramma Zoetwater waarbij waterschappen en RWS beheergrensoverschrijdend samenwerken in het operationele waterbeheer (gezamenlijke systeemanalyses, redeneerlijnen, informatieschermen).

In 2024 zoomen we in op het wateraanvoersysteem rondom de Noordervaart en de Peelkanalen.

2. In 2024 werken we de vernieuwde nota peilbeheer uit tot een geactualiseerd stuwenboek. We starten met één gebied. Daarnaast geven we het vernieuwde proces peilbeheer verder vorm.

Subdoel: 2.2.3 In 2027 onttrekken we minder water dan door de neerslag wordt aangevuld.

Grondwateronttrekkingen staan onder maatschappelijke druk als gevolg van droogte. Het door gebruikers effectiever omgaan met het onttrokken grondwater is van essentieel belang.

Activiteiten 2024

1. In 2024 werken we de vernieuwde nota peilbeheer uit tot een geactualiseerd stuwenboek. We starten met één gebied.

2. Waterveiligheidsdata, registratiesysteem en meetnet

Om stappen te kunnen zetten bij het beheersen van ons grondwater is het - naast een nieuw registratiesysteem - nodig om onze huidige data (vergunningen, onttrekkingshoeveelheden, toepassing onttrokken water, enz.) te valideren. Dat start met inspecties in het veld en het checken van de geregistreerde data met de werkelijke situatie. Daarnaast is dringend behoefte aan een nieuw registratiesysteem voor alle onttrekkingen uit oppervlakte- en grondwater.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Klimaatadaptatie		2024
		Begroting
Kosten		16.928.400
Opbrengsten		746.300
Netto kosten		16.182.100
Bijdrage aan WBL		-
Bijdrage aan BsGW		-
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie		58.000.600
Totaal na doorberekening		74.182.700

Investeringen

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN	INKOMSTEN
			2024 x € 1.000	2024 x € 1.000
P000104	30	Herinrichting Maasnielderbeek bovenloop (resterend deel)	250	-
P003102	30	Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2 (Leeuw brouwerij)	200	200
P003103	30	Vispassage Epermolen	1.000	-
P026401	30	Herinrichting Kanjel en Gelei, gemeenten Meerssen en Maastricht	200	-
P057302	30	Herinrichting Worm (Nato-depot - Rimborg)	250	-
P066401	30	Herinrichting Bosbeek (Meinweg - monding)	300	-
P071002	30	Herinrichting Vlootbeek Benedenloop (Reigersbroek - Linnerweg)	250	-
P080105	30	Herinrichting Rode Beek Millen-Susteren	780	-
P086202	30	Herinrichting Geleenbeek Echt - Sifon	50	-
P086204	30	Herinrichting Geleenbeek Millen - Nieuwstadt	1.000	-
P086205	30	Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren A2	500	-
P086206	30	Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt - Oud Roosteren	400	-
P086209	30	Herinrichting Geleenbeek Corio-Glana, highlight 16 en 17	300	-
P086210	30	Herinrichting Geleenbeek VDL Nedcar	1.395	372
P086212	30	Herinrichting Geleenbeek Sittard - Millen XP006	250	-
P111704	30	Ontkluizing Keutelbeek Geleen	250	-
P115203	30	Corio Glana highlight 20, fase 2	500	-
P119901	30	Herinrichting beekmonding Hemelbeek	613	350
P139002	30	Herinrichting Aalsbeek Bovenloop	200	-
P144601	30	Herinrichting Molenbeek van Lottum - Siebersbeek	10	-
P146802	30	WB21 knelpunt Raam en Vistrap Tungelroysebeek	1.200	-
P150001	30	Herinrichting Gansbeek / Paterslossing	100	-
P151402	30	Herinrichting benedenloop Wellse Molenbeek	60	-
P180901	30	Herinrichting benedenloop Kwistbeek	300	-
P180902	30	Gebiedspilot Kwistbeek	221	-
P228201	30	Herinrichting Huilbeek	100	-
P254502	30	Herinrichting Oude Graaf	250	-
P260501	30	Herinrichting Uffelsebeek en Haelensebeek bovenloop (XP014+XP009)	200	-
P277401	30	Herinrichting beekmonding Swalm	5	-
P278401	30	Herinrichting Wylrebeek monding	5	-
P282101	30	Herinr. Castenrayse vennen	50	400
P316101	30	Herinrichting Thornerbeek	500	-
P316806	30	Vismigratieknelpunt zand- en vuilvang Groote Molenbeek	185	257
P316807	30	Pilot Beekdalontwikkeling Groote Molenbeek/Mariapeel (XP005)	3.750	-
P316808	30	Herinrichting Groote Molenbeek Wittebrugweg	200	-
P316809	30	Herstel water-ecosysteem doorstroommoeras Rieterdijk - Deeltraject Pilot Beekdalontwikkeling	250	-
P323401	30	Herinrichting Aa	80	-

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2024 x € 1.000	INKOMSTEN 2024 x € 1.000
P325202	30	Herinrichting benedenloop Lingsforterbeek	40	-
P360013	0	Strategische grondverwerving (SGV) Watersysteemprojecten	500	-
P360060	30	Herstel diverse vismigratie knelpunten	900	-
	30	Te verwachten DHZ-subsidie beekherstelprojecten. Veiligheidshalve rekenen met 15%	-	1.173
	30	Geul Valkenburg-Julianakanaal (totale trajectlengte ca 12 km)	10	-
	30	Tungelroyse beek	47	-
	30	Beekdalontwikkeling Oostrumse beek	10	-
	30	Herinrichting Geleenbeek Corioglana- Weustenrade Oliemolen (rest highlight 4)	30	-
	30	Herinrichting Vliet	10	-
	30	Herinrichting Everlosebeek	10	-
	30	Anselderbeek overkluizing benedenloop	10	-
	30	Herinrichting Grensbeek	10	-
	30	Herinrichting Vulensbeek	10	-
	30	Maatregelen wateroverlast Roer (laatste knelpunten, o.a. Steenen Huys te Vlodrop)	10	-
	30	Pilot Beekdalontwikkeling Geul	200	-
Projecten Beekherstel			17.951	2.752
P177901	30	Broekhuizerbroek	1.016	-
P265201	30	Waterbloem	2.000	-
P265202	30	Herinrichting Roggelsebeek, incl Neerpeelbeek en Bevelandsbeek	200	-
P360029	5	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Streefbeeld Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeem Analyse (SESA)	100	-
P360040	30	Optimalisatie hoofdstelsel wateraanvoer (Noordvaart en Peelkanalen)	1.841	300
P360057	30	Extra boerenstuwen als droogtemaatregel	50	-
P360061	30	Stuwen eigen Leggerwatergangen	1.400	650
P360062	15	Automatiseren besturing 5 bestaande Regenwaterbuffers	350	350
P360063	30	Boerenstuwen tranche 2 en 3	1.100	500
P360064	30	Slimme stuwen programma Natuur	3.200	3.200
P360067	5	Kleinschalige en innovatieve droogtemaatregelen	115	-
	30	KD010 - Investerings Reg watersysteem klimaatadaptatie/droogte (DHZ); 2020 € 0,2mln bruto	-	793
Projecten Verdrogingsbestrijding			11.372	5.793
P003107	30	WiB-Valkenburg	567	-
P012101	30	Mechelderbeekdal	312	-
P016901	30	Waterberging Lange Gracht - Water in Balans	316	-
P021102	30	Hekerbeekdal	948	-
P029401	30	WiB-Eys	308	-
P029402	30	WiB-Bocholtz en Simpelveld	571	-
P038401	30	Lemiers en Oud Lemiers	156	-
P042401	30	Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken	50	-
P049301	30	Aanpak wateroverlast Voer (XP036)	25	7
P055901	30	WiB-Noorbeekdal	289	-
P057601	30	WiB-Eygelshoven	575	-
P090301	30	WiB-Voerendaal	440	-
P093001	30	Wijnandsrade	431	-
P111705	30	WiB-Beek	446	-
P115301	30	Einighausen	705	-
P119902	30	Aanpak wateroverlast Catsop	20	-
P255901	30	Gebiedspilot Eckeltsebeek - Water in Balans	3.063	-
P360019	30	WB21 toets 2015	530	-
P360034	5	Water in balans	250	-
P360044	30	Gebiedspilot Meerssen - Water in Balans	1.630	-
P360046	30	Gebiedspilot Oirsbeek - Water in Balans	270	-
P360056	30	Aanpak wateroverlast Hegge	375	-
	30	KD008 - Programmaplan Water in Balans	-	686
	30	Middelsgraaf	10	-
Projecten Wateroverlast			12.472	4.395

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2024 x € 1.000	INKOMSTEN 2024 x € 1.000
P360042	30	Vervangingsinvesteringen assets	4.323	-
P360052	5	Ontwikkeling voorspellingsmodellen voor wateroverlast en Ontwikkeling klimaat-adaptatiemodel	570	-
P503003	5	Tractiemiddelen 2019-2022	300	-
P503004	15	Uitbreiding meetnet	117	-
P503005	10	Vervangen meetapparatuur	362	-
	5	LIWA 2.0	240	-
Projecten Vervanging en aanpassing assets			5.912	-
P360051	6	Watersysteemtoets 2019	116	-
P504001	0	Bebording zwemwater	25	-
Projecten overig			141	-
PROGRAMMA KLIMAATADAPTATIE			47.663	9.238

Een deel van de investeringen, die onder programma 2 Klimaatadaptatie staan, draagt primair bij aan de doelen uit programma 3 Waterkwaliteit en ecologie.

Door de huidige vastgestelde indeling van de begrotingsprogramma's is het niet mogelijk deze investeringen toe te wijzen aan programma 3. In de Begroting 2025 wordt dit aangepast.

3.

Waterkwaliteit en ecologie

waterschap
limburg

programma

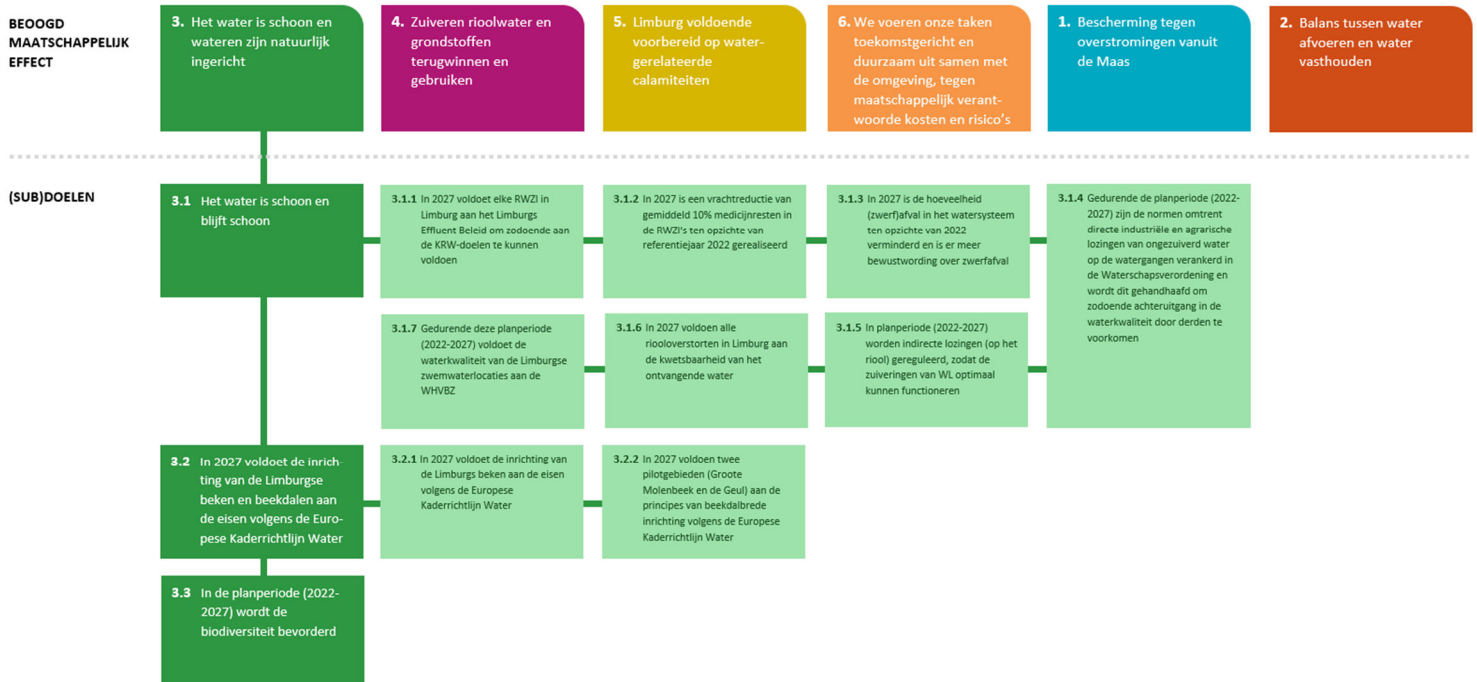
3. Waterkwaliteit en ecologie

de basis voor een gezonde leefomgeving

Waarom dit programma?

Schoon water is essentieel voor een gezond ecosysteem, een voorwaarde voor veilig drinkwater en belangrijk voor de landbouw en recreatie. Het is de basis voor een gezonde leefomgeving. Het water bevat daarom zo min mogelijk vervuilende stoffen. Ook is belangrijk dat natuurbeken en plassen zo natuurlijk mogelijk zijn ingericht en worden onderhouden. Dit maakt ze robuuster, zelfreinigend en een geschikter leefgebied voor planten en dieren. Veranderingen in de samenleving en een extremer klimaat stellen ons voor nieuwe uitdagingen. We krijgen steeds vaker te maken met pieklozingen door riooloverstorten, algenbloei, zuurstoftekorten en droogvallende beken. Vanuit huishoudens, landbouw en industrie komen rechtstreeks of via de rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi) talloze bekende en onbekende stoffen in het water, die schadelijk zijn voor het waterleven en vaak ook voor de mens. Concentraties lopen vaker op doordat er in droge periodes minder verdunning is. Een groot deel van het grond- en oppervlaktewater in Limburg komt uiteindelijk in de Maas terecht. Die is daarmee een goede graadmeter voor de chemische toestand van het totale watersysteem. Voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied is een plan gepresenteerd hoe we in Limburg omgaan met een aantal Europese verplichtingen, waaronder de Kaderrichtlijn Water.

Waterkwaliteit en ecologie | Doelenboom | Waterbeheerprogramma 2022-2027

Wat willen we bereiken?

Beoogd maatschappelijk effect:

Het water is schoon en wateren zijn natuurlijk ingericht.

In 2027 hebben we in ieder geval onze eigen KRW-opgave (Kader Richtlijn Water) uitgevoerd. We verwachten van de andere partners (gemeenten, landbouw, industrie en natuurbeheerders) dat ook zij in deze periode hun rol pakken en maatregelen uitvoeren.

Ook buiten de KRW-waterlichamen werken we aan de doelen voor een gezonde waterecologie. Oppervlaktewater en grondwater zijn schoon en het overgrote deel van de natuurbeken is natuurlijk ingericht en ruim beschaduwd en wordt natuurvriendelijk onderhouden, met behoud van de afvoerfunctie.

Hoe meten we dat?

Waterkwaliteit en ecologie						
3. Het water is schoon en wateren zijn natuurlijk ingericht						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	% KRW-waterlichamen dat voldoet aan de norm voor ¹ :					
	o chemische toestand	80%	87%	95%	100%	100% (2027)
	o fytoplankton	100%	100%	100%	100%	100% (2027)
	o macrofauna	71%	80%	90%	100%	100% (2027)
	o vis	68%	78%	90%	100%	100% (2027)
	o waterflora	69%	80%	90%	100%	100% (2027)
b)	Beoordeling zwemlocaties volgens zwemwaterriichtlijn 2006 (in #)					
	o uitstekend	19	19	19	19	19 (- ²)
	o goed	0	0	0	0	0 (- ²)
	o aanvaardbaar	0	0	0	0	0 (- ²)
	o slecht	0	0	0	0	0 (- ²)

Toelichting bij

a)	¹ % lineair doorgetrokken naar volledig doelbereik in 2027, rekening houdend met huidige toestand (geen lager doel dan huidige toestand)
b)	² Geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen. In opdracht van de provincie houden wij bij 38 zwemwaterlocaties toezicht op de naleving van de Whvbz. Bij 19 ervan zijn wij ook betrokken als waterkwaliteitsbeheerder (die liggen dus in WL gebied), bij de andere 19 is RWS betrokken als waterkwaliteitsbeheerder (die liggen dus aan de Maas in RWS gebied). Van alle 38 locaties is de waterkwaliteit goed/uitstekend. Zou dat bij een locatie niet het geval zijn is óf WL óf RWS aanspreekpunt voor de inrichtinghouder.

Wat gaan we ervoor doen?

UITGELICHT

We pakken waterkwaliteit integraal en gebiedsgericht aan en onderzoeken de aanpak van 'opkomende stoffen' en de regulering van directe lozingen van ongezuiverd water op watergangen. Met onze rwzi's dragen we rechtstreeks bij aan de KRW-doelen, maar door enerzijds gemeenten te adviseren over indirecte lozingen en riooloverstorten en anderzijds een gedragsverandering bij burgers en bedrijven te stimuleren trachten we ook de kwaliteit van het influent te

verbeteren.

We herstellen de natuurvriendelijke inrichting van beken daar waar mogelijk volgens een integrale beekdalontwikkeling, voeren het 100.000-bomenplan uit en passen principes toe van Bouwen met Natuur.

We dragen bij aan de ontwikkeling van Natura2000 en natte natuurepaleis, benutten kansen in onze projecten en maken beschermingsplannen voor soorten. We stellen werkwijzen op voor specifieke soorten in beekdalen, beschermen bronnen en bronbeken en maken stuwen en watermolens vispasseerbaar. Daarnaast meten we de zwemwaterkwaliteit en nemen we maatregelen als deze niet voldoet. Ook adviseren we beheerders van zwemlocaties.

We breiden het areaal met ecologisch onderhoud uit en beperken de gevolgen van droogte en hitte voor het watersysteem. Hiertoe is een meerjarig onderhoudscontract 'Maaien en Groen' in 2020 aanbesteed, waarin we intensief samenwerken binnen een partnerschap met de beide aannemers. Daarbij doen wij veel kennis op over ecologisch (maai)beheer. Omdat deze vorm van samenwerken ook in de toekomst belangrijk blijft en om de opgedane kennis ook duurzaam te borgen, vullen we de twee leidende rollen in de aansturing van het contract en de afstemming met de omgeving in met eigen medewerkers, in plaats van met het inhuren van mensen. Daarnaast besteden we aandacht aan het verder ontwikkelen van datagestuurde maai- en peilbeheer. Daarbij staat veiligheid voorop, met in achtname van de ecologische doelen.

Om de waterkwaliteitsopgave in grensoverschrijdende wateren te realiseren stemmen we metingen met buurlanden onderling af. We maken aan de hand van beschikbare data inzichtelijk welke kwaliteitsparameters het buitenland beïnvloedt. Om het gesprek met buurlanden over de waterkwaliteit in onze grensoverschrijdende wateren op basis van feiten aan te kunnen gaan, breiden we het huidige meetpakket uit met meer locaties en meer stoffen waarop gemeten moet worden.

U hebt als AB op 25 januari 2023 besloten om opvolging te geven aan de aanbevelingen uit een extern onderzoek naar beekherstel. Door het ecologisch en hydrologisch monitoren op systeemniveau (uitwerking in monitoringsbeleidsplan) stellen we met de SESA-doorrekening het doelbereik op de langere termijn vast en kunnen we waar nodig de aanpak/ontwikkeling bijsturen.

Daarnaast starten we met onderzoek naar de (onderhouds)toestand en effectiviteit van de vismigratievoorzieningen. Dit doen we om achteruitgang in het realiseren van KRW-doelstellingen ten aanzien van vismigratie te voorkomen. Op basis van het onderzoek stellen we het structurele onderhoud vast.

Om conform de afspraken uit de nieuwe landelijke vangststrategie ons aandeel in de muskus- en beverrattenbestrijding te realiseren, werven we tijdelijk extra capaciteit, die bij een dalende populatie geleidelijk (tot 2029) weer afneemt door medewerkers die met pensioen gaan niet te vervangen.

We investeren in de uitvoering van maatregelen uit de soortbeschermingsplannen Beekprik, Gewone Bronlibel en het nog op te stellen plan voor de Grote Modderkruiper. Hiermee voldoen wij aan het vastgestelde AB-beleid om een aantal soorten te beschermen. Immers, WL heeft een rol en taak in het beschermen en bevorderen van biodiversiteit, met name bij watergebonden soorten. We kunnen snel inspelen op veranderende omstandigheden voor bedreigde soorten waar een soortbeschermingsplan voor is opgesteld. Zo voorkomen we verdwijnen of uitsterven van cruciale populaties/habitat op de korte termijn, zodat maatregelen voor de lange termijn uit de soortbeschermingsplannen niet voor niets zijn.

Daarnaast werken we ook binnen het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) aan schoon oppervlakte- en grondwater, de goede toestand van grondwaterlichamen en voldoende zoetwaterbeschikbaarheid. De Provincie

Limburg is bezig met de nadere uitwerking van het Limburgse Programma Landelijk Gebied (LPLG) en zal een PLAN-MER-procedure opstarten. Op Prinsjesdag zijn in de begroting van LNV zogenaamde uitvoeringskosten transitie landelijk gebied voor medeoverheden toegezegd in 2024.

Extra inzet van capaciteit en deskundigheid van WL in het LPLG is niet meegenomen in deze begroting. Mocht het Rijk of de provincie bij de uitvoering van het NPLG alsnog een beroep doen op het waterschap zullen wij dat inhoudelijk beoordelen en meedoen mits er voldoende financiële middelen ter beschikking worden gesteld door provincie en/of Rijk.

doel
3.1

Doel: Het water is schoon en blijft schoon.

Hoe meten we dat?

Waterkwaliteit en ecologie						
3.1 Het water is schoon en blijft schoon						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	% KRW-overstorten dat voldoet aan de kwetsbaarheid van het ontvangende water	50%	65%	80%	100%	100% (2027)
b)	% gemeenten waarmee afspraken is gemaakt over maatregelen aan KRW-overstorten	100%	-	-	-	100% (2024)
c)	% van agrarische bedrijven (aantal 160), waarvoor een Bodem Uitvoeringsplan is opgesteld	100%	-	-	-	100% (2024)
d)	% van agrarische bedrijven (aantal 60), waarvoor een Erfemissiescan is uitgevoerd	100%	-	-	-	100% (2024)

Toelichting bij	
a)	In 2023 is de inventarisatie van de overstortproblematiek bij de gemeenten afgerond. We hebben daardoor een goed beeld van welke KRW-overstorten voldoen en wat de gemeenten de komende jaren uitvoeren.
b)	Op basis van de inventarisatie van de overstortproblematiek maken we afspraken met de gemeenten over de nog uit te voeren maatregelen.
c)	Uitvoering door de LLTB; in totaal is in 160 Bodem Uitvoeringsplannen voorzien
d)	Uitvoering door de LLTB; in totaal is in Erfemissiescans van 60 bedrijven voorzien

Voor dit doel (3.1) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 3.1.1 In 2027 voldoet elke rwzi in Limburg aan het Limburgs Effluent Beleid om zodoende aan de KRW-doelen te kunnen voldoen.

Voor onze rioolwaterzuiveringsinstallaties gelden algemene normen voor stikstof, fosfor, chemisch en biologisch zuurstofverbruik en onopgeloste stoffen. Aanvullend daarop heeft elke zuivering specifieke normen (LEB) voor stikstof en fosfaat als dat nodig is om te kunnen voldoen aan de KRW-doelen.

Activiteiten 2024

1. Netwerk dat van belang is voor de grensoverschrijdende samenwerking onderhouden en uitbreiden. Op de hoogte blijven van actualiteiten en (beleids)ontwikkelingen in de buurlanden.

2. Grensoverschrijdend samenwerken met partners binnen het internationale Maasstroomgebied d.m.v. structurele overleggen, werkgroepen en commissies, uitwisselingen en werkbezoeken, projecten en evenementen.

Subdoel: 3.1.2 In 2027 is een vrachtreductie van gemiddeld 10% medicijnresten in de rwzi's ten opzichte van referentiejaar 2022 gerealiseerd.

In 2021 heeft het waterschap zich aangesloten bij de landelijke ambitie om te komen tot een vrachtreductie van medicijnresten afkomstig uit rwzi's. Deze ambitie is verwoord als 10% reductie in 2027 en 30% reductie in 2040. Andere organische microverontreinigingen liften op deze maatregelen mee (bijv. hormoonverstoorders, vlamvertragers, weekmakers, antibiotica, (micro)plastics en nanodeeltjes).

Activiteiten 2024

1. In 2024 bereiden we samen met het WBL een investeringsprogramma voor specifiek op voor de verwijdering van medicijnresten in rwzi's. De nieuwe EU-richtlijn 'Stedelijk afvalwater' en de uitkomsten van de Limburgbrede Monitoring vormen de basis voor dit programma.

2. We werken samen met de Limburgse ziekenhuizen verder aan monitoring, bewustwording en reductie van de emissie van medicijnresten uit ziekenhuisafvalwater.

Subdoel: 3.1.3 In 2027 is de hoeveelheid (zwerf)afval in het watersysteem ten opzichte van 2022 verminderd en is er meer bewustwording over zwerfafval.

Waterschap Limburg heeft deelgenomen aan een internationaal project om de hoeveelheid plastic en ander zwerfafval in de grensoverschrijdende watergangen te verminderen. In dit LIVES project (Litter free rivers and streams) werkten we samen met Duitse en Belgische waterbeheerders, onderwijs, provincie en Rijkswaterstaat.

Activiteiten 2024

1. De formele eindrapportage wordt aan het AB aangeboden. We zoeken naar mogelijkheden om een vervolg aan de doelen van het LIVES project te geven, door innovatieve oplossingen te onderzoeken, bewustwording door deelname aan de Maas-Clean up en te onderzoeken of monitoring van microplastics op Maasbrede basis haalbaar is.

Subdoel: 3.1.4 In de planperiode (2022-2027) zijn de normen omtrent directe industriële en agrarische lozingen van ongezuiverd water op de watergangen verankerd in de Waterschapsverordening en we handhaven dit om achteruitgang in de waterkwaliteit door derden te voorkomen.

Directe lozingen van ongezuiverd water zijn alleen onder specifieke voorwaarden toegestaan.

Activiteiten 2024

1. In 2024 pakken we de waterkwaliteitsmaatregelen van de agrarische sector op en werken die uit in enkele gebiedsprocessen, zowel voor glastuinbouwgebied als akkerbouwgebied. Hier brengen we kennis, kunde en financiering in.
2. In 2024 participeert het waterschap in het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Het DAW heeft als doel het verbeteren van de waterkwaliteit bij agrariërs. Wij adviseren en sturen op onze waterdoelen.
Het bodemteam van de LLTB geeft onder meer 160 bodemadviezen bij bedrijven en voert zestig erfemissiescans uit. Ook geeft het bodemteam duurzame teeltadviezen voor mais, aardappelen en andere uitspoelingsgevoelige teelten.
3. In 2024 werken we aan een pilot met twee typen moerasfilters achter drainagesystemen, een helofytenfilter en een houtsnipperfilter, ter reductie van nutriënten.
4. In het kader van de Omgevingswet actualiseren we de Waterschapsverordening.

Subdoel: 3.1.5 In planperiode (2022-2027) reguleren we indirecte lozingen (op het riool) zodat de zuiveringen van WL optimaal kunnen functioneren.

Het gaat hier om lozingen van bedrijven op de gemeentelijke riolering. Het waterschap geeft proactief advies bij de vergunningverlening door gemeenten (inspanningsverplichting).

Activiteiten 2024

1. In 2024 werken we verder aan de bewustwording van de bevoegde gezagen (gemeenten, RUD) voor indirecte lozingen op de riolering en aan prioritering van de aanpak.
2. We adviseren in plannen van derden (zie ook 2.1.5 en 6.2.3) ook over waterkwaliteit. Bij voorkeur leveren wij onze inbreng zo vroeg mogelijk in het planproces (vooroverleg) om zo bedreiging van de waterkwaliteit te voorkomen en om de kansen voor het verbeteren van de waterkwaliteit te benutten (lijnwerk).
3. In 2024 stellen we samen met WBL een influentprotocol op ten behoeve van advisering bij indirecte lozingen.

Subdoel: 3.1.6 In 2027 voldoen alle riooloverstorten in Limburg aan de kwetsbaarheid van het ontvangende water.

Rioolstelsels hebben nooduitlaten voor het geval dat er meer regen valt dan het rioolsysteem aan kan. Deze riooloverstorten lozen dan (verdund) rioolwater op een nabijgelegen watergang. De stip op de horizon is dat er in 2050 helemaal geen overstorten meer nodig zijn doordat voldoende verhard oppervlak is afgekoppeld.

Activiteiten 2024

1. In 2024 maken we afspraken met gemeenten over uitvoering van maatregelen aan KRW-overstorten.
2. In 2024 monitoren we de voortgang van de uitvoering van gemeentelijke KRW-maatregelen aan riooloverstorten.

3. Via Waterklaar – het gezamenlijke communicatieplatform van gemeenten, WL, WBL, WML en Provincie – en onze eigen communicatiekanalen stimuleren wij inwoners en bedrijven om zelf een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Waterklaar (www.waterklaar.nl) biedt concrete handelingsperspectieven (o.a. chemievrij onkruidbeheer, niet uitlogende bouwmaterialen) en voert gerichte publiekscampagnes uit.

Subdoel: 3.1.7 Gedurende deze planperiode (2022-2027) voldoet de waterkwaliteit van de Limburgse zwemwaterlocaties aan de WHVBZ.

Op de aangewezen zwemwaterlocaties meten we de zwemwaterkwaliteit, we rapporteren en communiceren hierover. Als de kwaliteit niet voldoet, bijvoorbeeld door te hoge concentraties bacteriën, blauwalgen of botulisme, plaatsen we waarschuwborden en/of kondigen een zwemverbod af. Hiervoor volgen we bestaande protocollen en overleggen we met de inrichtinghouder. We adviseren beheerders van zwemlocaties over het op peil houden van de waterkwaliteit en het verbeteren ervan. Voor nieuwe zwemwaterlocaties beoordelen wij het plan op basis van landelijke en Europese eisen.

**doel
3.2**

Doel: In 2027 voldoet de inrichting van de Limburgse beken en beekdalen aan de eisen volgens de Europese Kaderrichtlijn Water.

Hoe meten we dat?

Waterkwaliteit en ecologie

3.2 In 2027 voldoet de inrichting van de Limburgse beken en beekdalen aan de eisen volgens de Europese Kaderrichtlijn Water

	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	Km beekherstel WBP 2022-2027 afgerond	0,8 km	4,4 km	13,7 km	53,3 km	72,2 km (2027)
b)	Aantal projectopdrachten Pilot beekdalbrede aanpak Groote Molenbeek	1	-	-	-	3 (2024)
c)	Aantal projectopdrachten Pilot beekdalbrede aanpak Geul	1	1	-	-	2 (2025)

Toelichting bij

a)	Naast reguliere maatregelen, zoals natuurvriendelijk onderhoud en het bevorderen van meer schaduw, werken we voor de periode 2022-2027 aan specifieke maatregelen. Het betreft grootschalig beekherstel (72,2 km) en de aanleg van vistrappen (25 stuks).
b)	Binnen de pilot Groote Molenbeek zijn drie uitvoeringsprojecten gedefinieerd, waarvoor we projectopdrachten moeten opstellen (twee projecten in 2023 en één in 2024). Daarna vindt overdracht plaats naar de projectorganisatie.
c)	We stellen een plan van aanpak op voor de totale pilot, waarbij we verschillende uitvoeringsprojecten definiëren.

Voor dit doel (3.2) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 3.2.1 In 2027 voldoet de inrichting van de Limburgs beken aan de eisen volgens de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)

De laatste KRW-periode gebruiken we om de waterlichamen in te richten waar dit nog nodig is.

Activiteiten 2024

1. Beekherstelprojecten

Project	Fase (per september 2023)
Herinrichting Geleenbeek Sittard - Millen	Opstart in 2024
Herinrichting Maasnielderbeek bovenloop	Verkenning
Raam Tungelroysebeek	Verkenning
Herinrichting Oude Graaf	Verkenning
Herinrichting Groote Molenbeek Wittebrugweg	Verkenning
Herinrichting Aalsbeek Bovenloop XP010	Verkenning
Herinrichting Gansbeek / Paterslossing	Verkenning
Herinrichting Uffelsebeek en Haelensebeek	Verkenning
Herinrichting Worm (NATO-depot – Rimborg)	Verkenning
Herinrichting Roggelsebeek en Bevelandsebeek	Verkenning
Swalm beekmonding (trekker RWS)	Verkenning
Herinrichting Bosbeek (Meinweg)	Planuitwerking
Herinrichting Vlootbeek	Planuitwerking
Herinrichting Geleenbeek Millen-Nieuwstadt	Planuitwerking
Hemelbeek beekmonding	Planuitwerking
Herinrichting Rode Beek Millen-Susteren	Planuitwerking
Corio Glana Highlight 20 fase 2	Planuitwerking
Vispassage Epermolen	Planuitwerking
Herinrichting Aa	Planuitwerking
Herinrichting benedenloop Kwistbeek	Planuitwerking
Herinrichting benedenloop Lingsforterbeek	Planuitwerking
Herinrichting benedenloop Wellse Molenbeek	Planuitwerking
Herinrichting Thornerbeek, Panheelderbeek	Planuitwerking
Corio Glana Highlight 16 + 17	Planuitwerking
Ontkluizing Keutelbeek Geleen	Planuitwerking
Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren – A2	Planuitwerking
Herinrichting Geleenbeek VDL-Nedcar	Planuitwerking
Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt – Oud-Roosteren	Planuitwerking
Vismigratieknelpunt Groote Molenbeek Wanssum	Uitvoering
Herinrichting Geul benedenstrooms Valkenburg	Uitvoering
Herinrichting Kanjel en Gelei	Uitvoering

De verwachting is dat in 2024 de uitvoering start van 3,2 km beekherstel. Hiervan ronden we 0,8 km af in 2024.

Verder stellen we in 2024 projectopdrachten op voor trajecten van de volgende beken:

Project	Fase (per september 2023)
Herinrichting Raam	projectopdracht
Herstel diverse vismigratie knelpunten	projectopdracht in de maak

2. In 2024 starten we met de uitvoering van het 100.000-bomenplan, mits de prioritering ten opzichte van andere uitvoeringsprojecten het toelaat.

Subdoel: 3.2.2 In 2027 voldoen twee pilotgebieden (Grote Molenbeek en Geul) aan de principes van beekdalbrede inrichting volgens de Europese Kaderrichtlijn Water.

In de periode 2022-2027 werken we de integrale beekdalontwikkeling op kansrijke locaties binnen twee zoekgebieden uit. Deze liggen in het stroomgebied van de Grote Molenbeek in Noord-Limburg en dat van de Geul in Zuid-Limburg. Dit zijn twee verschillende beeksystemen waardoor we verschillende ervaringen opdoen.

Activiteiten 2024

1. In de pilot Grote Molenbeek (pilot 1) werken we aan de ontwikkeling van een doorstroommoeras (Rieterdijk), een lagg-zone bij de (Kabroeksebeek), en een inrichtingsplan voor subirrigatie. Daarnaast loopt er een gebiedsproces om te komen tot verwerving of afwaardering van gronden.
2. In 2024 starten we de planfase van de pilot Geuldal op en ronden deze ook af.

doel 3.3

Doel: In de planperiode (2022-2027) bevordert de biodiversiteit.

Hoe meten we dat?

Waterkwaliteit en ecologie						
3.3 In de planperiode (2022-2027) wordt de biodiversiteit bevordert						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	Aantal vismigratieknelpunten verholpen	2	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	25 (2027)
b)	% bij onderhouden en inspecteren betrokken medewerkers dat geïnstrueerd is om zorgvuldig te handelen bij flora & fauna conform de Wet natuurbeheer	100%	100%	100%	100%	100% (- ¹)
c)	% Grote Waterviel bestreden	40%	50%	60%	70%	90% (2029)

Toelichting bij

- a) Naast reguliere maatregelen, zoals natuurvriendelijk onderhoud en het bevorderen van meer schaduw, werken we voor de periode 2022-2027 aan specifieke maatregelen. Het betreft grootschalig beekherstel (72,2 km) en de aanleg van vistrappen (25 stuks).
- b) ¹ Geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen
- c) In 2024 start de structurele bestrijding van de Grote Waterviel.

Voor dit doel (3.3) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Activiteiten 2024

1. We ronden de projecten Broekhuizerbroek en Waterbloem af, waarbij we gebiedsvreemd water om het natuurgebied heen leiden.
2. In 2024 werken we aan (de uitvoering van) soortbeschermingsplannen voor de Grote modderkruiper, Gewone bronlibel en de Beekprik.

3. In samenspraak met Provincie Limburg en in lijn met aanstaand nieuw provinciaal beleid verbeteren we de digitale ondersteuning en provinciale verantwoording voor beverbeheer. De kaartlaag Dieractiviteit in Fieldmaps ontwikkelt zich daardoor in combinatie met Infor werkorders en de adviezen van het adviesloket. Daarmee kan deze als bron data fungeren voor een op te zetten Dashboard Bever.
4. We werken verder aan de planvoorbereiding voor het oplossen van de vismigratieknelpunten in de Geleenbeek en Rode Beek nabij Millen. Deze zijn gestart.
5. We voeren in 2024 de projecten Hemelbeek en Epermolen uit en lossen daarmee twee vismigratieknelpunten op.
6. Van de overige 8 knelpunten schrijven we de projectopdrachten en zoeken we de juridische situatie van de watermolens uit. Beiden zijn nodig om de verkenningsfase in te gaan en vervolgens, indien nodig, onderhandelingen met de molenaars te voeren. Naar verwachting zijn de knelpunten conform KRW-afspraken in 2027 opgelost.
7. Ecologisch onderhoud maakt onderdeel uit van onze jaarlijkse cyclus. We bepalen in de wintermaanden de concrete acties, in samenspraak met inspectieteams en aannemer.
8. Ontwikkelen en implementeren van een aandachtsoortenlijst. De gewenste soorten op de aandachtsoortenlijst zijn in beeld. De consequenties van het sparen van aandachtsoorten voor beheer en onderhoud worden momenteel in beeld gebracht. Activiteit 7 betreft ecologisch maaibeheer in algemene zin, activiteit 8 gaat over het toevoegen van extra soorten (aandachtsoorten) die gespaard moeten blijven bij onderhoudswerk.
9. Bijstellen onderhoudsplan van poelen op basis van een in 2023 uitgevoerde evaluatie poelenbeheer.
10. Definitief maken van het beheerplan Aziatische Duizendknoop en starten met de structurele aanpak conform het beheerplan, inclusief de ontwikkeling van een tool om inzichtelijk te maken waar en hoeveel duizendknoop er in ons beheergebied aanwezig is.
11. Terugdringen van muskus- en beverratten tot de landsgrenzen is regulier werk.
12. Start van de strategische bestrijding van de Grote Waternavel. Tot 2023 is om aanbestedingstechnische redenen wel waternavel bestreden maar nog niet op volle sterkte conform het bestrijdingsplan.
13. Ontwikkeling en implementatie van werkprotocollen voor overige exoten waar beheersen of elimineren het doel is. Dit biedt een handelingsperspectief voor de inspecteurs en uitvoerders.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

	2024 Begroting
Programma Waterkwaliteit en ecologie	
Kosten	3.451.900
Opbrengsten	-
Netto kosten	3.451.900
Bijdrage aan WBL	41.100
Bijdrage aan BsGW	-
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	2.427.800
Totaal na doorberekening	5.920.800

Investeringsen

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2024 x € 1.000	INKOMSTEN 2024 x € 1.000
P360055	5	Implementatie soortenbeleid	70	19
P360059	30	Innovatieve uitvoeringspilot waterkwaliteitsverbetering landelijk gebied (Uitvoeringspilot	100	-
	30	KD007 - Innovatieve/effectievere methodes doelrealisatie KRW.	320	-
PROGRAMMA WATERKWALITEIT EN ECOLOGIE			490	19

Een deel van de investeringen, die onder programma 2 Klimaatadaptatie staan, draagt primair bij aan de doelen uit programma 3 Waterkwaliteit en ecologie.

Door de huidige vastgestelde indeling van de begrotingsprogramma's is het niet mogelijk deze investeringen toe te wijzen aan programma 3. In de Begroting 2025 wordt dit aangepast.

A photograph of a water treatment plant. In the foreground, several large, curved, metallic pipes are visible, connected to a concrete structure. The pipes are arranged in a row, receding into the background. The background is filled with lush green trees, suggesting an outdoor setting. The lighting is bright, indicating it's daytime. The overall scene is clean and industrial.

4.

Zuiveren en waterketen

waterschap
limburg

programma

4. Zuiveren en waterketen

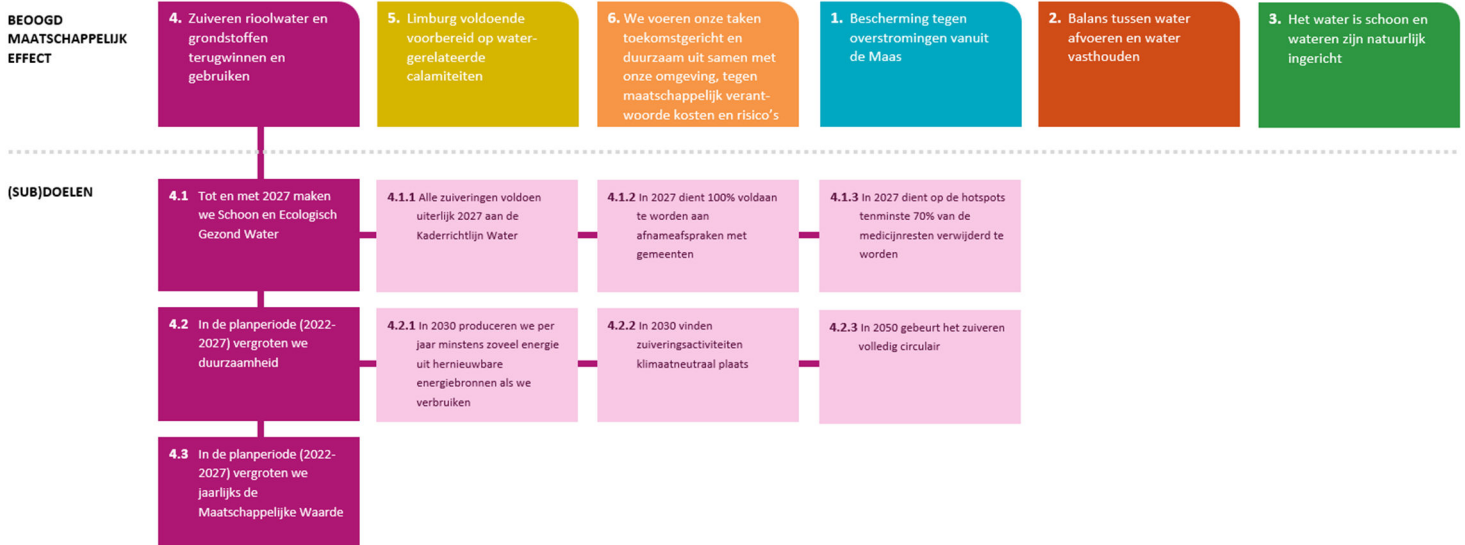
geen afval, maar een bron van energie, grondstoffen en gezuiverd water

Waarom dit programma?

Door klimaatverandering neemt de hoeveelheid regen toe en daarmee de druk op het gemeentelijke rioolstelsel. Dit vraagt om een flexibel systeem van transporteren en zuiveren. De klassieke rwzi's dragen bij aan een betere waterkwaliteit maar zijn grootverbruikers van energie en grondstoffen. We werken continu aan het besparen van energie en het opwekken van energie uit hernieuwbare niet-fossiele bronnen voor eigen gebruik. In onze visie is rioolwater geen afval, maar een bron van energie en grondstoffen en gezuiverd water. We bouwen onze huidige stationaire rwzi's geleidelijk om tot modulaire systemen zodat we afvalwater op maat zuiveren, optimaal energie en grondstoffen kunnen terugwinnen en gezuiverd water van gewenste kwaliteit kunnen leveren.

Een groeiende uitdaging vormen de zogenaamde microverontreinigingen zoals medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen en zeer zorgwekkende stoffen en andere opkomende stoffen. Deze vragen om een ketenaanpak. Dus niet alleen bij de zuivering, maar ook om maatregelen aan de bron. In deze opgaven kunnen we als waterschap zelfstandig een heel eind komen, maar voor het resterende deel hebben we alle partners in de waterketen nodig: huishoudens, (farmaceutische) bedrijven, gemeenten, buitenlandse partners en kennisinstituten. We zoeken naar nieuwe vormen van samenwerking. Zo doen we voor steeds meer gemeenten beheer- en onderhoudstaken aan gemalen, IBA's en leidingen. We zien de waterkwaliteit als een gezamenlijke verantwoordelijkheid en nemen onze partners daarin mee.

Zuiveren en waterketen | Doelenboom | Waterbeheerprogramma 2022-2027

Wat willen we bereiken?

effect
4

Beoogd maatschappelijk effect:

Zuiveren rioolwater en grondstoffen terugwinnen en gebruiken.

In de planperiode 2022-2027 werken Waterschapsbedrijf Limburg en Waterschap Limburg samen aan de zuiveringstaak om te komen tot schoon en ecologisch gezond water.

Wat gaan we ervoor doen?

UITGELICHT

WBL voert in opdracht van WL de taken van het programma Zuiveren en waterketen uit, op basis van de in 2017 opgestelde 'Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030' en de in 2018 verzonden opdrachtbrief 'Opdrachtverlening WL aan WBL'. De Toekomstvisie omvat een pakket speerpunten met onderliggende doelen, met prioriteit voor energieneutraliteit en grondstoffenhergebruik, hergebruik van effluent ten behoeve van droogtebestrijding, klimaatneutraliteit

en de verwijdering van medicijnresten. In de planperiode werken we samen aan de zuiveringstaak volgens drie strategische thema's: schoon en ecologisch gezond water, vergroten duurzaamheid en vergroten maatschappelijke waarde.

De mate van zuiveren bepalen we in een gebiedsgerichte aanpak. We onderzoeken de beste aanpak van probleemstoffen. Voor medicijnresten zetten we in op bronaanpak en zuiveren. De verplichtingen die volgen uit de nieuwe EU-richtlijn Stedelijk afvalwater vertalen we in verdergaande maatregelen en nieuwe samenwerkingsvormen en -strategieën met betrekking tot het zuiveren van afvalwater. Hiervoor verrichten we in 2024 onderzoek ten behoeve van de strategiekeuze met betrekking tot zuiveren (en bronaanpak) van afvalwater. We maken afnameafspraken met gemeenten en krijgen zicht op de herkomst en samenstelling van het influent. We plaatsen in principe alleen nog modulaire zuiveringssystemen en bevorderen bewust rioolgebruik. We zuiveren energieneutraal en verminderen de uitstoot van broeikasgassen. We zijn volledig circulair in 2050. We onderzoeken nuttige toepassingen voor gezuiverd water. We voeren taken uit voor gemeenten en bedrijven, werken samen in plannen voor de waterketen en onderzoeken samen nieuwe zuiveringsconcepten. We dragen bij aan het samenwerkingsverband Schone Maaswaterketen, waarin we gezamenlijk met het Rijk, Rijkswaterstaat, drinkwaterbedrijven en waterschappen langs de Maas komen tot een bronaanpak en monitoring om te werken aan het terugdringen van de vervuiling door opkomende stoffen en microplastics 's. Dit moet leiden tot schonere beken en een schonere Maas.

In 2023 heeft het waterschap een aandeel genomen in Slibverwerking Noord-Brabant (SNB), waarbij in totaal € 5,3 mln. aan goodwill is betaald. Deze kosten schrijven we af over 10 jaar.

De begroting 2024 van WBL vormt de belangrijkste input voor het benodigd belastingvolume voor de zuiveringstaak. De MJR 2024-2033 en Begroting 2024, zoals aangeboden aan het AB WBL op 27 maart 2023, is door het bestuur getypeerd als de basisbegroting voor deze periode. Een aantal lopende en onderhanden trajecten is wel geduid, maar nog niet (volledig) financieel uitgewerkt, of bestuurlijk aangehouden voor besluitvorming in verband met het aantreden van het nieuwe bestuur. In deze basisbegroting staat dat WBL een grote opgave heeft qua investeringen. Ook is aangegeven dat het investeringskader voor de jaren 2024 en verder, dat in de vorige meerjarenraming is vastgesteld op € 30 miljoen, onvoldoende ruimte biedt om de noodzakelijke investeringen te kunnen realiseren. Op basis van een verdere inventarisatie en kwantificering om te kunnen voldoen aan instandhouding/vervanging, wet- en regelgeving, Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater en bestuurlijke opdrachten, is het langjarig investeringskader in kaart gebracht, resulterend in een gemiddeld jaarlijks investeringskader van € 75 miljoen.

Voor de instandhouding van de infrastructuur en het realiseren van de strategische doelstellingen zijn vijf trajecten van belang:

1. Het structureel verhogen van het investeringskader;
2. Het verder professionaliseren en structureel borgen van assetmanagement in de organisatie;
3. Het behalen van duurzaamheidsdoelstellingen;
4. Het implementeren van een informatiebeleidsplan ten behoeve van de datagedreven organisatie;
5. Het structureel vergroten van de benodigde personele capaciteit gerelateerd aan opgaven vermeld onder de punten 1 tot en met 4.

Het AB van WBL heeft op 6 september 2023, met een 1ste begrotingswijziging MJR 2024-2033, het herziene investeringskader vastgesteld. Deze begrotingswijziging geeft inzicht in het benodigde investeringsniveau en de personele capaciteit die de komende jaren noodzakelijk zijn voor de bedrijfscontinuïteit en het realiseren van de strategische doelstellingen. Er is gekozen voor een 'Groeï'-scenario, dat uitgaat van een gefaseerd groeiend investeringskader van € 43,1 miljoen in 2024, € 60 miljoen in 2025, € 75 miljoen in 2026 en € 90 miljoen in 2027. Hieraan gekoppeld is een stapsgewijze toename in formatie van 40 fte in 2024 (waarvan 15 fte in 2023 en 25 fte in 2024), 30 fte in 2025 en 20 fte in 2026.

Het scenario 'Groeï' gaat uit van de externe omstandigheden zoals de overspannen arbeidsmarkt en interne omstandigheden zoals vorming van het nieuwe Waterschap Limburg. Dit scenario biedt de mogelijkheid om in aanloop naar het nieuwe WL een ijkmoment te hebben waarin we de investeringsbegroting opnieuw kritisch en gedetailleerd bekijken. Dat doen we op basis van de feitelijke informatie verkregen uit Asset Base op Orde, systeemspromg (effectgerichte benadering) en redeneerlijjn afnameafspraken. Door de fasering van formatie in het 'Groeï'-scenario kunnen we op termijn (2025) ook rekening houden met mogelijke synergievoordelen als gevolg van het nieuwe Waterschap Limburg. Eventuele mutaties verwerken we in de eerste gezamenlijke begroting. De financiële effecten van de herziening van het investeringskader zijn in de 1ste Begrotingswijziging 2024 WBL verdisconteerd en meegenomen in de Begroting 2024 van WL. Dat geldt ook voor de financiële effecten van onderstaande ontwikkelingen bij WBL:

- Een groei van het exploitatiebudget voor het Programma duurzaamheid;
- Een groei van het exploitatiebudget Informatiebeleidsplan, waarin o.a. vervat de noodzakelijke investeringen in het ontwikkelen naar een datagedreven organisatie;
- Een administratieve correctie op eerder begrote en gerealiseerde besparingen vanuit de Operatie Waterkracht;
- Een correctie op het benodigde budget voor de sluiting van de TDH Venlo en voor slibontwatering;
- Een correctie op de kosten voor Informatiebeveiliging en privacy;
- Extra kosten (zowel kapitaallasten als operationele kosten) als gevolg van het besluit van het AB WBL over de Nereda Verdygo Package Plant.

Herstelplan financiële positie zuivering

De afgelopen jaren was er sprake van tekorten op de winst- en verliesrekening van de zuiveringstaak. Voor het afdekken van het negatief rekeningsaldo 2022 op de zuiveringstaak is het weerstandsvermogen aangesproken. Er resteerde daarna een tekort op de egaliseringsreserve zuiveringsheffing van € 5,5 miljoen. Over 2023 verwachten we een tekort op de zuiveringstaak van € 7,9 miljoen. Uit hoofde van het voeren van een verantwoord financieel beleid is het nodig om het weerstandsvermogen weer op peil te brengen en het oplopend tekort in de egaliseringsreserve zuiveringsheffing aan te vullen door het belastingvolume zuiveringsheffing tijdelijk te verhogen.

Synergie effecten nieuwe WL

Met de vorming van het nieuwe WL brengen we in beeld welke synergievoordelen met de samenvoeging te behalen zijn. Die verwerken we in de eerste gezamenlijke begroting 2025.

doel
4.1

Doel: Tot en met 2027 maken we Schoon en Ecologisch Gezond Water.

Hoe meten we dat?

Zuiveren en waterketen						
4.1 Tot en met 2027 maken we Schoon en Ecologisch Gezond Water						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	aantal rwzi's dat voldoet aan het Limburgs Effluentbeleid	13	13	15	17	17 (2027)
b)	% reductie totale vracht medicijnresten (17 verschillende stoffen, alle rwzi's) ten opzichte van 2023	3%	3%	3%	10%	10% (2027) 40% (2030)
c)	% medicijnresten verwijderd op hotspots	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	70% (2027)

Toelichting bij	
a)	Voor 2027 moeten nog 4 rwzi's voldoen aan het Limburgs Effluent Beleid (LEB). Realisatie verloopt mede n.a.v. de uitkomsten van de systeemsprong-methodiek.
b)	In 2021 zijn we aangesloten bij de landelijke ambitie m.b.t. realisatie van een vrachtreductie van medicijnresten afkomstig uit rwzi's. Deze ambitie is verwoord als 10% reductie in 2027 t.o.v. van de vracht in 2023 en 40% reductie in 2030. De basis hiervoor is gelegd door de Limburgbrede monitoring op de 17 Limburgse rwzi's in 2021-2022 (Cie WZW 4/11/2021).
c)	We stellen de zuiveringen vast, waar we de meeste medicijnen kunnen verwijderen. In 2027 willen we op deze hotspots ten minste 70% van de medicijnresten verwijderen.

Voor dit doel (4.1) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 4.1.1 Alle zuiveringen voldoen uiterlijk 2027 aan de Kaderrichtlijn Water.

Alle 17 rwzi's voldoen aan de normen voor stikstof en fosfor uit het Limburgs effluentbeleid (LEB) gedifferentieerd naar zomer, winter en jaargemiddelde voor eind 2027. Deze eisen zijn gedifferentieerd naar strengere eisen voor het zomerhalfjaar (groeiseizoen) en soepelere eisen voor het winterhalfjaar. De eisen uit het Limburgs effluentbeleid zijn opgenomen in specifieke maatwerkvoorschriften per rwzi. Systeemsprong' en 'Bronaanpak' zijn essentiële manieren om te voldoen aan deze eisen.

Activiteiten 2024

1. In 2024 ronden we de evaluatie van het Limburg Effluent Beleid (LEB) af en maken we de consequenties hiervan voor de rwzi's (Hoensbroek, Susteren, Venray en Meijel) concreet.
2. Niet alle rwzi's voldoen aan de lozingsnormen. De redenen hiervoor zijn divers. Een aantal heeft last van versturende invloeden op het zuiveringsproces als gevolg van onbekende lozings op het rioolsysteem en een aantal moet nog aangepast worden aan de normen van het LEB. Voor deze laatste ontwikkelen we de systeemsprong-gedachte, die uitgaat van effectgericht in plaats van normgericht denken en handelen.
3. Op de vier installaties waar we nu nog niet aan de normen van het LEB voldoen, passen we dit gedachtengoed toe in de besluitvorming over aanpassing van de rwzi's. Deze activiteit is ook hiervoor genoemd.

4. Op twee rwzi's (Roermond en Wijlre) waar we nu nog niet aan de lozingsnormen van 2027 kunnen voldoen, ligt de focus op sanering van verstorende lozingen aan de bron, in plaats van 'end-of-pipe' maatregelen.

Subdoel: 4.1.2 In 2027 dient voldaan te zijn aan afnameafspraken met gemeenten.

Met alle gemeenten zijn afnameafspraken gemaakt (incl. afnamecapaciteiten met streef- en grenswaarden) en we voeren de maatregelen die daaruit voortvloeien uit voor eind 2027. We maken deze afnameafspraken volgens de vastgestelde Redeneerlijn.

Activiteiten 2024

1. Voor het op een doelmatige wijze realiseren van de waterkwaliteitsdoelstellingen en de afnameverplichting hebben we een redeneerlijn overstortlozingen ontwikkeld die uitgaat van effectgericht in plaats van normgericht denken en handelen. De resultaten van de redeneerlijn leggen we vast in afnameafspraken en de hieruit voortvloeiende maatregelen voeren we voor eind 2027 uit. In 2022 hebben we met de eerste gemeente nieuwe afnameafspraken vastgelegd, de rest volgt medio 2024.

2. De te nemen maatregelen zijn uiterlijk in 2027 afgerond. Op basis van de huidige inzichten betekent dit aanpassing van 61 gemalen. In 2024 worden de gemalen gerenoveerd en indien noodzakelijk wordt de capaciteit aangepast. De roostergoedverwijdering wordt gerenoveerd en aangepast aan de benodigde capaciteit.

Subdoel: 4.1.3 In 2027 dient op de hotspots ten minste 70% van de medicijnresten verwijderd te worden.

Voor de verwijdering van microverontreinigingen, medicijnen en overige stoffen focussen we op medicijnrestenverwijdering. Wanneer, en in welke mate, is nog onzeker (want het kader is nog niet helder). We gaan nu uit van 70% verwijdering van 7 van de 11 gidsstoffen op hotspot-rwzi's (hiervoor is een plan van aanpak klaar). De nieuwe Richtlijn Stedelijk Afvalwater (2024) brengt strengere eisen met zich mee. In de periode 2024-2027 bereiden we de uitvoering van deze nieuwe richtlijn voor waarna deze in uitvoering gaat tot het jaar 2040.

Activiteiten 2024

1. Op de rwzi Sijpeld is een proef uitgevoerd, waarbij we via poederkooldosering de medicijnresten voor 70 tot 80% konden verwijderen. Die resultaten zijn zo positief dat we besloten hebben om op deze zuivering een permanente poederkoolinstallatie te bouwen voor de verwijdering van medicijnen. De planning is dat de poederkoolinstallatie in 2024 operationeel is.

doel
4.2

Doel: In de planperiode (2022-2027) vergroten we duurzaamheid.

Hoe meten we dat?

Zuiveren en waterketen

4.2 In de planperiode (2022-2027) vergroten we duurzaamheid

	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	% energieneutraal zijn van WBL	n.t.b.	100%	100%	100%	100% (2025)
b)	% klimaatneutraal zijn van WBL	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	100% (2050)
c)	% circulair zijn van WBL	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	100% (2050)

Voor dit doel (4.2) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 4.2.1 In 2030 produceren we per jaar minstens zoveel energie uit hernieuwbare energiebronnen als we verbruiken.

WBL en WL produceren vanaf 2030 per jaar ten minste zo veel energie uit hernieuwbare bronnen als we verbruiken. De circa 430TJ (terajoule) aan energie per jaar wekken we duurzaam op. Toepassing van aquathermie is hierbij een overweging. Ook de mogelijkheid van windenergie op locaties van derden onderzoeken we. Ook door energiebesparingen bij vervangings- of renovatieprojecten en het uitvoeren van een aantal andere projecten voor duurzame energieopwekking groeit het percentage energieneutraliteit de komende jaren. Het restant aan benodigde energie kopen we duurzaam in.

Activiteiten 2024

1. Eind 2022 wekte WBL circa 50% van het totale energieverbruik duurzaam op. Het doel om in 2025 energieneutraal te zijn, lijkt niet reëel. 2030 of 2035 is waarschijnlijker. Dit heeft onder meer te maken met netcongestie. Om meer energie duurzaam op te wekken ligt de komende jaren de focus op productie van groen gas, het duurzaam drogen van slib, aquathermie en wind op terreinen van derden.

Subdoel: 4.2.2 In 2030 vinden zuiveringsactiviteiten klimaatneutraal plaats.

WBL-activiteiten hebben netto geen negatief effect op het klimaat: geen vindt geen emissie plaats van langcyclische CO₂ en andere broeikasgassen (e.g. CH₄, N₂O, CFC/HFC, SF₆, etc.).

Activiteiten 2024

1. In het kader van klimaatneutraliteit past WBL sinds kort de CO₂-prestatieladder toe. We hebben afgelopen jaar het kwaliteitscertificaat behaald en onderzoeken maatregelen om de CO₂-footprint te verlagen. We zetten de lijst met maatregelen om in een planning voor de komende 10 jaar.

Subdoel: 4.2.3 In 2050 gebeurt het zuiveren volledig circulair.

WBL werkt op het gebied van assets en hulp- en grondstoffen toe naar een circulariteit. Op deze wijze verlaagt WBL de impact op mens en milieu wereldwijd, zijn we minder afhankelijk van hulp- en grondstoffen uit het buitenland en maken we waardevolle grondstoffen voor de maatschappij.

Tussendoelen zijn:

- In 2023 100% circulair uitvragen;
- In 2030 100% circulair aanbesteden en 50% minder gebruik van primaire grondstoffen (mineraal, metaal en fossiele brandstof).

In het zuiveringsproces proberen we bij elk deelproduct te zoeken naar hoogwaardige toepassingen.

Activiteiten 2024

1. We onderzoeken onder andere de mogelijkheid om grondstoffen terug te winnen uit water en slib. Focus ligt daarbij op fosfaat, cellulose, Kaumera en stikstof. Eén van de onderzoeken m.b.t. tot fosfaat vindt plaats op de rwzi Hoensbroek (Vivianiet terugwinning). Met betrekking tot Kaumera start een coöperatie van waterschappen en startup BV met de coöperatie en Royal HaskoningDHV als aandeelhouder. Voor de terugwinning van Vivianiet gaan we een pilot doen in Hoensbroek.
2. Passend bij onze bestuurlijk vastgestelde strategie op het gebied van slibeindverwerking zijn we aandeelhouder geworden van SNB, een slib-eindverwerker. Op termijn onderzoeken we duurzaam slibdrogen als gebruiksroute. SNB start in 2024 samen met de aandeelhouders een onderzoek naar alternatieven voor slibeindverwerking, waarbij duurzaam drogen een van de mogelijkheden is.
3. Sinds een paar jaar leveren we een belangrijke bijdrage aan het project SUPERLOCAL. Binnen het project doen we ervaring op met een gesloten waterkringloop. Bediening van het vacuümstation voor inzameling van zwart water (eigendom gemeente Kerkrade, bediening door WBL op verzoek gemeente), bediening, onderhoud en monitoring van de vergister van het zwarte water, bediening, onderhoud en monitoring van het helofytenfilter van het grijze water
4. Met betrekking tot onderhoud van bedrijfsterreinen wil het WBL het certificaat GOUD voor Barometer Duurzaam Terreinbeheer blijven behouden. Hiermee laten we o.a. zien duurzaam in te kopen en beperkt bestrijdingsmiddelen te gebruiken op onze locaties. Zo dragen we ook bij aan het stabiliseren of vergroten van de biodiversiteit. We blijven sturen op de doelen waar de Barometer Duurzaam Terreinbeheer ook op stuurt.
5. We minimaliseren emissies (niet zijnde broeikasgassen) naar lucht, bodem en water. In het begin van de planperiode vindt met name onderzoek plaats naar hoe we deze emissies kunnen minimaliseren. Vervolgens nemen we daadwerkelijk maatregelen. In 2024 gaan we het geheel van emissies verder in kaart brengen en prioriteit bepalen van de te nemen maatregelen.
6. We onderzoeken de mogelijkheid om effluent anders toe te gaan passen en water te gaan leveren op maat. Dit water kunnen we gebruiken ter bestrijding van droogte, in de procesindustrie of in de land- en tuinbouw. Daartoe hebben we samen met twee externe partijen de Nereda Verdygo Package Plant ontwikkeld. Deze willen we in 2024 gaan demonstreren op de rwzi Weert.

doel
4.3

Doel: In de planperiode (2022-2027) vergroten we jaarlijks de Maatschappelijke Waarde.

Voor dit doel (4.3) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Activiteiten 2024

1. Overeenkomstig de Toekomstvisie waterketen en waterzuiveren 2030 staat WBL positief tegenover samenwerking in de waterketen en hebben wij een operationele samenwerking met 29 van de 31 Limburgse gemeenten. WBL voert deze dienstverlening uit op basis van een gespecificeerde opdracht en factureert hiervoor een kostendekkende vergoeding.

2. Onze partners zijn in hoge mate tevreden over onze geleverde producten en diensten. Dat blijkt uit de jaarlijkse tevredenheidsmeting, waarbij we meten op:

- vergroten duurzaamheid
- verhogen kwaliteit
- kostenbeheersing

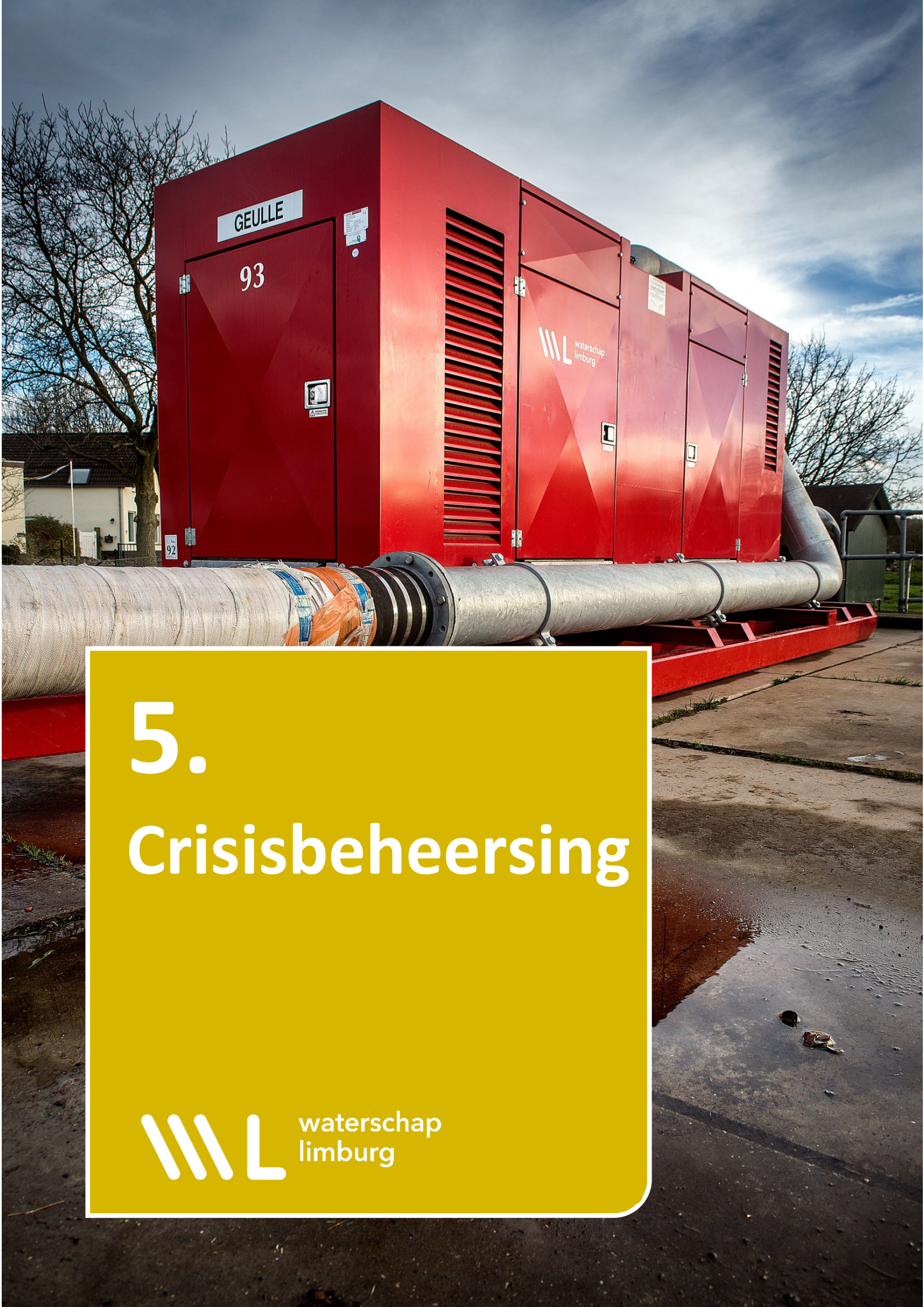
Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Zuiveren en waterketen	2024 Begroting
Kosten	639.800
Opbrengsten	63.600
Netto kosten	576.200
Bijdrage aan WBL	114.575.200
Bijdrage aan BsGW	-
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	1.111.600
Totaal na doorberekening	116.263.000

Investerings

n.v.t.

5.

Crisisbeheersing

waterschap
limburg

programma

5. Crisisbeheersing

flexibel en slagvaardig optreden bij een watercalamiteit

Waarom dit programma?

Het waterschap is verantwoordelijk voor het flexibel en slagvaardig optreden bij incidenten en calamiteiten, zoals overstromingen, hevige regenval, droogte, illegale lozingen, lekkages, verontreinigd bluswater of incidenten op één van de rwzi's. Ook in onze eigen bedrijfsvoering kunnen ernstige belemmeringen optreden, bijvoorbeeld door een stroom- of internetstoring of een pandemie. Tot op zekere hoogte kunnen we dit soort incidenten prima afhandelen binnen ons reguliere werk. Als het nodig is, schakelen we onze crisisbeheersingsorganisatie in. Die zorgt voor een slagvaardige inzet van mensen en noodmiddelen en een goede crisiscommunicatie met de omgeving.

Crisisbeheersing | Doelenboom | Waterbeheerprogramma 2022-2027

Wat willen we bereiken?

effect
5

Beoogd maatschappelijk effect:

Limburg voldoende voorbereid op watergerelateerde calamiteiten.

De crisisbeheersingsorganisatie is een speciale organisatie die in actie komt wanneer sprake is van een (dreigende) calamiteit. De aard en omvang van de calamiteit en de grootte en impact van de gevolgen bepalen de omvang en benodigde capaciteit van de crisisbeheersingsorganisatie.

Per calamiteit bekijken we hoe we flexibel en slagvaardig kunnen optreden en na de calamiteit evalueren wij dit optreden. Als lerende organisatie evalueren wij daartoe alle opschalingsmomenten vanaf coördinatiefase 1 en hoger en implementeren wij de uit deze evaluaties voortgekomen verbeterpunten in onze planvorming en/of ons opleidings- en trainingsprogramma (OTO). We koppelen aan de implementatie van elk verbeterpunt een reële realisatietermijn, waarbij wij er doorlopend naar streven tenminste 90% van deze verbeterpunten binnen de afgesproken termijn geïmplementeerd te hebben.

Hoe meten we dat?

Crisisbeheersing						
5. Limburg voldoende voorbereid op watergerelateerde calamiteiten						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	% verbeterpunten uit evaluaties dat binnen de afgesproken termijn is geïmplementeerd	> 90%	> 90%	> 90%	> 90%	> 90% (- ¹)

Toelichting bij

a)	¹ Geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.
----	---

Wat gaan we ervoor doen?

UITGELICHT

We maken onze crisisorganisatie toekomstbestendig door doorlopend te werken aan de verbetering van de crisisorganisatie, zoals vastgelegd in onze crisisbestrijdingsplannen. Daarbij oefenen wij planmatig onze eigen inzet, soms samen met partners. De crisisbeheersing tijdens de ramp van juli 2021 is grondig geëvalueerd en heeft geleid tot inzichten in o.a. het centraliseren van informatiestromen via netcentrisch werken en het gebruik van onze Centrale Regiekamer

(CRK) om continu alle relevante informatie beschikbaar te hebben.

De evaluatie heeft ook het belang van zelf- en samenredzaamheid onderschreven. Het is belangrijk dat inwoners en bedrijven in overstroombare gebieden weten wat de gevolgen van een overstroming kunnen zijn en hoever de overheid kan gaan in de bescherming voor, tijdens en na een hoogwater. Daarmee kunnen inwoners en bedrijven bepalen wanneer zij zelf in actie moeten komen. Dit geldt ook voor de beheersing van crises rond droogte. Ook daar is informatie over de actuele en verwachte situatie belangrijk om watergebruikers handelingsperspectief te geven.

Voor dit alles ontwikkelen en verbeteren wij diverse modellen (waaronder voorspelmodellen) die o.a. overstromingen en dijkdoorbraken, grondwaterstromen en de verspreiding van vervuiling kunnen simuleren. Ook ontwikkelen we voor enkele beekdalen met partners een waarschuwingssysteem, waarbij we bewoners van laaggelegen woningen in beekdalen via de campagne 'Wacht niet op Water' adviseren over hoe ze hun woning kunnen beschermen. Via de campagne 'Waterklaar' informeren we bewoners en bedrijven over onze

maatregelen en wat men zelf kan doen voor klimaatadaptatie (droogte). Denk aan tuinen vergroenen, regenwater afkoppelen en waterberging combineren met groen.

We ontwikkelen de CRK in de komende jaren verder door tot een centraal punt van waaruit we het totale watersysteem van WL monitoren en bewaken en relevante informatie beschikbaar stellen aan onze eigen medewerkers, onze partners en bewoners en bedrijven. Daartoe breiden we de bezetting verder uit om de doelmatigheid en continuïteit van de bezetting 24/7 te borgen.

Ook investeren we extra in opleidingen en trainingen van crisisfunctionarissen en crisisteams en in het ontwikkelen van hoogwaterscenario's voor de Kerngroep Hoogwater Limburg.

doel
5.1

Doel: Toekomstbestendig maken crisisbeheersingsorganisatie.

Hoe meten we dat?

Crisisbeheersing						
5.1 Toekomstbestendig maken crisisbeheersingsorganisatie						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	Mate waarin de OTO-planning is gerealiseerd (in %)	100%	100%	100%	100%	100% (- ¹)
b)	Mate waarin de bezetting van crisisrollen in de crisisbeheersingsorganisatie robuust is georganiseerd (in %)	100%	100%	100%	100%	100% (- ¹)
c)	Aantal hoofdcategorieën waarin de calamiteitenbestrijdingsplannen (CBP) geactualiseerd zijn	1 droogte	1 water- kwaliteit	1 water- overlast	1 bedrijfs- continuïteit	.. ²

Toelichting bij	
a)	¹ Geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.
b)	¹ Geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.
c)	² Jaarlijks één CBP actualiseren. In totaal zijn er vier CBP's. Met het samengaan van WL en WBL komt er een vijfde hoofdcategorie bij: CBP Afvalwaterinfrastructuur.

Voor dit doel (5.1) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 5.1.1 Actualiseren bestrijdingsplannen
In crisisbestrijdingsplannen is vastgelegd hoe Waterschap Limburg voorafgaand, tijdens en na afloop van een (dreigende) calamiteit handelt. We actualiseren de bestrijdingsplannen elke vier jaar. In het crisisplan zelf is de organisatie en werkwijze van Waterschap Limburg tijdens crises vastgelegd. In 2023 is de bezetting van de in Crisisplan 2.0 beschreven organisatie verder geborgd en het plan doorontwikkeld naar crisisplan 3.0. Dit implementeren we in 2024.

Activiteiten 2024

1. Implementeren Crisisplan 3.0.
2. Bezetting crisisrollen robuust organiseren.

Subdoel: 5.1.2 Houden calamiteitenoefeningen

In het crisisplan is de organisatie en werkwijze van Waterschap Limburg tijdens crises vastgelegd. We oefenen de werkwijze jaarlijks in het OTO-plan binnen het waterschap en daarnaast ook in gezamenlijke oefeningen met ketenpartners binnen de veiligheidsregio's

Activiteiten 2024

- 1. Gezamenlijke oefening(en) WL en WBL.

Subdoel: 5.1.3 Intensiveren samenwerking veiligheidsregio's

Crisisbeheersing doe je niet alleen; daarom investeert het waterschap in de samenwerking met gemeenten, RWS en hulpverleners binnen de beide veiligheidsregio's. Het betreft het elkaar leren kennen en het van elkaar weten welke informatie verstrekt kan worden, zodat in de warme fase verwachting en werkelijkheid beter op elkaar zijn afgestemd.

Activiteiten 2024

- 1. Verdere invulling van het Impact Analyse Team onder regie van de Limburgse veiligheidsregio's.

**doel
5.2**

Doel: Vergroten waterbewustzijn en zelfredzaamheid.

Hoe meten we dat?

Crisisbeheersing						
5.2 Vergroten waterbewustzijn en zelfredzaamheid						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	Hoogwater Maas draaiboek afgestemd met gemeentes	100%	100%	100%	100%	100% (- ¹)

Toelichting bij

- a) ¹ Geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Voor dit doel (5.2) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 5.2.1 Toepassing overstromingssimulaties

Om de ketenpartners bij hoogwater adequaat te kunnen informeren verbetert het waterschap meetsystemen. Ook bouwen of verbeteren we modellen om prognoses van afvoeren en overstromingen te maken. Deze systemen zijn gericht op gebruik door het waterschap zelf. Zie ook onder 2.1.3.

Activiteiten 2024

- 1. Regulier overleg met de crisispartners.

Subdoel: 5.2.2 Toepassen waarschuwingssystemen hoogwater in beekdalen

Om ketenpartners, bewoners en bedrijven tijdig te informeren of te waarschuwen ontwikkelt het waterschap samen met een klankbord een actueel waterbeeld en loopt een pilot samen met andere waterschappen en meteorologische kennisinstituten om de neerslagvoorspellingen te verbeteren. Zie ook 2.1.7.

Activiteiten 2024

1. Deelnemen aan project Early Warning van WRL.

Subdoel: 5.2.3 Bewoners adviseren over zelfredzaamheid

Het is belangrijk dat inwoners en bedrijven in overstroombare gebieden weten wat de gevolgen van een overstroming kunnen zijn. Ook moet duidelijk zijn hoever de overheid gaat in de bescherming voor, tijdens en na een hoogwater. Daarmee kunnen inwoners en bedrijven bepalen wanneer zij zelf in actie moeten komen, zowel individueel als op wijkniveau.

Met de WaterstandLimburg-app krijgen inwoners informatie bij hoge waterstanden en toegang tot de actuele meetgegevens. Deze app is echter geen waarschuwingssysteem. Zie ook 2.1.7.

Activiteiten 2024

Geen specifieke activiteiten voor 2024 te benoemen.

Subdoel: 5.2.4 Informeren omgeving tijdens extreme droogte

In het geval van droogte is informatie over de actuele en verwachte situatie belangrijk om watergebruikers handelingsperspectief te geven.

Activiteiten 2024

Geen specifieke activiteiten voor 2024 te benoemen.

Subdoel: 5.2.5 Informeren omgeving over eigen klimaatadaptief handelen

Het is belangrijk dat we communiceren dat de overheid niet iedereen tegen elk voorval kan beschermen. Wij als waterschap hebben een opgave tot en met de norm, daarboven niet.

Activiteiten 2024

Geen specifieke activiteiten voor 2024 te benoemen.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Crisisbeheersing	2024
	Begroting
Kosten	702.700
Opbrengsten	-
Netto kosten	702.700
Bijdrage aan WBL	-
Bijdrage aan BsGW	-
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	3.130.500
Totaal na doorberekening	3.833.200

Investeringsen

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN	INKOMSTEN
			2024	2024
			x € 1.000	x € 1.000
P505001	10	Vervanging pompen hoogwaterbestrijding/vergroten capaciteit	341	-
	10	Kadernota 2024: Aanschaf extra noodmaterialen	400	-
PROGRAMMA CRISISBEHEERSING			741	-

6.

Bestuur en organisatie

programma

6. Bestuur en organisatie

werken aan een duurzame, innovatie- en toekomstgerichte organisatie

Waarom dit programma?

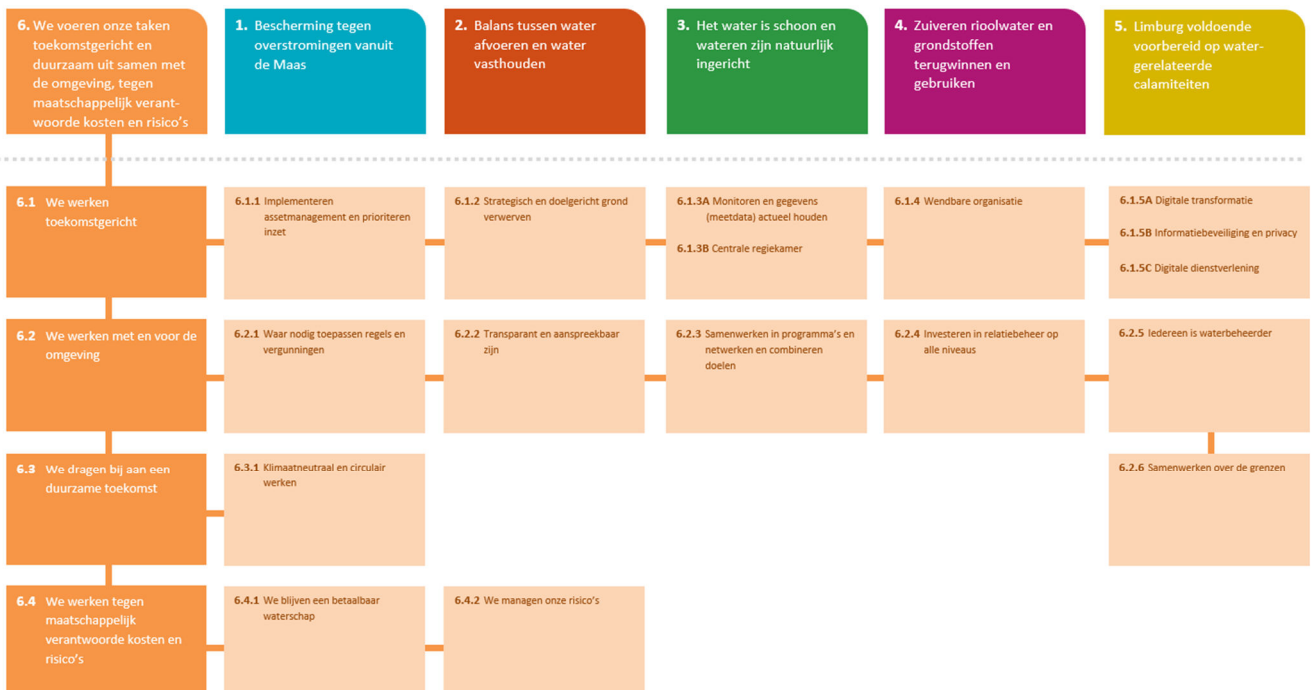
De complexere opgaven, hogere verwachtingen van de omgeving, verregaande samenwerking en maatschappelijke onzekerheden beïnvloeden de manier waarop het waterschap de rol als waterbeheerder vervult. Om in deze dynamische omgeving onze waterschapstaak kostenbewust, duurzaam en toekomstgericht te blijven, is innovatie, wendbaarheid en een omgevingsgerichte houding nodig.

Samen naar het nieuwe WL

Op 25 januari 2023 hebt u besloten om WBL en WL samen te voegen. Dit besluit vloeide voort uit een onderzoek naar de verbetering van de Governance WL-WBL. Deze samenvoeging reikt verder dan een aanpassing van de governancestructuur. De samenvoeging zien we als een kans om samen een wendbare en toekomstbestendige organisatie te vormen, die de uitdagingen waar het waterschap voor staat nog beter kan oppakken. Afsproken is dat we in het nieuwe WL het beste van beide organisaties behouden en versterken én dat we een gezamenlijke nieuwe cultuur ontwikkelen. Daarnaast is er voor iedere medewerker een plek en voeren we de samenvoeging uit op basis van gelijkwaardigheid. Dit traject van samengaan heeft zeker impact op de 'going concern'-activiteiten.

Bestuur en organisatie | Doelenboom | Waterbeheerprogramma 2022-2027

BEOOGD
MAATSCHAPPELIJK
EFFECT

Wat willen we bereiken?

effect
6

Beoogd maatschappelijk effect:

Wij voeren onze taken toekomstgericht en duurzaam uit samen met onze omgeving, tegen maatschappelijk verantwoorde kosten en risico's.

Omgevingsgericht werken vraagt wendbaarheid, meer en andere samenwerkingen en transparantie naar partners, bedrijven en inwoners. We maken werk van een open, transparante bestuurscultuur, proactieve informatievoorziening aan bestuur en omgeving en een soepel ambtelijk-bestuurlijk samenspel in het sturen op realiseren van doelen. Daarmee bieden we de uitdagingen van 2023 en de jaren daarna het hoofd. Meer dan wat we moeten en willen, draait het om de vraag welke waarde we kunnen toevoegen aan Limburg binnen de kaders van wat haalbaar en betaalbaar is, rekening houdend met schaarste aan mensen en middelen. Dit daagt ons uit tot innovatie en creativiteit. We innoveren om vanuit vernieuwing en verbetering bij te dragen aan duurzaam waterbeheer. Met innovaties houden we onze koploperpositie vast in samenwerking met bedrijven, agrariërs, overheden en kennisinstellingen. We zijn ingericht volgens de eisen van de Omgevingswet. We zijn zichtbaar en bekend in onze omgeving, passend bij onze positionering. Eén van de beste werkgevers van Nederland zijn en samenwerking met het onderwijs dragen bij aan onze behoefte aan slagkracht en innovatie. Ook een goed werkende, up-to-date en veilige ICT-omgeving maakt dat we voorbereid zijn op de ontwikkelingen die de digitale toekomst van een modern waterschap vraagt.

Wat gaan we ervoor doen?

UITGELICHT

We werken steeds duurzamer door in al ons handelen rekening te houden met people (sociale effecten), planet (klimaat, natuur, milieu) en prosperity (waarde). We vernieuwen bestuurlijk en zijn proactief en betrouwbaar. We innoveren om vanuit vernieuwing en verbetering bij te dragen aan een optimaal, integraal, effectief en veilig waterbeheer. Met innovaties houden we onze koploperpositie vast in samenwerking met bedrijven, agrariërs, overheden en kennisinstellingen.

We zijn ingericht conform de eisen in de Omgevingswet. We zijn zichtbaar en bekend in onze omgeving, passend bij onze positionering. We willen één van de beste werkgevers van Nederland zijn. Samenwerking met het onderwijs draagt bij aan onze behoefte aan slagkracht en innovatie. Ook een goed werkende, up-to-date en veilige ICT-omgeving maakt dat we voorbereid zijn op de ontwikkelingen die de digitale toekomst van een modern waterschap vraagt.

Per 1 januari 2024 gaat de Omgevingswet in: een 'systeemsprong' van enkelvoudige casussen naar een samenhangende (gebieds)benadering met collega-overheden, bijvoorbeeld door participatie in omgevingstafels. Dat vraagt om een beheerorganisatie die daarvoor uitgerust is tegen zo laag mogelijke administratieve lasten bij onze bedrijven en burgers. Tevens neemt de vraag naar transparantie toe waarvoor kwalitatief hoogwaardige informatie (legger, verordeningen en vergunningen eigen dienst) en besluitvorming nodig is. We versterken daarom de beheerorganisatie om de regelgeving waarvoor WL verantwoordelijk is up-to-date te houden en af te stemmen op de regelgeving van collega-overheden.

De ontwikkeling naar een datagedreven organisatie vraagt een beter databeheer in onze organisatie. Met de inrichting en het beheer van het Informatieknooppunt (IKP) ontsluiten we en verbinden we onze dataverzamelingen om daaruit de noodzakelijke informatie voor onze processen te genereren.

Door de in omvang groeiende projecten bij WL moeten we de komende jaren veel meer data inwinnen en verwerken om de kernregistratie op orde te houden. We lopen anders het risico dat we onjuiste keuzes maken op basis van oude data. Daartoe versterken we onze 'gegevensfabriek'.

Om onze digitale informatiesystemen te beschermen tegen onder andere dreiging van cyberincidenten participeren we met andere waterschappen in de bouw van een gezamenlijk Security Operation Center voor de bewaking van onze infrastructuur.

De AVG (privacywet) vraagt om een afdoende bescherming van al onze privacygevoelige gegevens. Om het risico op sancties en vertraging in projecten te voorkomen investeren we in het toezicht op de AVG.

Ook investeren we als modern en verantwoordelijk werkgever in het oplossen van de in 2023 in de RI&E geconstateerde arbeidsrisico's. Om de werkdruk onder de medewerkers bij uitval door langdurig zieken te beheersen, verhogen we het budget voor langdurig-zieken om hun werkzaamheden te kunnen continueren zonder collega's extra te belasten.

De arbeidsmarkt staat onder druk en WL en WBL staan voor een grote wervingsopgave in 2024. Bovendien hebben we de komende jaren te maken met een hoge uitstroom als gevolg van vergrijzing. Deze krappe arbeidsmarkt vraagt een specifieke benadering. De markt is kandidaat-gedreven en niet langer vacature-gedreven. Hierdoor lukt het ons niet meer arbeidsplaatsen in te vullen door louter het plaatsen van vacatures. Daarom investeren we samen met WBL in een gezamenlijke arbeidsmarktbenadering om talent te vinden, nu en in de toekomst. Ook investeren we in een recruiter en samen met WBL in twee extra HR Business Partner (waarvan 1 tijdelijk) om versneld te kunnen werven, van de kant te komen, te focussen op Strategisch Personeelsmanagement en de integratie tussen WL en WBL samen vorm te geven.

In het Bestuursprogramma 2023-2027 versterken we de relatie tussen bestuur en organisatie. Om het algemeen en dagelijks bestuur nog beter in positie te brengen, professionaliseren we de bestuurs- en fractieondersteuning (per 1 januari 2024 nieuw cluster Bestuurszaken en Strategie).

De vraag naar communicatie is de afgelopen jaren fors gegroeid, zowel in de grote programma's als HWBP en Water in Balans, als in de corporate communicatie rond bestuurlijke events, crises en interne aangelegenheden. De doorontwikkeling van de website, social media en intranet vraagt een grote inspanning, omdat steeds meer communicatie zich naar online verplaatst. Ook de communicatie over de meer dan honderd projecten die tot de basisactiviteiten van WL behoren en de pers- en omgevingsvragen groeien. We investeren daarom in de versterking van de vaste formatie van onze communicatieorganisatie, ook om onze afhankelijkheid van ingehuurd adviseurs te beperken en zo commitment en continuïteit beter te borgen. Ook investeren we in de ondersteuning van activiteiten rond educatie en events, waarmee we onze werkzaamheden uitdragen in onze omgeving. Daarnaast sluiten we een monitoringsabonnement af met een gerenommeerd PA-bureau in Den Haag om goede analyses te maken van de laatste politieke ontwikkelingen in de EU, Den Haag én Maastricht en deze goed te kunnen volgen.

We versterken onze inkooporganisatie om de bestaande raamovereenkomsten te managen en om nieuwe overeenkomsten verantwoord in de markt te zetten. Ook versterken we, in afstemming met WBL en in afwachting van de integratie, tijdelijk de financiële administratie. Daarnaast richten we onze processen rond subsidies toekomstbestendig in, zowel met betrekking tot het afgeven van subsidiebeschikkingen als tot het in beeld brengen van subsidiekansen en het ondersteunen van projectleiders bij het aanvragen van subsidies (bijv. INTERREG en POP-subsidies).

In 2023 zijn vergunningverleners en toezichthouders intern onder een ander cluster komen te vallen. Gezien de gewenste span of control, nodig voor een adequate aansturing en coördinatie op de werkzaamheden van deze functionarissen, werven we hiervoor een teamleider. Deze uitbreiding past in de in 2023 ingezette wijziging van de sturingsprincipes naar aanleiding van de zorg die o.a. door de OR is geuit over de werkdruk en de aandacht voor de medewerker door de leidinggevende.

We werken sinds 2019 toe naar een professioneel assetmanagement en zetten daarin in 2024 en daarna verdere stappen, onder andere door de uitvoering van het Strategisch Assetmanagementplan 2.0. We realiseren daarvoor een functionele eisenbibliotheek (zodat voor al onze projecten dezelfde eisen gelden), actualiseren het onderhoudsprogramma waterkeringen, stellen een onderhoudsprogramma watersysteem en onderhouds-plannen voor kritische assets op, maken een plan van aanpak voor NEN-inspecties (ter bepaling bouwkundige staat van onze assets) en voeren een audit/GAP-analyse assetmanagement uit.

Voor de periodieke onderhouds-inspecties die voortkomen uit de assetmanagementplannen, maar ook voor de toenemende vraag vanuit programma's en projecten om inbreng gebiedskennis, de groeiende inzet op de beverproblematiek en op meer complexe omgevingsmeldingen breiden we het team inspecteren stapsgewijs uit. Om het duurzaamheidsbeleid verder te versterken, stellen we een programmamanager aan die de verantwoordelijkheid draagt voor de uitrol van het beleid binnen de clusters en programma's in samenwerking met externe kennisinstellingen en andere overheden. Daarnaast gaat deze programmamanager aan de slag met de ontwikkeling van het gezamenlijk duurzaamheidsbeleid voor WL en WBL.

Vast voor inhuur

Het waterschap heeft langjarig een omvangrijk takenpakket, gericht op de realisatie van infrastructurele werken. Daarmee realiseren we de doelen rond waterveiligheid en klimaatadaptatie. Het betreft met name het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het programma Water in Balans (WiB), waarvoor in de meerjarenprogrammering een groeiend projectvolume is voorzien. Daarmee samenhangend groeit ook de personele capaciteit.

Vanuit de behoefte naar flexibiliteit (de mate waarin de organisatie kan groeien en krimpen) en wendbaarheid (snel reageren op nieuwe vragen) werken we vanuit een vaste organisatie (met eigen medewerkers) met daaromheen een flexibele schil, bemenst vanuit de markt middels inhuurconstructies. Ook in het regulier beheer en onderhoud is in het verleden bij het langjarig onderhoudscontract gekozen voor het inhuren van expertise bij de totstandkoming en aansturing van het contract, omdat het waterschap hiermee nog weinig kennis had opgebouwd. Naast flexibiliteit en wendbaarheid zijn echter ook het lerend vermogen en kostendoelmatigheid belangrijke aspecten bij de keuze voor het inrichten van een organisatie. Het lerend vermogen betreft de mate waarin personen en teams ervaring opdoen ten behoeve van het efficiënter werken in volgende fases/projecten, terwijl kostendoelmatigheid is gericht op het beperken van de belastingdruk van onze ingelanden. Daarnaast wil het waterschap een aantrekkelijke werkgever zijn en kwalitatief goede professionals duurzaam aan zich binden door voldoende uitdaging, diepgang en diversiteit in hun werk te bieden. Ook is het voor het waterschap belangrijk om een goede opdrachtgever te zijn naar de markt. Dat vereist dat er binnen de organisatie kennis en kunde wordt geborgd door ook zelf ervaring op te doen met de uitvoering van uitbestede werkzaamheden. Vanuit bovenstaande overwegingen is het voor het waterschap belangrijk balans te brengen tussen de verhouding vaste medewerkers en inhuur. Daarnaast zijn er met name met de landelijke HWBP-organisatie bindende afspraken gemaakt over een gewenste verhouding vast/inhuur bij de bezetting van de IPM-rollen binnen het programma (concreet een verhouding van 50% in functies rond de IPM-rollen en een verhouding van 40% in alle overige functies binnen de programmaorganisatie). De beoogde balans is op dit moment binnen HWBP en WiB nog niet bereikt en ook in de aansturing van het onderhoudscontract is deze balans verstoord. Daarom kiezen we ervoor om een deel van de inhuur te vervangen door medewerkers in vaste dienst, om zo de kennis en kunde binnen onze organisatie ook langjarig te borgen.

doel
6.1

Doel: We werken toekomstgericht.

Hoe meten we dat?

Bestuur en organisatie						
6.1 We werken toekomstgericht						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	Aantal innovatieve en duurzame initiatieven uitgewerkt in pilots/deelnames	13	15	15	15	15 (2025)
b)	% beschikbaarheid applicaties en ICT-infrastructuur ²	95%	95%	95%	95%	95% (- ¹)
c)	% volgen awareness-trainingen Informatiebeveiliging en privacy	90%	90%	90%	90%	90% (- ¹)
d)	BIO / AVG volwassenheidsniveau	3	3	4	4	5 (20...)

e)	% besteed budget vervangingsinvesteringen assets	>90%	>90%	>90%	>90%	>90% (- 1)
----	---	------	------	------	------	------------

Toelichting bij	
b)	¹ Geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen. ² Het percentage beschikbaarheid applicaties en ICT-infrastructuur meten we via registratie van de tijd tussen een melding van een storing en het oplossen van een storing aan de centrale infrastructuur en centrale informatiesystemen. Dit dashboard is in de monitoring van het ICT-landschap opgenomen.
c)	¹ Geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.
d)	In 2023 is onduidelijkheid over einddatum behalen niveau 4 voor alle waterschappen, omdat hier sectorafspraken over gemaakt moeten worden.
e)	¹ Geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Voor dit doel (6.1) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 6.1.1 Implementeren assetmanagement en prioriteren inzet
<p>Waterschap Limburg beheert waterkeringen, watergangen, regenwaterbuffers en samen met Waterschapsbedrijf Limburg rwzi's, maar ook alle constructies daar omheen, zoals coupures, gemalen, stuwen en leidingen. Dat allemaal noemen we onze assets. Ze moeten voldoen aan bepaalde eisen, normen of wetgeving.</p> <p>Het proces van beheren, beoordelen en verbeteren van de assets is een cyclisch proces. Dit geheel noemen we assetmanagement.</p> <p>Assetmanagement helpt ons onze budgetten optimaal in te zetten en de juiste maatregelen te treffen die het hardst nodig zijn én het meeste bijdragen aan onze ambitie en doelstellingen op andere het gebied van duurzaamheid.</p>

Activiteiten 2024

1. Uitvoering geven aan het strategisch assetmanagementplan 2.0. Het strategisch assetmanagementplan 2.0 beschrijft onze ambitie op het gebied van assetmanagement en tal van acties voor de komende jaren om deze ambitie zoveel mogelijk te realiseren.
2. Vervangen assets die het einde van de technische levensduur (bijna) hebben bereikt.
3. Uitvoering geven aan de roadmap assetinformatie. De roadmap assetinformatie heeft tot doel om te komen tot een datagedreven, meerjarenvervangingsprogramma en onderhoudsprogramma.

Subdoel: 6.1.2 Strategisch en doelgericht grond verwerven
<p>Projecten worden regelmatig in een samenwerkingsverband gerealiseerd met partners die in het gebied al veel grond in bezit hebben. Per geval wordt bekeken welke partij de meest voor de hand liggende is om gronden aan te kopen. Waar relevant, ruilen we gronden. Vaak vraagt de verkoper van grond om vervangende grond in plaats van geld. Om ruilingen mogelijk te maken, kopen we ook gronden aan op plekken waar geen concrete projecten in beeld zijn. Dit zijn de zogeheten strategische gronden. Hiervoor is binnen de begroting van het waterschap een bedrag gereserveerd, gebaseerd op een strategische voorraad van circa 200 hectare.</p>

In de planperiode versterken we de samenwerking hierin, waarbij het proces om te komen tot het instellen van een gezamenlijke provinciale grondbank (Waterschap Limburg, Staatsbosbeheer en Provincie) inmiddels is opgestart, onder regie van Provincie Limburg.

Activiteiten 2024

1. Via deelname aan verschillende werksessies in 2023 tussen PL, SBB en WL heeft PL de notitie "Verkenning samenwerking op de Limburgse grondmarkt" opgesteld (= verkenning oprichting Grondbank). In 2023 vindt hier binnen de PL bestuurlijke besluitvorming over plaats. WL heeft bestuurlijk aangegeven aan PL in principe de uitwerking van de Grondbank te ondersteunen.

2. Bij een positieve besluitvorming pakken we een nadere uitwerking van de grondbank op door de structurele samenwerking tussen de partijen (PL, WL en SBB) uit te werken en vast te leggen in een convenant.

Subdoel: 6.1.3A Monitoren en gegevens (meetdata) actueel houden

Waterschap Limburg beschikt over een uitgebreid monitoringsnetwerk voor waterkwantiteit, waterkwaliteit en aquatische ecologie. De meetdata zijn richtinggevend bij de uitvoering van de dagelijkse werkzaamheden van het waterschap en bij het bereiken van de langere termijn beleidsdoelen. Droogte en hoogwater stelt het meetsysteem van het waterschap steeds weer voor nieuwe uitdagingen. Juist in deze situaties wordt een beroep gedaan op het meetsysteem om de toestand van het watersysteem te duiden en tijdig maatregelen te nemen. Daar staat tegenover dat nieuwe technieken zoals remote sensing, cameratechnieken en IoT oplossingen mogelijkheden bieden die bij het meetsysteem kunnen worden gebruikt.

Subdoel: 6.1.3B Centrale regiekamer (CRK)

De CRK is in 2021 in gebruik genomen en heeft meteen zijn vuurdoop gehad tijdens het hoogwater van juli 2021. De CRK vormt samen met het in te richten informatieknooppunt de kern van de datagedreven organisatie die Waterschap Limburg wil zijn. De CRK wordt steeds meer het beeldscherm van het informatieknooppunt van het waterschap. In 2022 is uitvoering gegeven aan de eerste versie van het waterbeeld dat intern via het intranet wordt gedeeld. In het waterbeeld wordt informatie getoond en geduid (zie ook 2.1.7 en 5.2.2). In 2022 is de eerste stap gezet met externe verspreiding van het waterbeeld. In 2023 zijn deze informatiebeelden verder uitgewerkt. De CRK brengt steeds meer informatie afkomstig van het monitoringsnetwerk, voorspelsystemen, datamodellen, onderhoudsdata en kernregistratie samen. Een goed functionerend informatie-knooppunt is hierbij essentieel. De monitoringswacht en de CRK brengen we dichterbij elkaar gebracht om een 24/7 beschikbaarheid te hebben.

Activiteiten 2024

1. Meetnet afstemmen op uitkomsten monitoringstrategieplan.

2. Doorontwikkelen CRK naar scenario 3 (full operational). Scenario 3 zorgt voor een verdere integratie van de omgevingsmeldingen en de doorontwikkeling van 'informereren naar waarschuwen'. Tevens is in scenario 3 voorzien dat de CRK als een zelfstandig cluster of team wordt ingericht, in staat om haar verantwoordelijkheid zelfstandig te dragen.

Subdoel: 6.1.4 Wendbare organisatie

Onze opgaven vragen om een omgevingsgerichte en wendbare organisatie. Daar hebben we meer capaciteit en andere competenties voor nodig dan we nu in huis hebben. De huidige krappe arbeidsmarkt stelt ons voor uitdagingen, zeker waar het de technisch-inhoudelijke disciplines betreft, zoals technisch managers, hydrologen en ecologen. We hebben daarnaast de komende tien jaar te maken met een grote uitstroom door pensionering.

En om één van de beste werkgevers van Nederland te blijven, investeren we in duurzame inzetbaarheid, gesprekcyclussen, opleidingen en mobiliteit.

Activiteiten 2024

1. Project Recruitment 2.0: Opstellen van vijf werkgroepen die aan slag gaan met de volgende thema's:
 1. Employee Value proposition (werkgeversmerk) samen met WBL;
 2. Opstellen van Arbeidsmarktcommunicatieplan inclusief content-kalender;
 3. Opstellen Referral programma (inclusief vaststelling optionele beloning) gekoppeld aan formeren en benoemen van ambassadeursgroep;
 4. Businesspartnering Recruitment: Het doel van dit onderdeel is om de samenwerking tussen de vacaturehouders en HR te optimaliseren, zodat wij de juiste stappen zetten om in deze krappe arbeidsmarkt de juiste medewerkers te kunnen werven. Dit resulteert in een afgestemde aanpak, waarbij er aandacht is voor innovatie;
 5. Vormgeving en go live Onboardingprogramma.
2. Opstellen van strategisch HR-plan met vernieuwende HR-agenda, gekoppeld aan herijkte missie, visie en strategische doelstellingen na samen gaan met WBL.
3. Project-, Formatie- & Bezettingsbeheer: Resultaten:
 - Het vullen van het formatie- en bezettingsoverzicht gebeurt (zoveel mogelijk) automatisch;
 - Formatie- en bezettingsbeheer is realtime betrouwbaar en volledig beschikbaar;
 - Het toepassen van en geautomatiseerd formatie- en financieel overzicht bij het nemen van capaciteitsbeslissingen. Bijvoorbeeld op basis van de Youforce module Formatie + Organisatie en RSP.
4. Integratie bedrijfsvoeringsfuncties van WL en WBL, waarbij we het beleid en regelingen van beide organisaties analyseren en op één lijn brengen en de werkprocessen en systemen op elkaar afstemmen.
5. Uitvoering geven aan jaarplan 'Duurzame Inzetbaarheid':
 - Focus op eigen regie en persoonlijke ontwikkeling. In 2024 ontwikkelen we concrete activiteiten die hieraan bijdragen.
6. Sturing op het realiseren van de doelen uit het WBP en de begroting vraagt continue focus. Een effectief ambtelijk/bestuurlijk samenspel en proactieve informatievoorziening zijn essentieel. Sturen en bijsturen met een 'kritische prestatie indicatoren'-dashboard hoort hierbij. We ontwikkelen dit dashboard door zodat we begin 2025 voor de nieuwe organisatie optimaal kunnen sturen op doelen met een organisatiedashboard. En dat doen we samen met het Waterschapsbedrijf Limburg.
7. Optimaal sturen op het realiseren van doelen vraagt om een juiste inzet van personeel en overige middelen. Adequaat capaciteitsmanagement ondersteunt het maken van bestuurlijke keuzes in prioritering, rekening houdend met schaarste aan mensen en middelen. In 2024 gaan we samen met

het WBL de uitdaging aan onze gezamenlijke waterschapsdoelen te koppelen aan de (financiële) budgetten en personele capaciteit.

8. De sturing en het rapporteren op de groeiende projectenportefeuille is nu arbeidsintensief en foutgevoelig. Hiertoe brengen we de benodigde functionaliteiten in onderlinge samenhang in beeld, met als doel te komen tot implementatie van een systematiek, en indien nodig een applicatie, die hierin kan voorzien. Met het oog op de aanstaande samenvoeging van WBL en WL vindt dit in nauwe afstemming met WBL plaats. Omdat de projectbeheersing een integraal beheersingsvraagstuk is, betrekken we ook de relatie met andere aanverwante applicaties, zoals de keuze voor het toekomstig financieel informatiesysteem, in de scope.

Of en in hoeverre hier ten opzichte van het huidige applicatielandschap op termijn extra kosten mee zijn gemoeid, is op dit moment nog niet in te schatten. In de zoektocht naar de uiteindelijke oplossing is naast effectiviteit ook doelmatigheid bepalend.

Subdoel: 6.1.5A Digitale transformatie

De digitale transformatie van de samenleving zet door, onder andere met de uitrol van het mobiele 5G-netwerk, modernere sensoren, satellietbeelden en kunstmatige intelligentie. Het 'internet of things' biedt nieuwe mogelijkheden voor de verzameling van 'big data' en bijvoorbeeld het op afstand sturen en monitoren van het water- en zuiveringssysteem.

Het Informatieknooppunt (IKP) gaat een grote bijdrage leveren aan datagedreven werken van WL.

Naast de CRK gaat het ook andere processen voorzien van informatieproducten waaronder dashboards met (management)informatie.

Activiteiten 2024

1. Doorontwikkelen Informatieknooppunt (IKP) van pilot fase naar ingebruikname.

2. Up-to-date brengen en onderhouden van digitale communicatiekanalen (inclusief website/social media).

Subdoel: 6.1.5B Informatiebeveiliging en privacy

In november 2023 vond de landelijke BIO- en AVG-audit plaats. Uitgangspunt van deze audit is groei ten opzichte van de audit van 2021. Het uiteindelijke doel is niveau 4.

Activiteiten 2024

1. Actiepunten komend uit geplande BIO/AVG audit eind 2023 en de implementatie van de NIS2 wetgeving.

2. Bewustwording op gebied informatiebeveiliging en AVG bijvoorbeeld trainingen, phishingmail campagne.

3. Jaarplan 'Informatiebeveiliging en privacy', waaronder interne audits (waaronder pentesten systemen) door een interne auditor die organisatiebreed wordt ingezet.

Subdoel: 6.1.5C Digitale dienstverlening

Waterschap Limburg dient conform wet- en regelgeving en afspraken op sectorniveau de digitale dienstverlening te verbeteren. De burger staat steeds meer centraal om informatie van het waterschap online tot zich te nemen.

Activiteiten 2024

<p>1. Doorontwikkeling Digitale Dienstverlening Overheid. De gezamenlijke visie van de waterschappen op hun dienstverlening in de informatiesamenleving is vertaald in een Digikompas. Daarbij zijn 5 principes leidend voor de manier waarop WL omgaan met de digitale ontwikkelingen. Hierdoor worden we toegankelijk, reageren alert, zijn transparant, zijn betrouwbaar en werken samen.</p>
<p>2. Doorontwikkeling Wet Open Overheid (Woo). De Woo wordt gefaseerd ingevoerd. In afstemming met UvW wordt hier door de waterschappen invulling aan gegeven. WL moet steeds meer informatie actief openbaar maken.</p>
<p>3. Doorontwikkeling Digitale Toegankelijkheid. Iedereen moet informatie en diensten van de overheid kunnen bereiken en gebruiken. Dat geldt ook voor digitale informatie en diensten. Daarom moeten de websites en apps van WL verplicht toegankelijk zijn voor iedereen.</p>

**doel
6.2**

Doel: We werken met en voor de omgeving.

Hoe meten we dat?

Bestuur en organisatie						
6.2 We werken met en voor de omgeving						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	% klachten binnen wettelijke termijn afgehandeld	100%	100%	100%	100%	100% (- ¹)

Toelichting bij	
a)	¹ Geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Voor dit doel (6.2) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 6.2.1 Waar nodig toepassen regels en vergunningen
<p>Bij het adviseren over initiatieven van derden kunnen we terugvallen op onze regels, vergunningverlening en handhaving. Onze regels zijn opgesteld vanuit de ‘ja, mits’ gedachte. Veel zaken vallen onder de zorgplicht en onder algemene regels; voor andere zaken is een melding voldoende en alleen waar nodig maken we een vergunning met daarin de voorschriften waaronder een activiteit mogelijk is. Onze regels zijn te vinden in het landelijke Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).</p>

Activiteiten 2024

1. Inzetten van regelgeving (legger en verordening) als instrument van onze organisatie.
2. Koppelen Legger en Waterschapsverordening.
3. Afstemming met collega-overheden van alle regelgeving die op de burger afkomt (bijvoorbeeld voorkomen dubbele vergunningplicht).
4. Vergunningverlening eigen dienst.
5. Realiseren van zo laag mogelijke administratieve lasten bij onze bedrijven en burgers.

Subdoel: 6.2.2 Transparant en aanspreekbaar zijn

Wij voeren regie op een gezonde meerjarenbegroting, die structureel in evenwicht is en waarin het waterschapswerk integraal geprogrammeerd is. De begroting, voortgangsrapportages en jaarrekening zijn transparant en geven het bestuur helder inzicht in de (financiële) situatie van het waterschap. We houden de organisatie op koers en sturen op “de goede dingen doen en de dingen goed doen”. We toetsen op doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid. We verzamelen en analyseren informatie, maken prognoses en signaleren afwijkingen.

We verbeteren onze communicatie met de omgeving ten aanzien van de watersysteemprojecten en versterken de bestuurlijke communicatie-advisering in het kader van positionering van WL in waterveiligheidsprogramma's en -projecten.

Activiteiten 2024

1. De planning en control cyclus en documenten houden we tegen het licht en stemmen we af met Waterschapsbedrijf Limburg, zodat we op 1 januari 2025 soepel samen kunnen gaan.
2. We voeren een doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek uit.
3. We bereiden de invoering van de rechtmatigheidsverklaring voor, samen met WBL.
4. Investeren in proactieve communicatie ten aanzien van watersysteemprojecten.
5. Uitbreiding van kwalitatieve en kwantitatieve bestuurlijke communicatieadviesing op het gebied van waterveiligheid.

Subdoel: 6.2.3 Samenwerken in programma's en netwerken en combineren doelen

Met de omgeving en voor de omgeving: We participeren in samenwerkingsverbanden geïnitieerd door omgevingspartijen die kunnen bijdragen aan het realiseren van de doelen van het waterschap. Het gaat hier met name om samenwerkingsverbanden met overheidspartijen, terreinbeherende organisaties en belangenorganisaties op het gebied van ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast brengen we de belangen in bij ruimtelijke plannen van derden.

Om het watersysteem toekomstbestendig te maken, water daar op te vangen waar het valt en de waterkwaliteit te verbeteren, is meer inzet van andere partijen nodig met name op gebied van ruimtelijk beleid. Door in een vroege planfase deel te nemen aan ruimtelijke visies en plannen van andere overheden worden de doelen en belangen van het waterschap beter ingebracht en geborgd.

Activiteiten 2024

1. We brengen doorlopend onze belangen (waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid en wateroverlast en hoogwaterveiligheid) in alle omgevingsvisies van gemeenten in via de in 2019 vastgestelde ‘Bouwstenen voor water en klimaat in omgevingsvisies’.
 2. We brengen onze belangen in bij complexe gebiedsprocessen, -visies en -plannen.
 3. Het Rijk en de provincie zijn bezig met het nader uitwerken van het uitgangspunt ‘Water en bodem sturend voor de ruimtelijke ontwikkeling’.
- In samenwerking met de Unie van Waterschappen en de Provincie Limburg worden de belangen van het waterschap ingebracht.
4. Het beleidskader recreatief medegebruik dat in 2022 is opgesteld wordt in 2024 bestuurlijk vastgesteld.

Subdoel: 6.2.4 Investeren in relatiebeheer op alle niveaus

We investeren in relatiebeheer op alle niveaus. In de planperiode versterken we ons relatiebeheer door extra menskracht in te zetten. We werken zo veel mogelijk met vaste contactpersonen per relatie of per regio. Het is een rol van halen en brengen van informatie, het signaleren van ontwikkelingen en het vinden van samenwerkingskansen. Ook op bestuurlijk niveau zorgen we voor goede structurele afstemming. Met gebiedsgericht relatiebeheer bouwen we aan een netwerk dat bijdraagt aan het creëren van draagvlak voor onze plannen, een goede rol van water in plannen van anderen en gezamenlijke projecten met gecombineerde doelen.

Activiteiten 2024

1. Dit is regulier werk. Geen specifieke activiteiten te benoemen.

Subdoel: 6.2.5 Iedereen is waterbeheerder

Inwoners van Limburg hebben (met al hun handelen) invloed op het water. Om mensen bewust te maken dat het ene gedrag goed is voor het water en het andere niet, informeren en motiveren wij inwoners van Limburg via doelgerichte campagnes en we communiceren hier over via media, gerichte campagnes en educatie-activiteiten. We stimuleren positieve acties met subsidie, bijvoorbeeld voor afkoppelen van regenwater. In de planperiode willen we naast informeren mensen ook directer betrekken bij het waterbeheer.

Activiteiten 2024

1. Publiekscampagnes gericht op propositiebekendheid

2. Gastlessen op basisscholen voor kinderen.

3. Professionaliseren en digitaliseren van waterwandelingen.

Professionaliseren: Vrijwilligers verzorgen waterwandelingen in ons werkgebied en langs onze assets. In 2024 zal een professionaliseringslag rondom deze wandelingen plaatsvinden. Zo worden nieuwe vrijwilligers geworven en opgeleid, de contacten met bestaande gidsen aangehaald en het 'aanmeldproces' vereenvoudigd. Met als doel nog meer en een uitgebreider aanbod van waterwandelingen te hebben.

Digitaliseren: In 2022 is de app van de NTR 'het water komt' mede gesubsidieerd. Deze app laat je via je smartphone de watercrisis van 2021 in Valkenburg ervaren. In 2024 willen wij mede met deze technologie Limburgers onze opgaven in Limburg laten ervaren. Hier kunnen wij op al onze thema's schakelen.

Subdoel: 6.2.6 Samenwerken over de grenzen

We onderhouden intensieve contacten met de waterbeheerders in Noord-Brabant, Gelderland, Duitsland en België. Veel watergangen, de Maas en de grondwaterstromen zijn immers grensoverschrijdend.

Activiteiten 2024

1. Grensoverschrijdende Stresstest Roer onder de leiding van DG Water (Jozef van Brussel) n.a.v. aanbevelingen landelijke beleidstafel wateroverlast en hoogwater i.s.m. het Duitse Wasserverband Eifel-Rur (WVER).

2. Potentiëstudie mogelijke effecten Retentieruimte langs de Roer in Duitsland tussen de Duitse stuwmeren en de grens met Nederland samen met het Duitse Wasserverband Eifel-Rur (WVER).

doel
6.3

Doel: We dragen bij aan een duurzame toekomst.

Hoe meten we dat?

Bestuur en organisatie						
6.3 We dragen bij aan een duurzame toekomst						
	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	Waterschap Limburg energieneutraal ¹	75%	100%	100%	100%	100% (2025)
b)	Circulair WL ¹	...%	50%	...%	...%	100% (2050)
c)	Voortgang vitaliteitsbeleid ¹	100%	100%	100%	100%	100% (- ²)
d)	Reductie van restafval t.o.v. 2018 ¹	-35%	-50%	-...%	-...%	-95% (2030)
e)	% van het energieverbruik dat we zelf produceren ¹	30%	40%	...%	...%	70% (2030)
f)	WL heeft 55% CO ₂ uitstoot gereduceerd t.o.v. 2018 ¹	20%	25%	...%	...%	55% (2030)

Toelichting bij	
a)	¹ Doelstellingen afkomstig uit Nota ‘Samen Duurzaam’, vastgesteld door het AB d.d. 10 maart 2021. Energieneutraal t.o.v. referentiejaar 2018. KPI energie in kWh. Circulair denken en handelen. In 2023 starten met circulair uitvragen (Grondstoffenakkoord 2017). Vitaliteitsbeleid gericht op duurzame inzetbaarheid en voorkomen ziekteverzuim.
b)	zie a)
c)	zie a)
d)	zie a)
e)	zie a)
f)	zie a)

Voor dit doel (6.3) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 6.3.1 Klimaatneutraal en circulair werken

In 2022 zijn we gestart met het in kaart brengen van de CO₂ footprint middels de prestatieladder. Op basis van deze data zijn de hotspots van CO₂ in beeld gebracht en hebben we diverse maatregelen getroffen om de CO₂ uitstoot terug te dringen. De belangrijkste hotspots zijn de inkoop van elektriciteit, gasverbruik, de uitstoot door woon-werkverkeer en het wagenpark. Sinds eind 2022 kopen we uitsluitend groene elektriciteit in. Het gasverbruik voor verwarming van gebouwen is in 2022 met ruim 20% teruggebracht door investeringen in alternatieve installaties (warmtepompen), er zijn aanvullende maatregelen in voorbereiding. We elektrificeren het wagenpark en er is een mobiliteitsscan uitgevoerd om maatregelen te kunnen nemen die de uitstoot door woon-werkverkeer terugdringen. De uitrol van deze maatregelen vond en vindt plaats in 2023 en 2024. Op basis van deze acties is in 2022 het CO₂-bewust Certificaat Niveau 3 behaald. Dit niveau wordt in 2024 gehandhaafd – in juli 2024 vindt de volgende audit plaats.

Er zijn al maatregelen in voorbereiding om daarna de stap naar niveau 4 te zetten. Dit vergt maatregelen die effect hebben in de keten. Een belangrijke maatregel, die al in gang is gezet, is dat wij ons hebben aangesloten bij het convenant schoon en emissieloos bouwen, waarin overheden en de bouwsector hebben afgesproken stapsgewijs naar een uitstootvrije aanpak toe te werken. Tevens heeft de organisatie kennisgemaakt met ‘Product as a Service’ als circulair inkoopmodel.

Activiteiten 2024

1. Dit is regulier werk. Geen specifieke activiteiten te benoemen.

doel
6.4

Doel: We werken tegen maatschappelijk verantwoorde kosten en risico’s.

Hoe meten we dat?

Bestuur en organisatie

6.4 We werken tegen maatschappelijk verantwoorde kosten en risico’s

	Indicator	2024	2025	2026	2027	Einddoel
a)	Weerstandsvermogen ¹	0,5	> 1,0	> 1,0	> 1,0	> 1,0 (- ²)

Toelichting bij

a) ¹ Het weerstandsvermogen is een ratio die aangeeft in hoeverre een organisatie eventuele calamiteiten financieel op kan vangen. Het is de verhouding tussen de beschikbare financiële reserves die bedoeld zijn voor risico’s die zich voordoen (de weerstandscapaciteit) en de waarde van alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. De ratio bedraagt op dit moment 0. In deze begroting is rekening gehouden met een herstelpun over 2 jaren. Zie ook de paragraaf weerstandsvermogen.
² Geen einddatum, dient te allen tijde te voldoen.

Voor dit doel (6.4) voeren we jaarlijks veel reguliere, terugkerende werkzaamheden uit. We benoemen hieronder de belangrijkste activiteiten, die specifiek voor 2024 focus verdienen:

Subdoel: 6.4.1 We blijven een betaalbaar waterschap

We vinden het belangrijk om kostenbewust te zijn, zodat we een betaalbaar waterschap blijven en onze ambities haalbaar zijn.

Activiteiten 2024

1. In 2024 bereiden we het samengaan met Waterschapsbedrijf Limburg voor. Het samenbrengen van de budgetten van beide bedrijven, maakt uitdrukkelijk deel uit van dit integratieproces. Daarin beginnen we bij de basis.
2. Met het oog op professionalisering van de aanpak van subsidies en om subsidiemogelijkheden optimaler te kunnen benutten, is het nodig om de functie van subsidiecoördinator in het leven te roepen en de processen rond subsidies gedegen en toekomstbestendig te gaan uitwerken. Dit krijgt in 2024 gestalte.
3. We gaan actief op zoek naar cofinanciering door derden. We willen hier onder andere gebruik maken van subsidies van de provincie, de ministeries en vanuit Europa.

Om deze subsidies op een optimale wijze te kunnen benutten, moeten de fases in het interne subsidieproces vanaf beïnvloeding van de regelingen, de subsidieaanvraag tot en met de verantwoording goed op elkaar zijn afgestemd.

Een uniforme, efficiënte en effectieve subsidieverwerving vraagt om een heldere strategie die in dit kader voor de organisatie als leidraad fungeert. Een strategie die de strategische beleidskeuzes volgt en mede mogelijk maakt. Tegelijkertijd een strategie die de mogelijkheid biedt om te anticiperen op de dynamiek van deze tijd waarin waterschapstaken en verantwoordelijkheden volop in beweging zijn en waarin bestuurlijke prioriteiten en accenten regelmatig bijgesteld worden.

Aangezien het voor subsidieverwerving essentieel is dat het gehele proces goed is ingebed in de organisatie, implementeren we dit in 2023 en 2024 op een herziene wijze.

Subdoel: 6.4.2 We managen onze risico's

We identificeren mogelijke risico's en zien toe op borging van de beheersmaatregelen.

Activiteiten 2024

1. Risicomanagement vormt een integraal onderdeel van de sturing op strategisch, tactisch en operationeel niveau. We zetten ieder jaar stappen in dit ontwikkeltraject. In de afgelopen jaren hebben we ons eerst gericht op het cyclisch beleggen van strategisch risicomanagement. In 2024 staat het benutten van verbetermogelijkheden via doorvertaling naar tactisch niveau centraal. Het aanhaken van de bestaande risicobeheersing op projecten en programma's is hier een onderdeel van. Met de in 2023 geïmplementeerde applicatie Fully in Control ontstaan extra mogelijkheden om directie en management beter te ondersteunen in de sturing op doelen, resultaten en risico's. Die mogelijkheden gaan we benutten. Bij de doorontwikkeling zoeken we aansluiting met Waterschapsbedrijf Limburg zodat we per 1 januari 2025 een werkwijze hebben die de toekomstige organisatie zo optimaal mogelijk bedient.

2. Afronding processen ten behoeve van Succesvol Opleveren & Overdragen (SOO)

Onze civieltechnische watergerelateerde projecten worden uitgevoerd door aannemers en moeten na oplevering overgedragen worden naar de beheerorganisatie. Hiervoor is het project SOO in het leven geroepen. Er zijn inmiddels al grote stappen gezet in het uitwerken van de aan SOO gerelateerde processen. Een verdieping naar werkwijzen is op onderdelen wenselijk om de toepassing in de praktijk nog beter te borgen.

Daarnaast willen we 'good practices' die in de organisatie zijn ontstaan, beter benutten en moeten we ook bekijken waar uniformer werken wenselijk is, onder andere om de kwaliteit en het beheer van data te verbeteren en vereenvoudigen. In 2024 ronden we de uitwerking van deze processen af.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Bestuur en Organisatie	2024
	Begroting
Kosten	95.859.000
Opbrengsten	10.386.700
Netto kosten	85.472.300
Bijdrage aan WBL	1.771.900
Bijdrage aan BsGW	4.978.800
Doorberekende kosten naar overige programma's	-78.463.700
Totaal na doorberekening	13.759.300

Investeringsen

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA				
PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	UITGAVEN 2024 x € 1.000	INKOMSTEN 2024 x € 1.000
P502019	5	Roadmap Informatievoorziening 2022-2027	800	-
P502106	5	Inventarisatie kunstwerken geprogrammeerd onderhoud	60	-
P504005	0	Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) - Agio	-	220
	10	Projecten facilitair	150	-
PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE			1.010	220

Paragrafen 2024

waterschap
limburg

3 Paragrafen

Artikel 4.11 van het Waterschapsbesluit bepaalt dat in de begroting paragrafen worden opgenomen met betrekking tot de uitgangspunten en de hoofdlijnen van het beleid met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten.

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de begroting. Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in de begroting staan, worden gebundeld in een kort overzicht.

De begroting bevat ten minste de volgende paragrafen:

- ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar;
- uitgangspunten en normen;
- incidentele baten en lasten;
- kostentoerekening;
- onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen;
- waterschapsbelastingen;
- weerstandsvermogen;
- financiering;
- verbonden partijen;
- bedrijfsvoering;
- EMU-saldo;
- openbaarheidsparagraaf

3.1 Paragraaf ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar

De ontwikkelingen uit de Kaderbrief Plus zijn nader uitgewerkt in de Begroting 2024. In hoofdstuk 2 van deze begroting staat een gedetailleerde (inhoudelijke) toelichting op de autonome ontwikkelingen en het nieuw beleid bij de betreffende begrotingsprogramma's.

Daarnaast zijn als voornaamste (autonome) ontwikkelingen de indexering voor personeelskosten en overige kosten, de actualisatie van de afschrijvingslasten en de bijstelling van de rentelasten verwerkt. De indexeringspercentages en normen waarbinnen de begroting is opgesteld, zijn verder toegelicht in paragraaf 3.2 *Uitgangspunten en normen*.

Paragraaf 4.4 *Begroting naar kosten en opbrengsten* bevat een uitgebreide toelichting op de ontwikkeling van de begroting naar kostensoorten.

3.2 Paragraaf uitgangspunten en normen

Algemene ontwikkelingen en uitgangspunten

In september 2023 heeft het algemeen bestuur van Waterschap Limburg de 'Kaderbrief Plus 2024' ter kennisname ontvangen op basis waarvan de voorliggende begroting is opgesteld. In de begroting 2024 is met onderstaande interne en externe factoren rekening gehouden.

Onderdeel	Uitgangspunt 2024
Interne factoren	
Basis	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarrekening 2022 WL • Begroting 2023 WL, inclusief de wijzigingen tot en met de AB-vergadering maart 2023 • Waterbeheersplan 2022-2027
Verplichte uitgaven	<ul style="list-style-type: none"> • Begroting WBL 2024 inclusief 1e wijziging 2024 • Begroting BsGW 2024
Afschrijvingsmethodiek	
- Gebouwen	30 jaar
- Waterstaatkundige werken	30 jaar
- Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	30 jaar
- Civielbouwkundige werken	30 jaar
- Elektromechanische werken	15 jaar
- Inventaris	10 jaar
- Tractiemiddelen	≤ 10 jaar
- Hardware	≤ 5 jaar
- Immateriële activa	≤ 5 jaar
Oninbaarheid	0,70% van het belastingvolume
Onvoorzien	0,40% van het begrotingstotaal
Externe factoren	
Basis	<ul style="list-style-type: none"> • Waterschapswet artikel 77, 100 en 101 • Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) • Burgerlijk Wetboek BWII • EMU verplichtingen voor waterschappen
Kosten / Inflatie	4%
Personeelskosten	4%
Rente langlopende leningen	4%
Rente kortlopende leningen	3%
Rente reserves en voorzieningen	3%

3.3 Paragraaf incidentele baten en lasten

Incidentele opbrengsten en kosten kunnen leiden tot minder inzicht in het reguliere meerjarig beeld van opbrengsten en kosten, en dus de netto kosten. Daarnaast zijn deze elementen relevant voor het beoordelen van de financiële positie. In de voorschriften is opgenomen dat incidentele opbrengsten en kosten in een aparte paragraaf moeten worden opgenomen. Bij de hantering van het begrip incidenteel zijn kosten en opbrengsten opgenomen die maximaal drie jaar na het begrotingsjaar vrijvallen.

Incidentele opbrengsten en kosten > € 50.000	Jaar van vrijval	Bedrag (€)
Opbrengsten		
Implementatie Wet Open Overheid	2025	154.300
Kosten		
Opstellen programma droogtemaatregelen	2025	196.000
Onderzoek tbv strategiekeuze mbt zuiveren (en bronpak) afvalwater	2025	90.000
Stimulerings-/subsidie regeling afkoppeling hemelwaterafvoer op riolering	2025	150.000
Uitvoer beleidsontwikkeling en projecten stedelijk/samenwerking waterketen	2025	110.000
Programma waterrobuust	2025	1.450.000
Uitwerking handleiding herinrichting projectecologen	2025	150.000
Soortbeschermingsplannen	2025	100.000
Acute bestrijding Grote Waternavel en overige exoten	2025	200.000
Registratiesysteem oppervlakte en grondwateronttrekkingen	2025	75.000
Inspecties en data check Vergunningen, Toezicht en Handhaving	2025	85.000
Maken en koppelen nieuwe legger aan werkingsgebieden Digitaal Stelsel Omgevingswet	2025	100.000
Extra middelen ingangstoets voortrollend programma aanmelding HWBP	2025	79.000
Vorbereiding en schetsontwerp redesign website	2025	100.000
Risicoregel personeelskosten (onderuitputting)	2025	-900.000
Risicoregel overheadkosten (onderuitputting)	2025	-210.800
Organisatieontwikkeling en mobiliteit	2025	200.000
Opzet Strategische personeelsplanning	2025	150.000
Implementatie Wet Open Overheid	2025	154.300
Participatie, onderzoek, analyse t.b.v. waterkwaliteitsverbetering	2026	150.000
Onderzoek (onderhouds)toestand en effectiviteit vismigratievoorzieningen	2026	150.000
100.000 bomen aanplant KRW/LIWA doelstellingen	2026	100.000
Acute bestrijding Grote Waternavel en overige exoten	2026	200.000
Kleinschalige droogtemaatregelen	2026	500.000
Uitbreiding meetnet mbt droogte	2026	100.000
Organisatieontwikkeling en mobiliteit	2026	200.000
Onderhoudsdata	2027	80.000
Verdere professionalisering assetmanagementorganisatie	2027	150.000
Acute bestrijding Grote Waternavel en overige exoten	2027	100.000
Kleinschalige droogtemaatregelen	2027	100.000
Registratiesysteem oppervlakte- en grondwateronttrekkingen	2027	75.000
Organisatieontwikkeling en mobiliteit	2027	200.000

Opmerking: sommige onderwerpen komen terug omdat deze in de meerjarenraming over meerdere jaren worden afgebouwd.

3.4 Paragraaf kostentoerekening

De kosten worden volgens de landelijke BBP-verrekeningssystematiek doorberekend naar de waterschapstaken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. De kosten van het Waterschapsbedrijf Limburg worden 100% toegerekend aan het zuiveringsbeheer. De kosten van de BsGW worden volgens de aangegeven verdeling, toegerekend naar zowel het watersysteembeheer als het zuiveringsbeheer. Voor wat betreft de WL eigen kosten worden de kosten voor 'samenwerking in de afvalwaterketen met gemeenten' op het product 'plannen afvalwaterketenbeleid' toegerekend aan het zuiveringsbeheer.

Van een aantal beleids- en beheerproducten worden de kosten aan beide taken toegerekend op basis van een procentuele verdeling. De basis hiervoor vormt de Waterschapswet art 122 lid d (Memorie van toelichting). Het betreft de producten regulering lozingen (subsidies) vergunningen en meldingen, adviezen vergunningen, toezicht, handhaving, bestuur en externe communicatie.

Evenals voorgaande jaren hanteren we de volgende procentuele verdeling naar taak.

BBP product	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer
Subsidies lozingen	50%	50%
Vergunningen en meldingen	50%	50%
Adviezen vergunningen	50%	50%
Toezicht	50%	50%
Handhaving	50%	50%
Bestuur	55%	45%
Externe communicatie	55%	45%

3.5 Paragraaf onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

In de voorschriften is opgenomen dat onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen expliciet dienen te worden toegelicht. Per reserve en voorziening wordt het doel, de omvang en de verwachte onttrekking in het verslagjaar nader toegelicht.

- *Bestemmingsreserve riooloverstorten*

Doel Bevorderen van gemeentelijke projecten die als doel hebben de belasting van afvalwater op het huidige oppervlaktewater- en zuiveringssysteem terug te brengen.

Omvang 1 januari 2024 € 3.358.749.

Onttrekking € 500.000.

- *Bestemmingsreserve risicovolle beplanting waterkering / achterstallig onderhoud*

Doel Het verwijderen van risicovolle beplantingen op waterkeringen.

Omvang 1 januari 2024 € 303.016.

Onttrekking € 303.016.

- *Bestemmingsreserve waterkwaliteit /NLP next generation*

Doel Integrale, gebiedsgerichte analyse en aanpak van knelpunten op het vlak van waterkwaliteit, waterkwantiteit, ruimtegebrek en grondgebruik. Het accent ligt hierbij op het oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit.

Omvang 1 januari 2024 € 310.713.

Onttrekking € 310.713.

- *Bestemmingsreserve IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering*

Doel Het huidige modelinstrumentarium moet geschikt worden gemaakt voor toepassing toestand beschrijven, effectvoorspelling maatregelen in IBRAHYM ten behoeve van de waterkwaliteitsmodellering.

Omvang 1 januari 2024 € 69.000.

Onttrekking € 69.000.

- *Bestemmingsreserve netcentrisch werken*

Doel Opzetten en implementeren van netcentrisch werken.

Omvang 1 januari 2024 € 45.988.

Onttrekking € 45.988.

- *Bestemmingsreserve stimulering klimaatadaptieve peilgestuurde drainage*

Doel Stimulering ombouw van traditionele drainage naar peilgestuurde drainage.

Omvang 1 januari 2024 € 88.767.

Onttrekking € 88.767.

- *Bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem*

Doel Het vormen van een buffer voor de (eerste) kosten voor de uitvoering van het assetmanagement in het watersysteem. Assetmanagement betreft het verantwoord beheer van waterschapseigendommen rondom de openbare lichamen waar het waterschap een verantwoordelijkheid heeft als eigenaar. Het betreft onder ander onderhoudspaden, buffers, retentiebekkens, vistrappen, boerenstuwen en passieve kunstwerken.

Omvang 1 januari 2024 € 28.607.

Onttrekking € 28.607.

- *Bestemmingsreserve lectoraat bodem*

Doel Realisatie van de doelen van het 'lectoraat bodem' (samenwerking tussen HAS-Venlo en het waterschap), zoals verwoord in het Lectoraatplan 'een gezonde plant op een vitale, duurzame bodem' en het uitvoeren van praktijkproeven en implementeren van teelt technische maatregelen.

Omvang 1 januari 2024 € 11.568.

Onttrekking € 11.568.

- *Bestemmingsreserve meten met nitraatstrips*

Doel Terugdringen van nutriënten in landelijk gebied.

Omvang 1 januari 2024 € 43.104.

Onttrekking € 43.104.

- *Bestemmingsreserve stimulering in de landbouw*

Doel Het vasthouden van water op de plateaus en hellingen in het heuvelland, door het infiltreren van water in de bodem en het remmen van oppervlakkige afstroming

Omvang Per 1 januari 2024 € 551.296.

Onttrekking € 200.000.

- *Bestemmingsreserve Onderhoudscontracten*

Doel Op een verantwoorde wijze uitvoering geven aan het onderhoudsbeleid van Waterschap Limburg. De bestemmingsreserve is in 2021 gevormd als gevolg van uitgesteld onderhoud in verband met corona.

Omvang Per 1 januari 2024 € 741.845.

Onttrekking € 741.845.

- *Bestemmingsreserve Ooijen-Wanssum*

Doel Restpunten gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum uitvoeren. In de gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum is op 10 november 2011 een Bestuursovereenkomst Waterveiligheid Maas getekend. De realisatie heeft plaatsgevonden binnen het taakstellende budget van de gebiedsontwikkeling. In april 2021 is het projectresultaat van Ooijen-Wanssum van € 695.670 ontvangen. Een deel hiervan is gestort in de bestemmingsreserve om nog een beperkt aantal restpunten in het

gebied op te pakken.

Omvang 1 januari 2024 € 133.069.

Onttrekking € 103.000.

- *Bestemmingsreserve Integratie WL/WBL*

Doel Dekking incidentele integratiekosten WL/WBL. Op grond van het AB besluit van 25 januari 2023 is een incidenteel budget van € 1.023.000 ter beschikking gesteld. Het niet uitgegeven deel in 2023 wordt via bestemming van het rekeningsaldo 2023 aan de bestemmingsreserve toegevoegd.

Omvang 1 januari 2024 € PM

Onttrekking € PM

- *Voorziening pensioen- en uitkerings- en wachtgeldverplichtingen*

Doel Aan de verplichting voldoen van de pensioenen van nog actieve en niet-actieve bestuursleden die nog geen bestuurderspensioen ontvangen.

Omvang 1 januari 2024 € 3.841.608, afhankelijk van jaarlijks ontvangen actuariële opgave.

Onttrekking € 150.000 voor salariskosten van voormalige bestuursleden.

- *Voorziening persoonsgebonden basisbudget (PBB)*

Doel Op 1 januari 2021 is de tweede 5 jaarstermijn van het PBB (Persoonsgebonden Basisbudget) ingegaan. In de cao is opgenomen dat iedere medewerker vanaf 2021 tot 2025 een individueel opleidingsbudget krijgt van € 6.000 over een periode van 5 jaar. Vanaf de begroting 20232 wordt hiervoor jaarlijks een bedrag van € 1.200 per medewerker in de begroting opgenomen. Omdat raming en realisatie niet parallel lopen dienen de niet aangewende gelden te worden gestort in een voorziening. De toevoeging in 2024 bedraagt € 663.600.

Omvang 1 januari 2024 € 718.412.

Onttrekking € 300.000.

- *Voorziening vitaliteit persoonsgebonden basisbudget (PBB)*

Doel Op 1 januari 2021 is de tweede 5 jaarstermijn van het PBB (Persoonsgebonden Basisbudget) ingegaan. Nieuw is de inzet van tijd voor vitaliteit van medewerkers jonger dan 58 jaar (max € 3.000) en medewerkers ouder dan 58 jaar (max € 6.000). Daadwerkelijke besteding van de vitaliteitsuren is voor medewerkers jonger dan 58 jaar binnen de PBB-termijn van 5 jaar. Vitaliteitsuren voor medewerkers ouder dan 58 jaar kunnen ook worden ingezet om eerder te stoppen met werken.

Om inzicht en overzicht te houden voor de jaarlijkse mutaties is in 2021 de 'voorziening vitaliteit PBB' ingesteld. De aangekochte uren per 31 december van ieder jaar worden op geld gezet en gestort in de 'voorziening vitaliteit PBB'. Het moment van de (toekomstige) besteding van de vitaliteitsuren bepaald wanneer de voorziening wordt belast c.q. wordt aangesproken.

Omvang 1 januari 2024 € 114.594.

Onttrekking € 50.000.

- *Voorziening onderhoud waterkeringen (Noord- en Midden-Limburg)*

Doel Onderhouden van de waterkeringen op basis van het meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2024 € 1.284.032. Jaarlijks werd een bedrag van € 1.275.200 toegevoegd. De toevoeging is echter met ingang van 2022 (DB 5 juli 2022) structureel verlaagd met € 70.000 tot € 1.205.200 en incidenteel met € 40.000 in 2022 en € 90.000 per jaar in 2023, 2024 en 2025. Bij de beoordeling van de onderhoudsvoorziening t.b.v. de jaarrekening 2022 is de hoogte van de betreffende voorziening voor het niveau van het actuele onderhoudsprogramma tot en met 2024 bepaald op € 2.568.032 waardoor in 2023 en 2024 geen dotaties noodzakelijk zijn.

Onttrekking € 1.284.032 conform meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening onderhoud bedrijfspand Rijksweg Noord Sittard*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van bedrijfspand Rijksweg Noord 305 te Sittard voor 2015-2024 op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2024 € 106.885, totale kosten van dit plan € 494.000: € 464.000, aangevuld met € 30.000 voor energiebesparende maatregelen aan technische installaties. In 2014 is € 200.000 toegevoegd (aangevuld met € 30.000 extra), van 2015 tot en met 2018 jaarlijks € 56.000 en in 2019 € 40.000.

Onttrekking € 19.329 conform meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening onderhoud (Hoogwater)loods Horst*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de (hoogwater)loods in Horst op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2024 € 34.580. Op grond van het meerjarenonderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag van € 4.500 toegevoegd.

Onttrekking Nihil conform meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening onderhoud waterkrachtcentrale ECI*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de Waterkrachtcentrale ECI te Roermond voor 2017-2026 op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2024 € 103.104. Totale kosten van dit onderhoudsplan zijn € 192.306: in 2016 is € 76.000 toegevoegd en van 2017 tot en met 2025 wordt jaarlijks € 13.000 toegevoegd.

Onttrekking € 5.751 conform meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening natschade peilopzet Maas*

Doel In 2010 heeft het waterschap een bedrag ontvangen van Rijkswaterstaat van € 1.500.0000. Dat bedrag is bedoeld voor de afhandeling door het waterschap van schadeclaims die het gevolg zijn van verhoging van het waterpeil van de Maas traject Sambeek-Grave. Mogelijkheid tot het indienen van claims bestaat voor een periode van 20 jaar ná de peilopzet met een uitloop termijn van 3 jaar. Indien op

termijn blijkt dat de voorziening ontoereikend is, neemt Rijkswaterstaat het verschil eveneens voor zijn rekening.

Omvang 1 januari 2024 € 1.221.789.

Onttrekking € 100.000 uitgaande van een gelijkmatige spreiding van de claims.

- *Voorziening watercrisis 2021*

Doel Opvangen van de herstelkosten 2022, 2023, 2024 van de locaties Valkenburg en Schin op Geul als gevolg van de watercrisis 2021. Hiervoor is in 2021 een voorziening van € 9.337.000 gevormd. De herstelwerkzaamheden zijn naar verwachting eind 2024 afgerond.

Omvang 1 januari 2024 € 5.130.636.

Onttrekking € 3.500.000

Een overzicht van alle mutaties in de reserves en voorzieningen is opgenomen in bijlage B.

3.6 Paragraaf waterschapsbelastingen

De financieringsstructuur bestaat uit twee heffingen: een watersysteemheffing en een zuiveringsheffing (indirecte lozingen). Beide zijn geregeld in de Waterschapswet. Daarnaast is de verontreinigingsheffing (directe lozingen op oppervlaktewater) op grond van de Waterschapswet blijven bestaan.

De kosten van de waterkwantiteit, de waterkering en het zogenoemde passieve kwaliteitsbeheer (zoals o.a. integraal waterbeheer, monitoring en sanering van verontreinigde waterbodems), worden gefinancierd uit de watersysteemheffing. Deze wordt opgebracht door inwoners en de eigenaren van gebouwde, ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen. De zuiveringsheffing is toegespitst op de kosten van de zuivering, het transport van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib.

De 'Kostentoedelingsverordening Watersysteembeheer Waterschap Limburg 2022' die op 24 november 2021 door het algemeen bestuur is vastgesteld, vormt de basis voor de berekening van de tarieven van het watersysteembeheer.

De kostentoedeling dient éénmaal in de 5 jaar opnieuw te worden vastgesteld.

De verwachting is dat de Tweede en Eerste Kamer in 2024 een besluit nemen over de herziening van het belastingstel van de waterschappen waarvan de ingangsdatum vooralsnog voorzien is voor 1 januari 2025 is. Deze besluitvorming heeft gevolgen voor de kostentoedelingsverordening watersysteemheffing vanaf 2025. In 2024 zullen we de gevolgen van het nieuwe belastingstelsel in het bestuur aan de orde stellen.

De opbrengstontwikkeling van de waterschapslasten 2024 voor het gemiddelde van beide taken is afgerond 23,9%.

Indien de opbrengstontwikkeling per taak inzichtelijk wordt gemaakt is bij de watersysteemheffing voor 2024 sprake van een stijgingspercentage met afgerond 16,3% en bij de zuiveringsheffing van een stijgingspercentage met afgerond 29,9%.

De belastingopbrengst kan als volgt worden weergegeven.

Belastingopbrengst	Begroting 2024
Watersysteemheffing	101.538.100
Zuiveringsheffing	142.301.300
Verontreinigingsheffing	577.000
Totaal	244.416.400

Voor de berekening van de tarieven 2024 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De geraamde opbrengst waterschapslasten is op basis van de begroting aangepast met het stijgingspercentage van de watersysteemheffing (16,3%) en het stijgingspercentage van de zuiveringsheffing (29,9%).

- De voor het belastingjaar 2024 gehanteerde belastingmaatstaven, de bestandsvergelijking, de aannames van de nog op te leggen aanslagen en de ervaringsgegevens ten aanzien van de jaarlijkse ontwikkelingen daarin. De vertaling hiervan is verwoord in de notitie 'prognose opbrengst waterschapsheffingen 2024' van de BsGW die als uitgangspunt bij de berekening is gehanteerd.

Watersysteemheffing

Naast de verhoging van de opbrengsten hebben bij de watersysteemheffing nog acht elementen invloed op de vast te stellen tarieven:

1. De kostentoedelingsverordening 2022 betreffende het watersysteembeheer.

Watersysteemheffing	Kostentoedelingsverordening 2022
Ingezetenen	40,00%
Zakelijk gerechtigden gebouwd	49,05%
Zakelijk gerechtigden ongebouwd	10,74%
Zakelijk gerechtigden natuurterreinen	0,21%
Totaal	100,00%

2. De tariefdifferentiatie voor verharde wegen waarbij een gedifferentieerd tarief wordt gehanteerd dat 400% hoger is dan het tarief voor het 'overig ongebouwd' (verhouding 1:5).
3. De rechtstreekse toedeling van categorie gebonden kosten aan de betreffende categorieën, te weten de perceptiekosten, de kosten van de wet WOZ en de kosten van verkiezingen.
4. Het reguliere accres en het effect van de hertaxatie bij het gebouwd als gevolg van de jaarlijkse herwaardering van de wet WOZ. Op basis van de voorlopige inzichten is uitgegaan van een waardeinstijging in het beheergebied van Waterschap Limburg met 0,15% (te weten accres +0,15% en hertaxatie 0%).
5. De doorvertaling van de belastingbestanden op perceelniveau voor de categorie natuur en ongebouwd.
6. De uitspraak van de Hoge Raad van 22 juni 2018 waardoor Rijkswateren niet meer mogen worden belast.
7. De uitspraak van de Hoge Raad van 9 november 2018 dat onder het begrip 'verharde openbare wegen' alleen het feitelijk verharde gedeelte van een openbare weg moet worden verstaan.
8. De ontwikkeling van het aantal ingezetenen.

Een direct gevolg van deze onderdelen is dat dit een complexe berekening van de tarieven tot gevolg heeft.

Bij de berekening van de belastingtarieven wordt volgens het beginsel van kostenveroorzaking het toerekenen van categorie gebonden kosten toegepast. Hierdoor worden o.a. de kosten van verkiezingen rechtstreeks toegerekend aan de categorie ingezetenen. Dit voordat wordt verdeeld naar de diverse categorieën op basis van het (algemeen) aandeel uit de kostentoedelingsverordening.

Voor het **gebouwd** is de tariefs- c.q. heffingsmaatstaf een percentage van de WOZ-waarde met een percentage van vier decimalen achter de komma:

$$\frac{\text{opbrengst categorie gebouwd}}{\text{totale WOZ-waarde in het waterschapsgebied}}$$

In verband met de jaarlijkse herwaardering van de WOZ is de waardepeildatum één jaar voor het begin van het kalenderjaar waarvoor de WOZ-waarde geldt. De waardepeildatum voor het belastingjaar 2024 is dus 2023.

Omdat de definitieve cijfers voor de ontwikkeling van de WOZ-waarde per individuele gemeente nog niet voorhanden zijn, is uitgegaan van de door de BsGW ontvangen indicatieve cijfers.

Voor de effecten van de hertaxatie die gehanteerd zijn voor het belastingjaar 2024 is voor de ontwikkeling van de WOZ-waarde (woningen en niet-woningen) uitgegaan van een waardestijging in ons beheergebied van 0% (zie ook punt 4) ten opzichte van de actuele prognose 2023.

Voor het tarief van het **ongebouwd** en **natuur** geldt de volgende berekening:

$$\frac{\text{opbrengst ongebouwd / natuur}}{\text{aantal hectares ongebouwd / natuur}}$$

Bij de bepaling van het aantal hectares worden de waterschapseigendommen niet meegeteld. Deze zijn vrijgesteld van belastingheffing, wat vooral een verhogend effect heeft op de categorie ongebouwd omdat deze eigendommen grotendeels uit ongebouwde percelen bestaan.

Verder wordt in 2024 rekening gehouden met een kleine toename van het aantal hectares natuur. Dit is een direct gevolg van de daadwerkelijke aanslagoplegging 2023 en bezwaren waardoor het percelenbestand verder is geoptimaliseerd. Het areaal overig ongebouwd heeft in 2024 geen wijziging ondergaan.

Voor wat betreft de **ingezetenen** kan nog worden vermeld dat het aantal ingezetenen (huishoudens) in 2024 wordt geprognoseerd op 509.500 (2023 was 507.000) en tot stand is gekomen op basis van de realisatiegegevens over 2023.

Zuiveringsheffing

De zuiveringsheffing wordt geheven op basis van het aantal vervuilingswaarden, geproduceerd door woningen en bedrijven. Deze waarden worden uitgedrukt in vervuilingseenheden (ve's). De ve's voor woningen worden toegerekend op basis van een forfaitaire heffing (één- en meerpersoons-huishoudens). De ve's van bedrijven zijn voor 90% afhankelijk van variabele factoren en (jaarlijks) gebaseerd op de werkelijke vervuiling.

Het tarief van de zuiveringsheffing wordt als volgt bepaald:

$$\frac{\text{opbrengst zuiveringsbeheer}}{\text{aantal ve's indirecte lozingen}}$$

Het aantal indirecte lozingen 2024 wordt geraamd op 1.603.000 ve's (2023 was 1.612.000 ve's).

Uit CBS-gegevens blijkt dat vanaf 2022 sprake is van een toename van het aantal inwoners binnen het beheergebied. Dit wordt enerzijds verklaard doordat arbeidsmigranten zich steeds vaker in het BRP inschrijven en anderzijds door de mensen die het oorlogsgeweld in de Oekraïne zijn ontvlucht. Een deel van deze mensen keert echter weer terug naar het moederland als de veiligheidssituatie dit toelaat. Arbeidsmigranten en vluchtelingen verblijven veelal in accommodaties die voor de zuiveringsheffing worden aangemerkt als bedrijfsruimten. De lichte toename van het aantal inwoners in 2024 binnen het beheergebied heeft dan ook geen direct effect op het aantal ve's van de woningen. Uit de praktijk blijkt verder dat het aantal eenpersoonshuishoudens (1 ve) in ons beheergebied nog altijd iets toeneemt ten opzichte van de meerpersoonshuishoudens (3 ve's). Dit als gevolg van de voortgaande vergrijzing en individualisering.

Verder moet naast leegstand ook rekening worden gehouden met de situatie dat een woonruimte wordt gebruikt door één persoon die ontstaat in het heffingsjaar. Bij leegstand doet zich de situatie voor dat indien een woning die bij het begin van het heffingsjaar leeg staat en pas in de loop van het jaar wordt bewoond een aanslag naar tijdsevenredigheid wordt opgelegd. Hierdoor heeft 'leegstand' niet een één op één effect op de afname van het aantal ve's. Hoe langer de gemiddelde periode van leegstand hoe hoger het negatieve effect op het aantal ve's.

In het geval dat zich de situatie voordoet dat een woonruimte wordt gebruikt door één persoon die ontstaat in de loop van het heffingsjaar, wordt de vervuilingswaarde conform artikel 18 lid 3 van de verordening zuiveringsheffing 2022 vastgesteld met ingang van de eerste dag van de kalendermaand volgend op de kalendermaand waarin de situatie is ontstaan. Hierdoor worden meer aanslagen zuiveringsheffing woonruimten gedeeltelijk verminderd in de loop van het belastingjaar.

Ondanks dat de verwachting is dat het aantal woningen de komende jaren blijft toenemen, wordt het effect hiervan op het aantal ve's teniet gedaan door het gegeven dat meer woningen worden bewoond door één persoon.

Voor de woningen wordt mede gelet op de realisatiecijfers 2023 en de aangehaalde aspecten voor 2024 een stabilisatie van het aantal ve's verwacht.

Bij de bedrijven is de situatie anders. Bedrijven passen hun producten, hoeveelheden en processen aan de 'markt' aan waardoor vervuilingswaarden niet statisch zijn. Op basis van analyseresultaten is geconstateerd dat door een betere werking van het zuiveringsrendement van eigen zuiveringen, wisselingen in de afname van productie en aanpassing en optimalisatie van bedrijfsprocessen aan marktontwikkelingen de vervuilingswaarden voor (meet)bedrijven zijn afgenomen.

Uit de meet- en analyseresultaten van de nieuwe fabriek voor groenteverwerking die sinds maart 2023 operationeel is blijkt dat de vervuilingswaarde veel lager is dan ingeschat.

Ook het beëindigen van de bierproductie (grote volumes) van een brouwerij in Zuid-Limburg per november 2023 en de beëindiging van de assemblage van grote volumes auto's heeft een negatief effect op het aantal ve's. Om deze redenen is de ve prognose voor de bedrijven in 2024 ten opzichte van 2023 afgenomen met 9.000 ve's.

Verontreinigingsheffing

De verontreinigingsheffing blijft bestaan voor directe lozingen. Het tarief voor de verontreinigingsheffing is gelijk aan het tarief van de zuiveringsheffing en wordt - evenals de zuiveringsheffing - geheven op basis van het aantal vervuilingswaarde die directe lozers (woningen en bedrijven) produceren. Het aantal ve's van de directe lozingen in 2024 is 6.500.

Dit aantal is gebaseerd op de realisatiegegevens van de DSM-Chemelot-locatie. Ten opzichte van vorig jaar is de raming gelijk gebleven.

De opbrengst van deze heffing wordt in mindering wordt gebracht op het benodigde bedrag voor watersysteembeheer en heeft een positief effect op de tariefbepaling watersysteemheffing.

Ontwikkeling belastingmaatstaven

In de onderstaande tabel zijn de belastingmaatstaven nog eens samengevat die ten grondslag hebben gelegen aan de berekening van de belastingtarieven 2023 en 2024.

Categorie	Maatstaven		Toename (+) Afname (-)
	2023	2024	
Watersysteembeheer			
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>			
Openbare landwegen	8.279	8.279	0
Overig ongebouwd	110.151	110.151	0
Natuur (per hectare)	48.739	49.039	300
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	183.500.000.000	183.800.000.000	300.000.000
Ingezetenen (per wooneenheid)	507.000	509.500	2.500
Zuiveringsbeheer			
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	1.612.000	1.603.000	-9.000
Verontreinigingsheffing			
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	6.500	6.500	0

3.7 Paragraaf weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

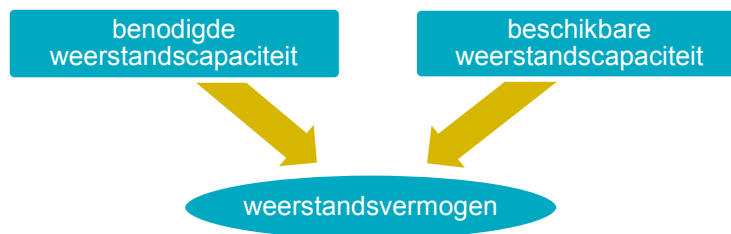
Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is de omvang van de risico's (uitgedrukt in €'s) die overblijven na het nemen van preventieve, repressieve en/of correctieve maatregelen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de organisatie beschikt of kan beschikken om risico's die niet op enige andere manier zijn afgedekt binnen de begroting op te kunnen vangen. Bijvoorbeeld de post onvoorzien, vrij beschikbare reserves, algemene reserve of onbenutte belastingcapaciteit.

Schematisch kan het weerstandsvermogen als volgt worden weergegeven:

In formulevorm ziet het er zo uit:

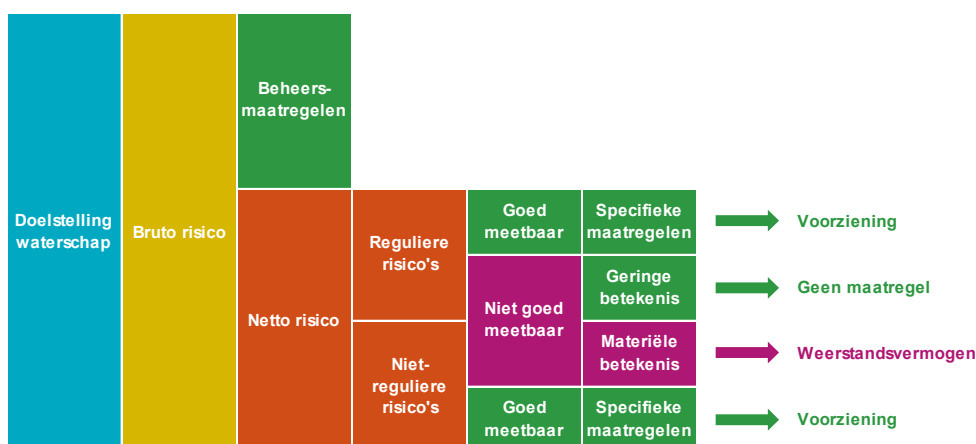
$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Als er weerstandsvermogen aanwezig is, wordt voorkomen dat elke financiële tegenvaller moet leiden tot directe begrotingsmaatregelen zoals bezuinigingen of inkomstenverhogende maatregelen. Directe begrotingsmaatregelen veroorzaken incidentele pieken in de benodigde omvang van het belastingvolume en/of de uitvoering van de door het bestuur vastgestelde kaders en de programmadoelstellingen, die we niet wenselijk achten.

Risico's

Op grond van de BBVW dient het waterschap jaarlijks in de begroting en jaarrekening een afzonderlijke paragraaf op te nemen waarin wordt ingegaan op het weerstandsvermogen waarbij een relatie dient te worden gelegd tussen risico's en weerstandscapaciteit.

Samengevat worden de risico's en het weerstandsvermogen als volgt schematisch met elkaar in verband gebracht.

Risicomanagement

Het weerstandsvermogen is onderdeel van de gehele financiële weerbaarheid van WL waarin ook andere financiële indicatoren een plaats hebben. Het risicomanagementproces is een continu en cyclisch proces om risico's in beeld te krijgen, risico's te beoordelen en af te wegen of er beheersmaatregelen genomen moeten worden. Het in beeld brengen van risico's en getroffen beheersmaatregelen vormt een belangrijk onderdeel van risicomanagement.

In 2020 is door Waterschap Limburg gestart met de implementatie van een nieuw risicomanagementsysteem. Op basis hiervan is een risico-inventarisatie conform de RISMAN-methode uitgevoerd. De uitkomst hiervan vormt de basis voor het weerstandsvermogen van het waterschap. In 2021 is de systematiek meer in lijn gebracht met WBL.

Kort samengevat behelst de RISMAN-methode dat risico's in beeld worden gebracht. Vervolgens worden de gerealiseerde beheersmaatregelen in de beschouwing betrokken. Voor het risico dat dan nog resteert wordt een uitspraak gedaan over de kans dat dit risico zich voordoet en het gevolg daarvan. De kans wordt daartoe in 5 klassen ingedeeld:

Kans			
Kwalitatief	Kwantitatief in %	Categorie	Rekenpercentage
zeer hoog	> 75%	5	87,50%
hoog	50% - 75%	4	62,50%
matig	25% - 50%	3	37,50%
laag	5%-25%	2	15%
erg laag	< 5%	1	5%

In de praktijk wordt geconstateerd dat geen van de beoordeelde risico's in categorie 5 vallen.

Het gevolg wordt daartoe in vier klassen ingedeeld:

Gevolg in geld			
Kwalitatief	Kwantitatief	Categorie	Rekenbedrag
zeer omvangrijk	> € 1.000.000	D	€ 2.500.000,00
omvangrijk	€ 500.000 - € 1.000.000	C	€ 750.000,00
middelgroot	€ 200.000 - € 500.000	B	€ 350.000,00
beperkt	< € 200.000	A	€ 100.000,00

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door:

*Het rekenbedrag dat behoort bij de kansklasse waarin het risico is ingedeeld
Te vermenigvuldigen met
Het rekenbedrag dat behoort bij de gevolgklasse waarin het risico is ingedeeld*

De uitkomst van de eerste risico-inventarisatie in 2020 leverde een benodigde weerstandscapaciteit op van € 4.375.000. De lijst was echter nog niet volledig. Ten behoeve van de begrotingen 2022 en 2023 zijn in 2021 de risico-inventarisatie lijsten geüpdatet. Dit leverde een benodigde weerstandscapaciteit op van respectievelijk € 7.235.000 (begroting 2022) en € 7.680.000 (begroting 2023).

Voor het vierde jaar op rij - nu ten behoeve van de begroting 2024 - is de risico-inventarisatie lijst geactualiseerd. Daarbij is sterk gefocust op de status van de maatregelen om de risico's te beperken. De geactualiseerde lijst is in bijlage L opgenomen. Dit resulteert in een benodigde weerstandscapaciteit van (afgerond) € 4.700.000, met dien verstande dat de risico's in samenhang met WBL buiten beschouwing zijn gelaten. Voor de risico's WBL is aangesloten bij de risico-inventarisatie die WBL heeft uitgevoerd in aanloop naar het opstellen van de 'WBL-begroting' 2024. Op basis van de geactualiseerde risicomatrix bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit (eveneens) € 4.700.000

De totaal benodigde weerstandscapaciteit (WL + WBL) komt daarmee op:

- Benodigde weerstandscapaciteit WL € 4,7 mln.
- Benodigde weerstandscapaciteit WBL € 4,7 mln.

Totaal benodigde weerstandscapaciteit € 9,4 mln.

Weerstandsratio

Het weerstandsvermogen is de ratio van de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Het waterschap is zelf verantwoordelijk voor het bepalen van de minimumnorm met betrekking tot het weerstandsniveau. Voor de waardering van de weerstandsratio wordt door overheidsinstanties veelal gebruik gemaakt van de normtabel die door de Universiteit van Twente is ontwikkeld.

Weerstandsratio	Waardering
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Normtabel Universiteit Twente

Voor de begroting 2024 wordt gestuurd op een gewenste weerstandsratio van 1,0. Dit houdt in dat de beschikbare weerstandscapaciteit (tenminste) gelijk zou moeten zijn aan de benodigde weerstandscapaciteit. Er is echter sprake van een bijzondere situatie waarbij het waterschap de afgelopen jaren met grote tegenvallers is geconfronteerd waardoor het hele weerstandsvermogen aangesproken moest worden. De weerstandsratio is nu als volgt:

$$\frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 0}}{\text{€ 9,4 mln.}} = 0$$

Op grond van het voorgaande is het ter borging van de continuïteit noodzakelijk dat maatregelen worden genomen om de weerstandscapaciteit op orde te brengen.

Herstelplan weerstandsvermogen

Deze (meer)jaren begroting 2024-2029 voorziet er in dat in een periode van 2 jaar het weerstandsvermogen wordt opgebouwd zodat de beschikbare weerstandscapaciteit weer aansluit bij de benodigde weerstandscapaciteit en de weerstandsratio uitkomt op 1,0. Gelet op de omvang en aard van de risico's en de wetgeving, is het uitgangspunt dat opbouw plaatsvindt op basis van een 50%-50% verdeling vanuit de watersysteem- en de waterzuiveringstaak. Het voorgaande betekent dat in 2024 de weerstandsratio stijgt van 0 naar 0,5. In 2025 stijgt deze ratio verder van 0,5 naar het gewenste niveau van 1,0. Op basis van voortschrijdend inzicht zal indien nodig bijsturing plaatsvinden.

Ontwikkeling risicomanagement

- **Introductie Fully in Control**
 Het waterschap is erbij gebaat om snel door te groeien naar een volwaardig risicomanagement-systeem. Met introductie van Fully in Control (FiC) hebben wij een professionaliseringsslag gemaakt op het gebied van doelenmanagement, risicomanagement en kwaliteitsmanagement. Voor risicomanagement vervangt Fully in Control de tot nu toe gebruikte Excel lijstjes. Het systeem is een hulpmiddel om een overzichtelijk beeld te schetsen van risico's en te treffen maatregelen om de risico's te beperken. De samenhang wordt duidelijk.
- **Risicomanagement en financiële continuïteit**
 Met de invoering van de aangepaste 'Nederlandse Standaard 700' dienen accountants vanaf boekjaar 2022 voor provincies, gemeenten en waterschappen in hun controleverklaringen bij jaarrekeningen, naast fraude, te rapporteren over de veronderstellingen over de financiële risico's in relatie tot de financiële positie.

Het DB dient inzicht te geven of het waterschap in staat is om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers op te vangen. De accountant heeft hierbij een signalerende rol als het gaat om tekorten en een verminderde financiële positie.

Dit onderstreept het belang dat risicomanagement meer is dan alleen een registratie van risico's en maatregelen. Kritische succesfactor vormt het versterken van het risicobewustzijn binnen de organisatie; dit stimuleren we door het regelmatig voeren van een risicodialoog op strategisch, tactisch en operationeel niveau.

Risico-inventarisatie 2024

De bepaling van het benodigde weerstandsvermogen aan de hand van risicomanagement is een jaarlijks terugkomende actie. Bij het opstellen van de begroting 2025 wordt de risico-inventarisatie opnieuw uitgevoerd. Dan worden ook de risico's van WL en WBL samengevoegd.

Egalisatiereserves watersysteem- en zuiveringsheffing

Het vormen van egalisatiereserves voor de wettelijke taken is geen doel op zich, tenzij vorming met het oog op het meerjarig tarievenbeleid gewenst is. Veelal ontstaan egalisatiereserves op een natuurlijke wijze doordat verschillen tussen de begroting en jaarrekening een gegeven zijn. De positieve en negatieve jaarrekenaldi van het waterschap worden via bestemming van het rekeningssaldo per taak (wettelijk verplicht) eerst met bestemmingsreserves verrekend en tot slot met de desbetreffende egalisatiereserve. Het voordeel van het hebben van egalisatiereserves is dat egalisatiereserves:

- a. als een eerste buffer kunnen worden gebruikt bij niet voorziene tegenvallers voordat het algemeen weerstandsvermogen aangesproken hoeft te worden;
- b. als dekkingsmiddel voor incidentele kosten gebruikt kunnen worden waardoor deze niet in de belastingomvang doorgerekend hoeven te worden;
- c. ingezet kunnen worden om een gelijkmatige groei over meerdere jaren van de lastendruk te realiseren.

3.8 Paragraaf financiering

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De basis van treasuryfunctie wordt gevormd door het op 27 september 2023 vastgestelde 'Treasurystatuut 2023 Waterschap Limburg'.

Treasury is het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

De treasuryfunctie omvat de financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De uitvoering hiervan vereist adequaat handelen in een steeds complexere geld- en kapitaalmarkt. Drie componenten zijn bij de financiering van belang, te weten:

1. rentevisie;
2. liquiditeitspositie;
3. treasurybeheer.

Rentevisie

In de financiële uitgangspunten voor 2024-2029 is voor de rekenrente 2024 voor kortlopende geldleningen uitgegaan van een rentepercentage van 3%. Op basis van de huidige rentestanden is dit percentage te laag. Indien de inflatiedruk echter mocht afnemen kan dit een verlagend effect hebben op het rentepercentage voor kort geld.

De inval op 24 februari 2022 van Rusland in de Oekraïne heeft geleid tot een gascrisis, extreme inflatie en stijgende rentepercentages. Hierdoor is sinds 2022 sprake van een inflatiedruk die de norm van 2% ruimschoots overschrijdt. Om de inflatie te beteugelen heeft de ECB sinds juli 2022 10 keer de rente verhoogd waardoor de herfinancieringsrente (ofwel refirente) per 14 september 2023 4,50% bedraagt. De herfinancieringsrente is de rente die banken en financiële instellingen betalen aan de ECB wanneer zij geld opnemen. De depositorente van de ECB bedraagt 4%. Dit is het tarief waartegen banken overtollig geld kunnen stallen bij de ECB.

Door de forse stijging van de rente is de korte rente momenteel hoog. Omdat het verloop en de duur van de oorlog in de Oekraïne met onzekerheden omgeven is, is de renteontwikkeling moeilijk te voorspellen. Zoals reeds aangegeven is op basis van de huidige rentestand en de diverse financiële indicatoren het gehanteerde percentage voor de korte rente in de begroting 2024 3% wellicht te laag. Voor de berekening van de eventuele rentekosten 2024 is rekening gehouden met de effecten van de financiering van eventuele liquiditeitstekorten met (goedkope) kasgeldleningen. Bij een eventuele negatieve liquiditeitspositie van het waterschap heeft een eventuele verdere verhoging van de korte rente uiteraard een financieel effect.

In de financiële uitgangspunten 2024-2029 is voor de lange rente voor 2024 uitgegaan van een rentepercentage van 4%. Op basis van de huidige rentestanden kan worden geconcludeerd dat dit percentage nog actueel is. De ontwikkeling van de lange rente is echter moeilijker in te schatten, omdat deze niet wordt bepaald door de ECB, maar door de markt.

Omdat de basisfinanciering voor 2024 van € 30.000.000 reeds in 2019 is afgesloten tegen een percentage van 0,794% is het risico beperkt.

Liquiditeitspositie

Wat betreft de liquiditeitspositie kan worden opgemerkt dat het leeuwendeel van het jaar sprake is van een negatieve liquiditeitspositie. Het beleid is gericht op de beperking van de rekening-courantrente. Indien (tijdelijke) liquiditeitstekorten, binnen de kaders van de Wet Fido, de kasgeldlimiet niet overschrijden kunnen deze door middel van het instrument van kasgeldleningen worden gefinancierd.

Schatkistbankieren

Met ingang 13 december 2013 is het verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden van kracht geworden. In verband met het inregelen van het schatkistbankieren voor NWB-kanten is de ingangsdatum voor de waterschappen vastgesteld op 4 februari 2014.

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden moeten worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft de Nederlandse staat minder geld te lenen op de financiële markten met als resultaat een daling van de staatschuld.

Voor de uitvoering hiervan is de rekeningcourant van een decentrale overheid bij het ministerie van Financiën gekoppeld aan een betaalrekening die deze overheid heeft bij de huisbank, in het geval van ons waterschap de NWB-bank. Het waterschap moet zelf de overtollige middelen naar deze rekening overmaken. Een drempelbedrag van 2% van het jaarlijks begrotingstotaal mag buiten de schatkist worden gehouden. Dit wordt per kwartaal beoordeeld.

Kasgeldlimiet

Indien bij een negatieve liquiditeitspositie van het waterschap de kasgeldlimiet, die voor 2024 € 55.621.000 bedraagt (te weten 23% van het begrotingstotaal) drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden, is het op grond van de Wet Fido verplicht de vlottende schuld te consolideren door middel van een vaste geldlening. Indien dit aan de orde is, dient het negatieve rekening-courantsaldo, dat uitstaat tegen de lage debetrente, te worden omgezet in een vaste geldlening.

Treasurybeheer

Risicobeheer

Dit onderdeel geeft inzicht in het te verwachten risicoprofiel van het waterschap. Onder risico's worden renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's en voor zover relevant valutarisico's verstaan. Het renterisico op de vlottende schuld wordt ingeperkt door het hanteren van de kasgeldlimiet. Als grondslag van de wettelijk toegestane omvang van de kasgeldlimiet wordt het begrotingstotaal aangehouden, vermenigvuldigd met het vigerende percentage zoals dat bij ministeriële regeling is vastgesteld.

Dit kan als volgt worden weergegeven.

Kasgeldlimiet (x € 1.000)	2024
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	31.303

De kasgeldlimiet wordt door de reeds in 2019 aangetrokken geldlening van € 30.000.000 voor 2024 (stortingsdatum 1 december 2024) op basis van de huidige inzichten in 2024 niet overschreden. De berekening van de kasgeldlimiet is opgenomen in bijlage H.

Naast de kasgeldlimiet geeft de renterisiconorm inzicht in de feitelijke risico's op de vaste schuld. In de Wet Fido is de renterisiconorm voor de waterschappen bepaald op 30% van het begrotingstotaal. Dit betekent dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 30% van het begrotingstotaal.

De renterisiconorm kan voor 2024 als volgt worden weergegeven:

Toets renterisiconorm	2024
Renterisiconorm	72.550
Renterisico op vaste schuld	15.617
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	56.933

Uit bovenstaand overzicht kan worden afgeleid dat het waterschap voldoet aan de toets van de renterisiconorm. De berekening van de renterisiconorm is eveneens opgenomen in bijlage H.

Kredietrisico's op verstrekte geldleningen zijn niet aan de orde, omdat geen leningen van dien aard aan derden zijn en naar verwachting ook niet worden verstrekt.

Het liquiditeitsrisico wordt beperkt door de treasuryactiviteiten te baseren op een liquiditeitsprognose met een looptijd van minimaal een jaar.

Het koersrisico op buitenlandse valuta is voor de reguliere activiteiten nihil aangezien het waterschap betalingen en ontvangsten verricht in euro's.

Waterschapsfinanciering

Conform het op 27 september 2023 vastgestelde 'Treasurystatuut 2023' gelden bij het aantrekken van financieringen voor een periode van een jaar en langer de volgende uitgangspunten:

- slechts voor de uitoefening van de publieke taak worden financieringen aangetrokken
- financiering met externe financieringsmiddelen wordt zoveel mogelijk beperkt door primair de beschikbare interne financieringsmiddelen te gebruiken om het renteresultaat te optimaliseren;
- toegestane instrumenten bij het aantrekken van financieringen zijn o.a. onderhandse geldleningen en medium term notes (MTN).

Met betrekking tot het saldo- en liquiditeitenbeheer worden de in het Treasurystatuut 2023 opgenomen richtlijnen strikt nageleefd.

Kasbeheer

Om de kosten voor het geldstroomverkeer te kunnen beperken, wordt de gehanteerde beleidslijn voortgezet. Dit betekent dat het liquiditeitsgebruik beperkt wordt door de geldstromen op waterschapsniveau op elkaar af te stemmen, het betalingsverkeer door één bank (NWB) elektronisch te laten uitvoeren en de betalingsopdrachten uitsluitend centraal door financiën te laten verwerken.

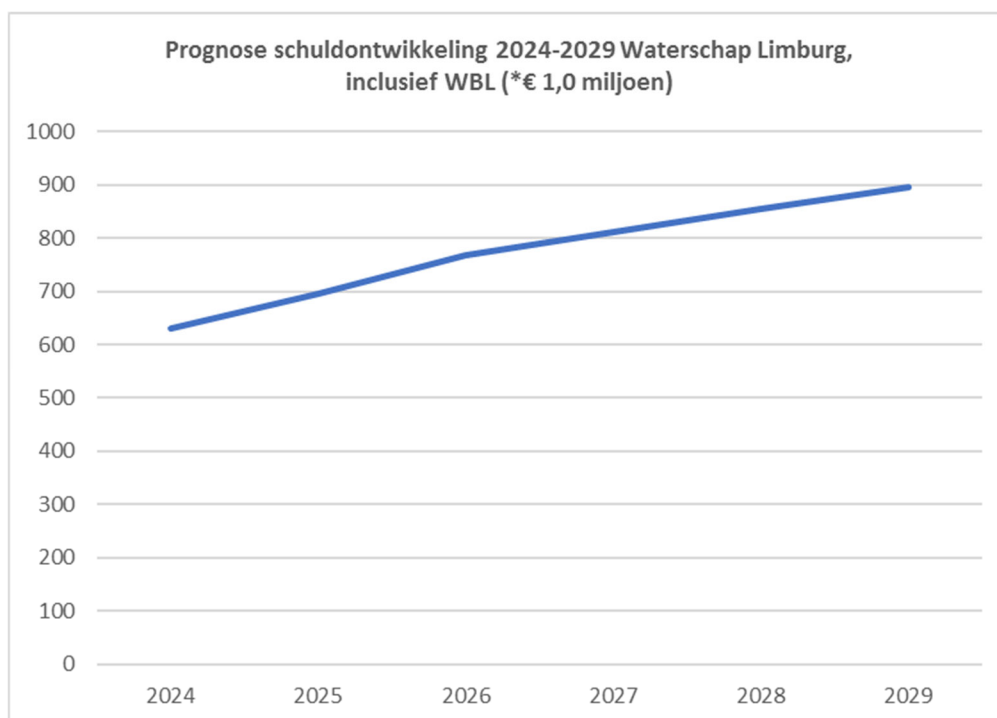
Schuldontwikkeling en schuldquote

Met investeringen in het watersysteem, de waterkeringen en de waterzuivering zorgen we voor droge voeten, veilige dijken en schoon en voldoende water. Burgers en bedrijven betalen daarvoor niet in één keer via hun belastingen, maar gespreid gedurende de periode dat zij daarvan profiteren. (wettelijk bepaald op grond van het voorgeschreven lasten en batenstelsel). Het doen van investeringen en het hebben financieringsbehoefte is daarom onlosmakelijk met elkaar verbonden. We vullen de financieringsbehoefte in door leningen af te sluiten, waarvan de kosten die daarmee samenhangen jaarlijks, samen met de andere kosten die nodig zijn voor beheer, onderhoud en bediening van de infrastructuur, onderdeel zijn van de exploitatiekosten van de waterschappen.

Schuldontwikkeling

Op grond van de investeringsplannen verwachten we dat onze schuldpositie op basis van de meerjarenraming (periode 2024-2029) zich als volgt ontwikkelt.

Schuld is gedefinieerd (notitie kengetallen waterschappen UvW) als het resultaat van de som van de: vaste schuld + netto-vlottende schuld + overlopende passiva -/- financiële vaste activa -/- kortlopende vorderingen -/- kortlopende uitzettingen -/- liquide middelen -/- overlopende activa.

Om invulling te geven aan onze wateropgave investeren we de komende jaren veel in waterveiligheid, klimaatadaptatie en waterkwaliteit. Daarmee stijgt onze financieringsbehoefte en onze schuldpositie. Via de schuldquote-ontwikkeling monitoren we onze schuldpositie en houden we vinger aan de pols.

Schuldquote

Rekening houdende met het voorgaande en de verwachte ontwikkeling van het netto belastingvolume op basis van de voorliggende meerjarenbegroting, verwachten we dat de schuldquote zich als volgt ontwikkelt.

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de structurele (netto) belastingopbrengst. De ontwikkeling van de schuldquote laat in de meerjarenperiode (2024-2029) een stijging zien. Op het moment dat het jaarlijks investeringsvolume, het gemiddeld geïnvesteerd vermogen en de daaraan gekoppelde financieringsbehoefte is gestabiliseerd, daalt de schuldquote weer.

3.9 Paragraaf verbonden partijen

Partijen worden als verbonden beschouwd indien de ene partij de zeggenschap over de andere partij bezit of belangrijke invloed kan uitoefenen op de financiële en operationele beslissingen van de andere partijen (bron: Richtlijn voor de accountantscontrole, RAC 550). Verbonden partijen zijn privaat- of publiekrechtelijke organisaties, waarin het waterschap een bestuurlijk en financieel belang heeft. Voorbeelden hiervan zijn deelnemingen in vennootschappen (NV, BV), gemeenschappelijke regelingen (GR's) en (andere) rechtspersonen. Een bestuurlijk belang houdt in dat het waterschap op enigerlei wijze zeggenschap heeft (een zetel in het bestuur of stemrecht). Een financieel belang betekent dat het waterschap financiële middelen ter beschikking heeft gesteld, die ze kwijt is in geval van faillissement van de organisatie en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van de belastingheffing gebruik van de diensten van de Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW), opgericht 1 april 2011. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie, waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen' (GR BsGW). De BsGW zorgt voor het volledig, tijdig, rechtmatig, juist en doelmatig heffen en innen van de lokale belastingen van de deelnemers (totaal 30). Het algemeen bestuur van de BsGW bestaat uit de portefeuillehouders van de deelnemers. De stemverhouding is gebaseerd op de bijdrage aan de BsGW. Na vaststelling van de begroting door de BsGW is het financiële aandeel van de deelnemers een verplichte uitgave.

Waterschapsbedrijf Limburg (WBL)

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van het zuiveringsbeheer gebruik van de diensten van het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL). Het WBL is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg'. Het algemeen bestuur van de WBL bestaat uit een afvaardiging van het AB van WL. Na vaststelling van de begroting door WBL is het financiële aandeel een verplichte uitgave.

In de vergadering van het algemeen bestuur van 25 januari 2023 is besloten dat het WBL per 1 januari 2025 ophoudt te bestaan en wordt samengevoegd met WL.

Het Waterschapshuis (HWH)

Waterschap Limburg is één van de 21 deelnemende waterschappen die participeert in de Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis. 'HWH' fungeert als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale voor de waterschappen en levert zodoende een bijdrage aan het verbeteren van de informatie- en de bedrijfsprocessen van de waterschappen ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering door de waterschappen.

Het Gegevenshuis

Het Gegevenshuis is een openbaar lichaam op basis van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. De kerntaak is het integraal beheren van alle object- en ruimte gerelateerde (basis-)registraties en

geometrie voor de deelnemers. Sinds 1 januari 2017 is Waterschap Limburg deelnemer van deze regeling. Via deze gemeenschappelijke regeling wordt Waterschap Limburg ontzorgd voor de wettelijke verplichtingen, die voortvloeien uit het bronhouderschap van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). Het algemeen bestuur van de regeling bestaat uit de portefeuillehouders van de deelnemers. De stemverhouding is gebaseerd op de bijdrage aan Het Gegevenshuis. De financiële bijdrage is gebaseerd op de feitelijke afname van producten en diensten.

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB-bank)

Waterschap Limburg is één van de partijen die aandelen heeft in de NWB-bank. De bank richt haar diensten exclusief op de overheidssector.

De NWB-bank financiert provincies, gemeenten en waterschappen en verstrekt langlopende kredieten aan instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Verder financiert de bank overheidsbedrijven die werkzaam zijn op het gebied van water en milieu. Voor de waterschappen is de bank huisbankier met diensten als betalingsverkeer, electronic banking en consultancy.

De vennootschap wordt bestuurd door een directie die bestaat uit twee of meer directeuren.

De raad van commissarissen bestaat uit minimaal zeven en maximaal elf leden en houdt onder meer toezicht op de directie. In de algemene vergadering van aandeelhouders heeft elk aandeel A één stem en een aandeel B vier stemmen. Het waterschap heeft 2.401 aandelen A en 299 aandelen B.

Slibverwerking Noord Brabant (SNB)

Waterschap Limburg is één van de partijen die aandelen heeft in SNB.

Op 8 maart 2023 heeft het Algemeen Bestuur van Waterschap Limburg (WL) besloten om in plaats van het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) toe te treden tot de Slibverwerking Noord Brabant (SNB) en met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2023 aandeelhouder van SNB te worden.

SNB is een vennootschap, die opereert vanuit Moerdijk, waarvan de aandelen worden gehouden door zeven waterschappen. Per 1 januari 2023 zijn de aandeelhouders, Waterschap Aa en Maas, Waterschap Brabantse Delta, Waterschap de Dommel, Waterschap Scheldestromen, Waterschap Vechtstromen, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en Waterschap Limburg. Iedere aandeelhouder heeft 14% van de aandelen in SNB. De kernactiviteit van SNB is het duurzaam verwerken van zuiveringsslib voor de aandeelhouders. SNB beheert en exploiteert hiervoor een slibverwerkingsinstallatie (SVI) op het industrie- en haventerrein in Moerdijk.

Verdygo B.V.

Waterschap Limburg is één van de partijen die aandelen heeft van Verdygo B.V.

Verdygo B.V. is gericht op het vermarkten van kennis en kunde. De vennootschap wordt bestuurd door één bestuurder. De raad van commissarissen bestaat uit drie leden en houdt onder meer toezicht op de directie. In de algemene vergadering van aandeelhouders heeft waterschap Limburg 2% van de stemmen. Waterschapsbedrijf Limburg heeft de overige 98% van de stemmen. Mede gelet op de voorgestane doorontwikkeling van het Verdygo-concept in samenwerking met andere waterschappen (publieke spoor) wordt serieus gekeken naar het scenario ontbinding van Verdygo B.V. (private spoor).

Vereniging Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen is de vereniging van de Nederlandse waterschappen. Alle 21 waterschappen in Nederland zijn lid.

De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking. Waterschap Limburg kan één stem uitbrengen in de algemene ledenvergadering.

Vereniging Werken voor Waterschappen

De Vereniging Werken voor Waterschappen is de werkgeversvereniging sector waterschappen, die onderhandelt voor een cao. Een cao voor ruim 30 werkgeversorganisaties met samen circa 12.000 medewerkers. De vereniging is een platform voor werken in de sector waterschappen. Waterschap Limburg is lid van de vereniging. Gelet op het aantal werknemers kan Waterschap Limburg twee stemmen uitbrengen in de algemene ledenvergadering.

Nota Verbonden Partijen

Het beleid met betrekking tot verbonden partijen is vastgelegd in de Nota Verbonden Partijen, die op 12 mei 2021 door het algemeen bestuur is vastgesteld.

De lijst van verbonden partijen, die voldoet aan de wettelijke vereisten, is opgenomen in bijlage K.

3.10 Paragraaf bedrijfsvoering

Inleiding

Zoals in het bestuursakkoord staat opgenomen is het voor het waterschap belangrijk dat de basis op orde is. De basis op orde is het vertrekpunt voor een bestuursperiode waarin we de focus leggen op onze kerntaken. Het is een noodzakelijke randvoorwaarde voor het realiseren van onze ambities en cruciaal voor de overige brede opgaven. Basis op orde betekent dat we als waterschap 'in control' zijn, zeggenschap kunnen uitoefenen en regie kunnen voeren op de ontwikkelingen die op ons afkomen. In de uitwerking hierna gaan we specifiek in op de hieruit voortvloeiende thema's

Informatievoorziening

De ontwikkeling naar een datagedreven organisatie vraagt een beter databeheer in onze organisatie. Met de inrichting en het beheer van het Informatieknooppunt (IKP) ontsluiten en verbinden we onze dataverzamelingen om daaruit de noodzakelijke informatie voor onze processen te genereren. Door de in omvang groeiende projecten bij WL moet er de komende jaren veel meer data ingewonnen en verwerkt worden om de kernregistratie op orde te houden. We lopen anders het risico dat we onjuiste keuzes maken op basis van oude data. Daartoe versterken we onze 'gegevensfabriek'.

Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf de jaarrekening 2025 is het dagelijks bestuur verplicht een rechtmatigheidsverantwoording af te geven. Met deze verantwoording legt het DB verantwoording af over de financiële rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties. Voldoen aan financiële rechtmatigheid betekent dat het DB moet kunnen steunen op de opzet, bestaan en werking van maatregelen ten behoeve van de interne beheersing en interne controle.

Vooruitlopend op de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording gaan wij in 2024 aan de slag met het in beeld brengen van de impact ervan op onze financiële processen procedures en het versterken van de interne controlefunctie.

De doelen- en activiteitenboom

Ten opzichte van de Begroting 2023 heeft de doelenboom een actualisatie en verbeteringslag ondergaan. Vandaar dat u kunt constateren dat de doelenboom uit de vorige begroting en in deze begroting iets anders eruit ziet. De basis voor de doelenboom is overigens nog steeds ons Waterbeheerprogramma 2022-2027.

Integratie WBL en WL

In het AB van 25 januari 2023 is besloten dat WBL en WL worden samengevoegd. Dit besluit vloeide voort uit een onderzoek naar de verbetering van de Governance WL-WBL. De ambtelijke stuurgroep 'Samen naar het nieuw WL' ziet dat de samenvoeging verder reikt dan een aanpassing van de governancestructuur. Zij ziet deze samenvoeging als kans om samen een wendbare en toekomstbestendige organisatie te worden, die de uitdagingen waar het waterschap voor staat nog beter kan oppakken. Afsproken is dat in het nieuwe WL het beste van beide organisaties wordt behouden en versterkt én een gezamenlijke nieuwe cultuur wordt ontwikkeld. Daarnaast is er voor iedere medewerker een plek en wordt de samenvoeging op basis van gelijkwaardigheid uitgevoerd.

Arbeidsmarkt

De spanning op de arbeidsmarkt in ons land is de afgelopen jaren sterk toegenomen en is ook in 2023 onverminderd hoog. Er is veel behoefte aan werknemers. In veel sectoren, zoals de zorg, het onderwijs, de logistiek, de bouw en de techniek, staan bedrijven te springen om personeel. De krapte houdt nog jarenlang aan. De belangrijkste oorzaak is dat de bevolking in rap tempo vergrijsst.

Vitaliteit

Waterschap Limburg vindt het belangrijk dat haar medewerkers gezond zijn en gezond blijven. Gezonde mensen voelen zich vitaler, hebben meer uithoudingsvermogen, minder last van stress en een betere weerstand. Voldoende beweging helpt bij het verbeteren van je gezondheid en levensstijl. We willen onze medewerkers hierbij ondersteunen en faciliteren door bijvoorbeeld bedrijfsfitness.

3.11 Paragraaf EMU-saldo

Achtergrond EMU-problematiek

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de EMU (Economische en Monetaire Unie), is in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort (lees overheidstekort) van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Het EMU-saldo is opgebouwd uit het totaal van het Rijk, de sociale fondsen, gemeenschappelijke regelingen en de decentrale overheden.

Indien de overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen (op kasbasis) is sprake van een negatieve bijdrage aan het EMU-saldo. Op basis van de afspraken is de EMU-ruimte voor de decentrale overheden in 2024 0,5% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Deze ruimte wordt nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen.

Macroreferentiewaarde per bestuurslaag	2024
waarvan gemeenten	0,34%
waarvan provincies	0,10%
waarvan waterschappen	0,06%

De ruimte voor de waterschappen van 0,06% BBP leidt met de meest recente ramingen van het BBP voor 2024 tot een maximaal EMU-tekort van € 647.000.000. De referentiewaarde op het niveau van individuele organisatie bedraagt voor WL in 2024 € 35.300.000.

Wet Hof

Europese afspraken over het beheersen van de EMU-saldi (voor begrotingstekort en schuld van de overheid) hebben ertoe geleid dat het Kabinet afspraken maakt met medeoverheden (provincies, gemeenten en waterschappen) met het oog op het Nederlandse EMU-saldo en deze in regelgeving vastlegt. Deze afspraken zijn in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) vormgegeven en bevat regels over de begrotingsdiscipline van Rijk en decentrale overheden.

In de wet zijn o.a. de volgend afspraken verwerkt:

- Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort voor alle decentrale overheden gezamenlijk (Provincies, Gemeenten en Waterschappen). Dit heeft tot voordeel dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen.
- Sancties komen pas in beeld wanneer de norm wordt overschreden nadat op alle cruciale momenten bestuurlijk overleg is geweest.
- De kern van de wet is bestuurlijk overleg waardoor een flexibel mechanisme is ontstaan. Alles is bespreekbaar in bestuurlijk overleg en de minister gaat ervan uit dat daarin altijd overeenstemming wordt bereikt. Pas als veelvuldig bestuurlijk overleg niet tot overeenstemming leidt neemt de minister een voorgenomen besluit dat aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.

Bij sturing op het EMU-saldo zijn voorbeelden van maatregelen voor de waterschappen onder meer:

- terugbrengen investeringsniveau.
- activering bijdrage HWBP beëindigen en bijdrage opnemen in de exploitatie of activeringstermijn verkorten.

EMU-saldo 2024

In de begroting dient een specificatie van het eigen EMU-saldo te worden opgenomen volgens de begroting van het begrotingsjaar als de begroting van het vorige begrotingsjaar. De moeilijkheid bij de bepaling van het EMU-saldo is dat waterschappen, net als andere decentrale overheden, een ander boekhoudstelsel gebruiken dan waarop het EMU-saldo is gebaseerd. De waterschappen hanteren het baten- en lastenstelsel, terwijl het EMU-saldo is gebaseerd op transactiestelsel (lees: kasbasis). De informatie ten behoeve van het EMU-saldo moet dan ook een vertaalslag ondergaan. Verder geldt dat bij de waterschappen de investeringen grote invloed op het EMU-saldo hebben, zeker omdat zij gemiddeld over alle waterschappen gezien een factor 3 groter zijn dan de jaarlijkse afschrijvingen. Omdat het investeringsvolume van de waterschappen aanzienlijk is, en de verwachting is dat dit als gevolg van het Nationaal Bestuursakkoord Water nog wel enige tijd zo blijft, hebben de waterschappen per definitie een EMU-tekort.

Naast het eigen EMU-tekort zijn de waterschappen ook verantwoordelijk voor de EMU-saldi van de gemeenschappelijke regelingen waarin wordt deelgenomen. In het geval van ons waterschap zijn dit het WBL en de BsGW.

Bij ons waterschap is over 2024 sprake van EMU-tekort van € 26.248.000. Het integrale EMU-tekort waarbij rekening is gehouden met ons aandeel in de gemeenschappelijk regelingen bedraagt € 42.945.000 en is een direct gevolg van het negatieve EMU aandeel van het WBL.

Het tekort wordt vooral negatief beïnvloed door de bijdrage aan het HWBP van € 10.200.000 en het netto investeringsniveau 2024 van WL (exclusief bijdrage HWBP) van € 36.923.000. Het EMU-saldo ligt boven de indicatieve referentiewaarde (€ 26.900.000) van ons waterschap dat door de Unie van Waterschappen is berekend uitgaande van een ruimte van de waterschappen van 0,05% van het BBP.

De berekening van het EMU-saldo is opgenomen in bijlage I.

3.12 Openbaarheidsparagraaf

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden en verplicht een bestuursorgaan tot actieve openbaarmaking van informatie. Op grond van artikel 3.5 van de Woo is een bestuursorgaan verplicht om jaarlijks in de begroting aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens van de Woo. In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen een kwalitatieve beschrijving gegeven van de activiteiten die worden uitgevoerd in 2024 op de thema's actieve en passieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding.

1) Actieve openbaarmaking voor de verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo)

In de Woo staan 17 informatiecategorieën die organisaties openbaar moeten maken. Deze verplichting wordt de komende jaren gefaseerd ingevoerd. Als waterschap volgen wij de landelijke fasering.

2) De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de verplichte categorieën (artikel 3.1 Woo)

Invoering van de actieve openbaarmakingsverplichting heeft onze prioriteit. We volgen hiermee de lijn van de Unie van Waterschappen

3) Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, zoals bijvoorbeeld Woo-verzoeken. We houden daarmee rekening met het anonimiseren van persoonsgegevens.

4) De informatiehuishouding (Hoofdstuk 6 Woo)

Voor de verbetering van de informatiehuishouding zijn wij in 2024 voornemens de volgende activiteiten te realiseren:

- **Communicatie, begeleiding medewerkers;** In 2024 worden een aantal voorlichtingssessies georganiseerd om medewerkers bewust te maken van de Woo, hun rol hierin en welke ondersteuning ze kunnen verwachten.
- **Gebruik zaakstelsel en archivering;** Het goed opslaan van verschillende vormen van informatie is essentieel voor openbaarmaking van informatie. Daarom worden er in 2024 medewerkers begeleid in het goed archiveren van informatie in onze daarvoor bestemde systemen.
- **Datamanagement, systemen en procedures;** In 2024 werken we aan verdere optimalisatie van datamanagement, systemen en procedures. Beleid en werkafspraken op het gebied van de informatiehuishouding en informatievoorziening worden waar nodig geactualiseerd.

5) Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo)

De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan één of meer contactpersonen heeft om vragen van burgers te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Per 1 mei 2022 heeft het bestuur van waterschap Limburg reeds een Woo-contactpersoon aangewezen.

The background of the entire page is a photograph of a stream flowing through a lush green landscape. The water is dark and reflects the sunlight, creating a shimmering effect. The banks are lined with tall, green reeds and grasses. In the foreground, a large, out-of-focus reed leaf is visible on the left side. A white rectangular box with rounded corners is overlaid on the lower-left portion of the image, containing the title and logo.

Financiële begroting 2024

waterschap
limburg

4 Financiële begroting

4.1 Samenvatting

In deze paragraaf geven we op hoofdlijnen het resultaat van de exploitatie, de investeringen en de tarieven weer en lichten ze kort toe.

Exploitatie

De begroting kan op basis van de netto kosten per programma als volgt worden weergegeven.

Programma		2024 Begroting
Hoogwaterbescherming Maasvallei		14.990.000
Klimaataadaptatie		74.182.700
Waterkwaliteit en ecologie		5.920.800
Zuiveren en waterketen		116.263.000
Crisisbeheersing		3.833.200
Bestuur en organisatie		13.759.300
Programmatotaal		228.949.000
Onvoorzien WL	+	477.900
Onvoorzien WBL	+	500.000
Duurzaamheid en innovatie	+	708.300
Goodwill toetreders BsGW	-/-	14.100
Overheadcomponent vergoeding HWBP	-/-	399.000
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/-	2.300.000
Totaal netto kosten		227.922.100
Opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen		234.471.100
Exploitatieresultaat		6.549.000

Voor een nadere toelichting op de programma's verwijzen we naar hoofdstuk 2.

Aangezien in deze begroting de verschillen ten opzichte van 2023 op kostensoortenniveau worden verklaard kan het gecomprimeerde resultaat van de begroting volgens de indeling van de kostensoorten als volgt worden weergegeven.

Kosten / Opbrengsten	2024 Begroting
Kosten	241.831.800
Opbrengsten	248.380.800
Exploitatieresultaat	6.549.000

Voor een uitgebreide toelichting op de kosten en opbrengsten wordt verwezen naar hoofdstuk 4.4.

De opbrengsten zijn inclusief de heffingsopbrengsten, waarbij voor 2024 rekening is gehouden met een stijging van de gemiddelde opbrengstontwikkeling met 23,9% voor beide taken. Dit is 0,8% hoger dan het stijgingspercentage 2024 zoals opgenomen in de kaderbrief Plus 2024 omdat in deze begroting is uitgegaan van een herstelplan voor het weerstandsvermogen en de egalisatiereserve zuiveringsheffing van 2 jaar in plaats van 4 jaar.

In 2024 is sprake van een exploitatieoverschot van € 6.549.000. Om een sluitende begroting te presenteren en om invulling te geven aan het gewenste tarievenbeleid door het bestuur voor de komende jaren, wordt voor 2024 voorgesteld € 1.901.000 te onttrekken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing' en gezien de negatieve stand van de 'egalisatiereserve ontwikkeling zuiveringsheffing' en de aanvulling van het weerstandsvermogen € 8.450.000 toe te voegen aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling zuiveringsheffing'.

Investeringsen

De netto investeringsuitgaven in de begroting 2024 bedragen € 47.123.000.

Programma	2024 Begroting
Hoogwaterbescherming Maasvallei	16.166.000
Klimaatadaptatie	38.425.000
Waterkwaliteit en ecologie	471.000
Zuiveren en waterketen	-
Crisisbeheersing	741.000
Bestuur en organisatie	790.000
Totaal netto investeringsuitgaven	56.593.000
Risicoprofiel realisatie	-9.470.000
Totaal netto investeringsuitgaven inclusief risicoprofiel	47.123.000

De investeringsuitgaven van het Programma Hoogwaterbescherming Maasvallei hebben betrekking op de bijdrage in de kosten van het 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (HWBP), uitvoering 'HWBP Noord- en Midden-Limburg' inclusief Lob van Gennep.

De investeringsprojecten van het Programma Klimaatadaptatie zijn voor het merendeel gebaseerd op het 'Waterbeheerplan 2022-2027'. Ook is rekening gehouden met de inspanningsverplichtingen zoals opgenomen in de Europese Kaderrichtlijn Water, Waterbeleid 21^e eeuw (WB21), het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW), de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4) en het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL).

De investeringen van het Programma Waterkwaliteit en ecologie hebben betrekking op de actievere rol bij innovatie maatregelen en de implementatie van het soortenbeleid.

De investeringsprojecten van het Programma Zuiveren en waterketen maken onderdeel uit van de begroting van het Waterschapsbedrijf Limburg.

De investeringsuitgaven van het Programma Crisisbeheersing hebben betrekking op de vervanging van pompen voor de hoogwaterbestrijding en aanschaf noodmaterialen.

De investeringen van het Programma Bestuur en organisatie hebben betrekking op de roadmap informatievoorziening, inventarisatie kunstwerken geprogrammeerd onderhoud en facilitaire projecten.

De investeringsuitgaven en -inkomsten in de begroting zijn probabilistisch geraamd. Dit betekent dat in de raming rekening is gehouden met risico's, kansen en onzekerheden waardoor de investeringsuitgaven en -inkomsten vallen binnen een bepaalde bandbreedte. Hierdoor kunnen raming en realisatie van elkaar afwijken.

De uitgaven en inkomsten van de individuele investeringsprojecten, gerubriceerd per programma, zijn opgenomen in het investeringsoverzicht dat integraal deel uitmaakt van de begroting (zie investeringslijst, bijlage J). Ter bevordering van de inzichtelijkheid van het investeringsoverzicht is de splitsing van de investeringsbedragen in de realisatie tot en met 2023 en de verwachting voor 2024 tot en met 2030 weergegeven.

In 2022 is het Partnercontract WL geëindigd. Een aantal nieuwe subsidieregelingen zijn nog in ontwikkeling. Als gevolg hiervan zijn de subsidiecriteria nog niet volledig duidelijk. Om die reden zijn de inkomsten 2024 en later conservatief geraamd.

Tarieven

De tarieven 2024 kunnen als volgt worden weergegeven. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 3.6.

Categorie	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer	Verontreinigings-heffing
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>			
Openbare landwegen	344,95	-	-
Overig ongebouwd	68,99	-	-
<i>Natuur (per hectare)</i>			
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	4,66	-	-
Ingezetenen (per wooneenheid)	0,0265%	-	-
	82,69	-	-
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	-	88,77	-
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	-	-	88,77

Onderstaand worden de tarieven 2023 en 2024 weergegeven.

Categorie	Tarief	
	2023	2024
Watersysteembeheer		
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>		
Openbare landwegen	295,35	344,95
Overig ongebouwd	59,07	68,99
Natuur (per hectare)	4,09	4,66
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0228%	0,0265%
Ingezetenen (per wooneenheid)	71,61	82,69
Zuiveringsbeheer		
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	67,96	88,77
Verontreinigingsheffing		
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	67,96	88,77

De ontwikkeling van de lastendruk komt nagenoeg overeen met de eerdere prognoses uit de kaderbrief Plus 2024.

Kengetallen

Financiële kengetallen dragen bij aan het vormen van een beeld van de financiële situatie van het waterschap. Een kengetal is een ratio of verhoudingsgetal tussen twee grootheden. Kengetallen op zichzelf zijn geen sturingsinstrument. De trend die uit de ontwikkeling van de kengetallen blijkt kan worden gebruikt om te sturen op het moment dat de trend een bepaalde kant uit gaat die niet gewenst is.

Meerdere kengetallen zijn in overweging genomen en op hun waarde beoordeeld. De hierna opgenomen kengetallen zijn het resultaat van diverse overleggen met het bestuur. Op hoofdlijnen kan een onderscheid worden gemaakt in kengetallen gebaseerd op de balans (weerstandsvermogen, financiering), exploitatie of een mix daarvan (netto schuldquote). Daar waar volgens toezichthouders al snel te grote risico's worden gelopen, heeft de wetgever zelf normen/kengetallen in de wet opgenomen. Die vormen een vast onderdeel van de begroting en jaarrekening.

De hierna opgenomen kengetallen zijn berekend voor Waterschap Limburg inclusief Waterschapsbedrijf Limburg.

Kengetal/indicator (incl. Wbl)	2022 jaarrekening	Primitief 2023	Meerjarenbegroting 2024-2029					
			2024	2025	2026	2027	2028	2029
Netto schuldquote	304%	272%	269%	282%	305%	313%	315%	315%
Solvabiliteit *	102% (JR2022)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Rentelasten t.o.v. vaste activa	1,17 % (JR 2022)	1,09%	1,13%	1,25%	1,42%	1,75%	1,97%	2,01%
Aflossingen : afschrijvingen	1 : 1,48	1 : 1,35	1 : 1,26	1 : 1,13	1 : 1,07	1 : 1,03	1 : 1	1 : 0,97
Kapitaallasten t.o.v. bruto exploitatieomvang	24,2%	24,3%	21,2%	21,1%	22,1%	24,7%	26,9%	28,7%
Renterisico norm	€ 29,1 miljoen (norm JR € 54,3 miljoen)	€ 33,3 mln. (norm € 63,2 mln.)	€ 35,9 mln. (norm € 74,6 mln.)	€ 40,8 mln. (norm € 78,8 mln.)	€ 45,9 mln. (norm € 82,7 mln.)	€ 52,0 mln. (norm € 64,6 mln.)	€ 59,1 mln. (norm € 66,6 mln.)	€ 66,8 mln. (norm € 92,9 mln.)

*de solvabiliteit bepalen we op basis van de balans bij de jaarrekeningen. Bij de begroting worden niet alle onderdelen van de balans opgesteld, alleen de voorgeschreven. We vermelden daarom alleen de waardes van de jaarrekeningen.

4.2 Kredietvoting / kredietverlening

In hoofdstuk 2 zijn per programma de jaargebonden investeringsuitgaven en -inkomsten voor 2024 getotaliseerd weergegeven. Voor de specificatie, per individueel investeringsproject, wordt verwezen naar de investeringslijst, Bijlage J.

Naast de jaarlijkse uitgaven en inkomsten zijn in de investeringslijst per investeringsproject ook de beschikbaar gestelde kredieten opgenomen. Immers, een krediet is noodzakelijk om gelegitimeerd uitgaven van investeringsprojecten te mogen doen. Omdat deze uitgaven over meerdere jaren kunnen worden verantwoord, zijn kredieten dan ook jaaroverschrijdend.

In de 'Verordening ex artikel 108 beleids- en verantwoordingfunctie Waterschap Limburg' (art. 6 en 7) is de procedure voor de autorisatie van investeringskredieten opgenomen en kan voor 2024 als volgt worden weergegeven:

1. Bij de vaststelling van de programmabegroting wordt door het algemeen bestuur per programma een krediet gevoteerd (voor toelichting zie volgende alinea); kredietvoting geldt dan ook per programma.
2. De kredietverlening van een individueel investeringsproject binnen een programma is de verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur; kredietverlening geldt per individueel project.
3. Over de door het dagelijks bestuur verleende kredieten wordt in de voorjaars- en najaarsrapportage evenals de jaarrekening gerapporteerd aan het algemeen bestuur.
4. In de jaarrekening wordt door het algemeen bestuur het saldo van het gevoteerde krediet per programma ingetrokken. Dit saldo betreft de niet door het dagelijks bestuur verleende kredieten.

In de investeringslijst zijn de investeringsuitgaven- en inkomsten over de jaren 2024 tot en met 2030 opgenomen. Verder zijn in het kader van de leesbaarheid ook nog de investeringsuitgaven en -inkomsten van de realisatie tot en met 2023 weergegeven. De in het begrotingsjaar beschikbaar te stellen kredieten zijn gebaseerd op basis van ervaringscijfers van de afgelopen jaren. Omdat hierdoor sprake is van een inschatting dient het te voteren krediet te worden beschouwd als een raamkrediet.

Kredietvoting per programma 2024:

- Voor het Programma Hoogwaterbescherming Maasvallei is de inschatting dat een kredietvoting van € 14.200.000 noodzakelijk is, waarvan € 10.200.000 voor de solidariteitsbijdrage 2024 aan het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).
- Binnen het programma klimaatadaptatie wordt gestart met de uitvoering van investeringsprojecten waarvoor nog geen krediet beschikbaar is. Om de uitgaven in 2024 en komende jaren van deze projecten te kunnen verantwoorden is € 36.000.000 kredietvoting noodzakelijk:
€ 24.740.000 voor beekherstel, € 340.000 voor verdrogingsbestrijding, € 4.790.000 voor wateroverlast, € 6.130.000 voor vervanging en aanpassing assets en € 0 voor overige projecten. De kredietvoting is berekend op basis van de beschikbare kredieten, afgezet tegen de verwachte uitgaven, zie de investeringslijst (bijlage J).
- Voor het Programma Waterkwaliteit en ecologie is een kredietvoting noodzakelijk van € 160.000.

- Voor het Programma Zuiveren en waterketen is geen kredietvoting noodzakelijk.
- Voor het Programma Crisisbeheersing is een kredietvoting noodzakelijk van € 1.340.000.
- Voor het Programma Bestuur en organisatie is een kredietvoting noodzakelijk van € 200.000.

Schematisch kan de autorisatieprocedure van investeringskredieten als volgt worden weergegeven.

4.3 Kostendrager/kostentoerekening/dekkingsmiddelen

In dit hoofdstuk wordt de begroting naar kostendrager (lees: taak) weergegeven. Het waterschap kent twee kostendragers, te weten het watersysteembeheer en het zuiveringsbeheer.

Watersysteembeheer

Het watersysteembeheer bevat de kosten van het waterkwantiteitsbeheer, het waterkeringsbeheer, het passieve kwaliteitsbeheer (verbeteringen van de waterkwaliteit in de diverse waterlichamen) en een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten. De kosten worden betaald door inwoners en eigenaren van gebouwde en ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen.

Zuiveringsbeheer

Het zuiveringsbeheer bevat de kosten voor het zuiveren en transporteren van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib. Deze taak wordt uitgevoerd door het Waterschapsbedrijf Limburg. Ook het zuiveringsbeheer bevat een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten. Verder wordt een gedeelte van de kosten van eigen plannen, bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving van de Wvo, uitgevoerd door Waterschap Limburg, tot het zuiveringsbeheer gerekend. De kosten van het zuiveringsbeheer worden opgebracht door zowel huishoudens als bedrijven op basis van het aantal vervuilingseenheden.

De wijze van toerekening van de kosten naar de beide kostendragers wordt onderstaand kort toegelicht en per kostendrager wordt een toelichting gegeven op de dekking van deze kosten; de 'dekkingsmiddelen'.

Kostentoerekening

De principes die gehanteerd zijn bij de kostentoerekening bepalen hoe de kosten worden toegerekend aan de uiteindelijke kostendragers. De kostendragers vormen de basis voor de opbrengst waterschapslasten. Omdat de kostentoerekening van groot belang kan zijn op de hoogte van de belastingtarieven en bestuurlijke aandacht vergt, is in de voorschriften opgenomen dat hier in de begroting expliciet aandacht aan dient te worden geschonken.

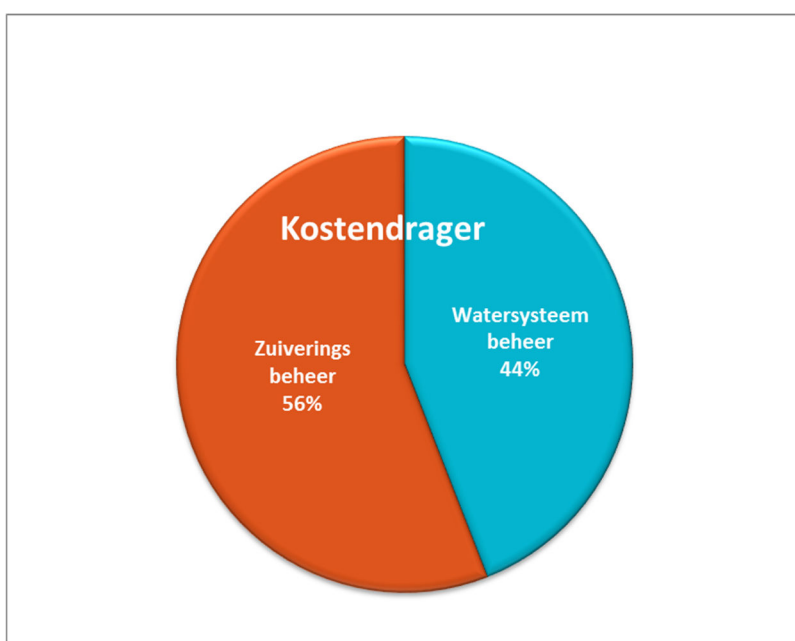
De interne kosten worden toegerekend op basis van bedrijfseconomische principes. Alle indirecte kosten worden doorberekend naar de producten die deel uitmaken van programma's en onderdeel uitmaken van de taak watersysteembeheer en/of zuiveringsbeheer. Een uitgebreide toelichting op de kostentoerekening is opgenomen in bijlage G.

De kosten van het zuiveringsbeheer bestaan uit de bijdrage aan het WBL en het aandeel van het zuiveringsbeheer van de aan BsGW te betalen bijdragen. Verder bestaan de kosten van het zuiveringsbeheer uit een gedeelte van de kosten van eigen plannen (samenwerking in de afvalwaterketen), bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving. De overige kosten van de waterschapsbegroting zijn toegerekend aan het watersysteembeheer.

Kostendrager

Het resultaat van de bovengenoemde kostentoerekening naar de kostendragers kan volgens de programma-indeling voor 2024 als volgt worden weergegeven:

Programma	Totaal	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Hoogwaterbescherming Maasvallei	14.990.000	14.990.000	-
Klimaatadaptatie	74.182.700	68.983.700	5.199.000
Waterkwaliteit en ecologie	5.920.800	5.860.000	60.800
Zuiveren en waterketen	116.263.000	901.000	115.362.000
Crisisbeheersing	3.833.200	3.833.200	-
Bestuur en Organisatie	13.759.300	7.455.900	6.303.400
Programmatotaal	228.949.000	102.023.800	126.925.200
Onvoorzien WL	+ 477.900	477.900	-
Onvoorzien WBL	+ 500.000	-	500.000
Duurzaamheid en innovatie	+ 708.300	708.300	-
Goodwill toetreders BsGW	-/- 14.100	9.200	4.900
Overheadcomponent vergoeding HWBF-/-	399.000	399.000	-
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/- 2.300.000	2.300.000	-
Totaal netto kosten	227.922.100	100.501.800	127.420.300

Voor een nadere opbouw van de programma's met bijbehorende beleidsproducten wordt verwezen naar bijlage F.

Dekkingsmiddelen

De netto kosten per kostendrager worden gedekt door de opbrengst waterschapsbelastingen en de onttrekkingen aan de egalisatiereserves ontwikkeling waterschapslasten en bestemmingsreserves, ook wel dekkingsmiddelen genoemd. Onder de dekkingsmiddelen worden ook de opbrengsten verantwoord die niet in het kader van bedrijfsprocessen worden gerealiseerd. De specificatie 2024 kan als volgt worden weergegeven:

Dekkingsmiddelen		Totaal	Kostendrager	
			Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Opbrengst waterschapsbelastingen	+	244.416.400	102.115.100	142.301.300
Correctie kwijtschelding	-/-	8.238.400	2.803.500	5.434.900
Correctie oninbaarheid	-/-	1.706.900	710.800	996.100
Toevoeging egalisatiereserve zuiveringsheffing	-/-	8.450.000	-	8.450.000
Onttrekking egalisatiereserve watersysteemheffing	+	1.901.000	1.901.000	-
Totaal dekkingsmiddelen		227.922.100	100.501.800	127.420.300

Opbrengst waterschapsbelastingen

Voor een toelichting op de opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen wordt verwezen naar hoofdstuk 4.4.

Onttrekking / toevoeging aan reserves

Om uitvoering te geven aan het gewenste tarievenbeleid is € 1.901.000 onttrokken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing'. Op grond van het 2 jarig herstelplan voor de 'egalisatiereserve ontwikkeling zuiveringsheffing' en de aanvulling van het weerstandsvermogen wordt € 8.450.000 toegevoegd aan de betreffende egalisatiereserve.

4.4 Begroting naar kosten en opbrengsten

Naast de programmabegroting blijft de begroting naar kostensoorten een verplichting. De begroting naar kosten- en opbrengstensoorten is ingedeeld volgens de voorgeschreven groepen van kosten en opbrengsten.

Kosten	2022 Jaarrekening	2023 Gewijzigde begroting	2024 Begroting
4101 Externe rentelasten	3.051.457	3.026.100	3.294.800
4102 Interne rentelasten	183.069	40.700	509.400
4103 Afschrijvingen van activa	16.806.432	17.554.900	19.054.100
41 Rente en afschrijvingen	20.040.958	20.621.700	22.858.300
4201 Salarissen huidig personeel en bestuurders	26.517.381	32.894.029	40.610.100
4202 Sociale premies	8.042.282	9.589.600	11.603.600
4204 Overige personeelslasten	1.155.083	1.218.900	1.204.100
4205 Personeel van derden	3.044.613	2.422.500	2.780.500
4206 Uitkeringen voormalig personeel en bestuurders	123.396	168.800	246.200
42 Personeelslasten	38.882.755	46.293.829	56.444.500
4301 Duurzame gebruiksgoederen	280.116	286.900	298.300
4302 Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	1.157.135	1.049.000	1.624.900
4303 Energie	283.677	272.400	283.300
4304 Huren en rechten	1.036.778	1.062.000	1.104.400
4305 Leasebetalingen operationele lease	1.216.560	1.215.900	1.264.500
4307 Verzekeringen	505.074	519.100	539.500
4308 Belastingen	61.659	62.700	65.200
4309 Onderhoud door derden	15.501.708	15.939.500	16.421.900
4310 Overige diensten door derden	14.416.124	15.990.100	16.640.600
4310 Overige diensten door derden WBL	79.984.320	91.997.100	116.888.200
4310 Overige diensten door derden BsGW	4.380.917	5.058.800	4.978.800
43 Goederen en diensten van derden	118.824.068	133.453.500	160.109.600
4402 Bijdragen aan het Rijk	6.590	11.400	11.900
4403 Bijdragen aan openbare lichamen	1.182.501	1.267.700	371.200
4404 Bijdragen aan overigen	140.904	231.400	169.000
44 Bijdragen aan derden	1.329.995	1.510.500	552.100
4501 Toevoegingen aan voorzieningen	11.328.676	1.705.100	681.100
4502 Onvoorzien	-	429.500	477.900
4502 Duurzaamheid en innovatie	-	683.200	708.300
45 Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	11.328.676	2.817.800	1.867.300
Totaal kosten	190.406.452	204.697.329	241.831.800

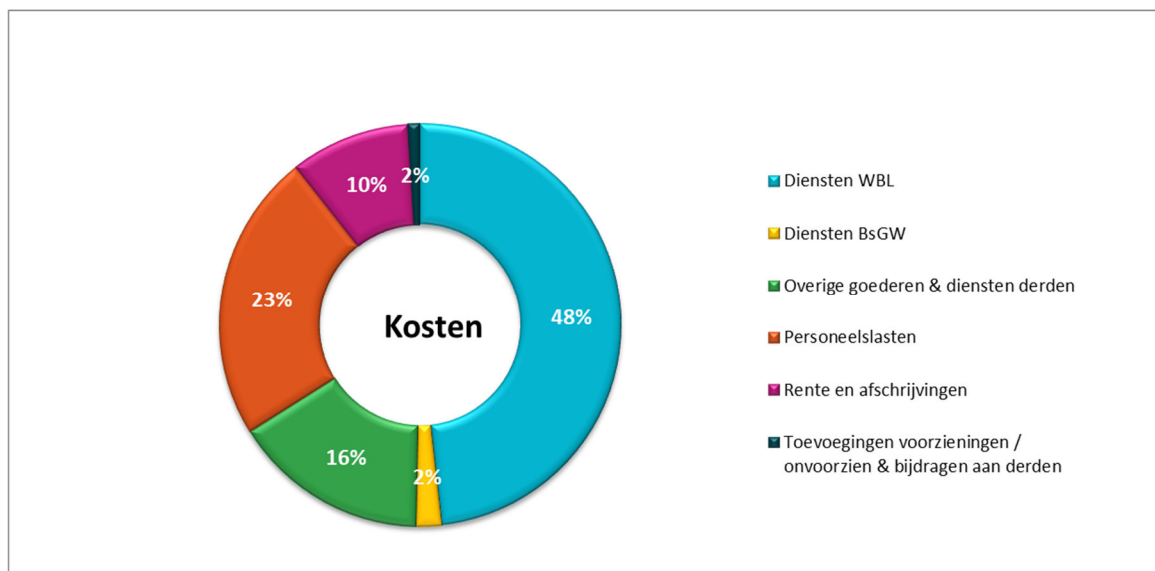
Opbrengsten	2022 Jaarrekening	2023 Gewijzigde begroting	2024 Begroting
8101 Externe rentebaten	54.553	20.000	20.000
8102 Interne rentebaten	183.069	40.700	509.400
8103 Dividenden en bonusuitkeringen	2.285.511	2.285.500	2.300.000
81 Financiële baten	2.523.133	2.346.200	2.829.400
8201 Baten in verband met salarissen en sociale lasten	238.502	75.000	78.000
8202 Uitlening van personeel	274.908	224.200	386.900
82 Personele baten	513.410	299.200	464.900
8301 Verkoop van grond	40.791	75.000	78.000
8302 Verkoop van duurzame goederen	258.000	9.400	9.800
8304 Opbrengst uit grond en water	85.995	43.900	45.700
8306 Diensten voor derden	542.204	510.900	564.600
83 Goederen en diensten aan derden	926.990	639.200	698.100
8402 Bijdragen van het Rijk	949.984	209.200	154.300
8403 Bijdragen van provincies	1.300.224	709.400	-
8404 Bijdragen van overige openbare lichamen	430.958	324.300	476.700
8405 Bijdragen van overigen	389.679	290.000	457.300
84 Bijdragen van derden	3.070.845	1.532.900	1.088.300
8501 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	40.172.699	41.848.800	48.726.700
8502 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	34.507.426	36.306.200	42.128.200
8503 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	8.412.796	8.952.400	10.454.500
8504 Opbrengst watersysteemheffing natuur	186.800	199.200	228.700
8505 Opbrengst verontreinigingsheffing	389.514	441.700	577.000
8506 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	24.965.259	30.242.200	37.993.600
8507 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	65.753.867	79.302.700	104.307.700
8508 Oninbaarverklaringen	-732.385	-984.100	-1.706.900
8509 Kwijtscheldingen	-5.977.246	-7.430.100	-8.238.400
85 Waterschapsbelastingen	167.678.730	188.879.000	234.471.100
8601 Onttrekkingen aan voorzieningen	2.773.156	-	-
8602 Geactiveerde lasten	4.487.434	5.969.700	8.829.000
86 Interne verrekeningen	7.260.590	5.969.700	8.829.000
Totaal opbrengsten	181.973.698	199.666.200	248.380.800
Exploitatieresultaat:	-8.432.754	-5.031.129	6.549.000
Negatief exploitatieresultaat dekken uit reserves	8.432.754	5.031.129	-
Positief exploitatieresultaat toevoegen aan reserves	-	-	6.549.000

Volgens de BBVW (lees: voorschriften) hebben de kostensoorten informatieve waarde voor het algemeen bestuur waardoor een toelichting hierop niet verplicht is. Omdat een toelichting op kostensoorten het inzicht voor de besluitvorming ten goede komt wordt dit echter wel gedaan.

Op hoofdlijnen wordt per kostensoort de Begroting 2024 toegelicht en worden de mutaties van de Begroting 2024 versus de gewijzigde Begroting 2023 (afgerond op duizendtallen) geanalyseerd.

Toelichting op kosten

Onderstaand is de kostenverdeling grafisch weergegeven:

Rente en afschrijvingen

Voor rente en afschrijving (kapitaallasten) is € 22.858.300 begroot, waarvan € 3.804.200 rente en € 19.054.100 afschrijvingen. De kapitaallasten hebben vooral betrekking op investeringen in materiële activa.

De netto investeringen 2024 van € 47.123.000 zijn hoofdzakelijk het gevolg van de invulling van onze wateropgave volgens het 'Waterbeheerprogramma 2022-2027'. Onze investeringen in de waterveiligheid waaronder uitvoering geven aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma, nemen ook een prominente plaats in. Ook de jaarlijkse bijdrage aan de landelijke subsidiepot van het HWBP heeft een belangrijk effect op de hoogte van het investeringsniveau.

Investeringen worden in principe gefinancierd met langlopende geldleningen. Het doen van investeringen is onlosmakelijk verbonden met het hebben van een financieringsbehoefte. De kapitaallasten worden verdeeld over de relevante producten die ten grondslag liggen aan de investeringen. Het beleid betreffende de financiering wordt in paragraaf 3.8 nader toegelicht.

2024 versus 2023

De kapitaallasten nemen toe met € 2.237.000. De externe rente stijgt vanwege toename van de financieringsbehoefte als gevolg van het investeringsniveau, verslechtering van de liquiditeitspositie door tegenvallende jaarrekeningresultaten de afgelopen jaren en niet in de laatste plaats door de gestegen rente. Doordat de rente flink is gestegen wordt in 2024 rekening gehouden met een stijging van de interne rente over reserves en voorzieningen naar € 509.000 (was 2023 0,1% en in 2024 3%, zie

ook financiële baten). De afschrijvingen nemen toe met € 1.499.000 als gevolg van het investeringsniveau 2024 en de structurele doorwerking van de investeringen 2023.

Personeelslasten

Tot de personeelslasten van € 56.444.500 behoren alle lasten van het huidige en voormalige bestuur en personeel. Hiertoe worden gerekend: het salaris met vaste toelagen, de uitkeringen en pensioenen inclusief de daarop betrekking hebbende sociale premies. Ook de uitgaven die voortvloeien uit diverse vergoedingsregelingen en de kosten voor de tijdelijke inhuur van personeel worden tot deze kostensoort gerekend.

De huidige cao werken voor waterschappen heeft een looptijd van 1 januari 2023 tot 1 januari 2024. Vooruitlopend op een nieuwe CAO is voor 2024 rekening gehouden met een indexering op de loonkosten van 4%. Uit deze indexering moeten zowel de gewijzigde primaire als secundaire arbeidsvoorwaarden bekostigd worden. Bij primaire arbeidsvoorwaarden gaat het bijvoorbeeld om stijging van het brutoloon of Individueel Keuze Budget. Bij secundaire arbeidsvoorwaarden gaat het bijvoorbeeld om vitaliteitsregelingen, persoonsgebonden opleidingsbudgetten, thuiswerkvergoedingen, reiskostenvergoedingen enzovoort.

De formatie stijgt tot 500,77 fte (Begroting 2023 433,23 fte). Enerzijds als gevolg van het vervangen van structurele inhuur door vast personeel vanwege redenen zoals continuïteit, kennisborging en financieel. Anderzijds vanwege invulling van de ontwikkelingen en versterking van de organisatie zoals aangegeven in de Kaderbrief Plus 2024. De in- en uitstroom en de beoogde (door)ontwikkeling van de organisatie sluiten niet altijd naadloos op elkaar aan. In die gevallen maken we gebruik van de post organisatieontwikkeling en mobiliteit. In 2020 was het budget daarvoor tijdelijk verhoogd met € 800.000 per jaar die vanaf 2024 jaarlijks wordt afgebouwd met € 200.000 tot € 0 in 2027.

2024 versus 2023

De personeelslasten nemen toe met € 10.151.000. Dit wordt met name veroorzaakt door de toename van het aantal fte's en de daaraan gerelateerde posten. Hierbij is rekening gehouden met het feit dat de toename van de fte pas in de loop van het jaar worden ingevuld. We hebben hiervoor een incidentele 'risicoregel' (lees incidentele kostenverlaging) ingecalculeerd. Verder is de post overige personeelslasten ondanks de toename van de fte licht afgenomen omdat een aantal incidentele budgetten (o.a. RIE onderzoek) per 2024 zijn komen te vervallen. In verband met structureel hogere kosten voor vervanging bij ziekte is het budget voor personeel van derden verhoogd. Mede vanwege de waterschapsverkiezingen en de wisselingen als gevolgd daarvan in het waterschapsbestuur zijn de uitkeringen voormalige personeel en bestuurders gestegen ten opzichte van 2023.

Goederen en diensten van derden

Voor de diensten van derden wordt € 160.109.600 begroot dat als volgt is samengesteld:

- de bijdrage in de kosten van het WBL zijn € 116.888.200 en van de BsGW € 4.978.800. In bijlage F zijn de bijdragen onderverdeeld naar de beleidsproducten, conform de vastgestelde begrotingen 2024 inclusief nagekomen wijzigingen van de beide organisaties.
- de resterende kosten van € 38.242.600 hebben betrekking op 'onderhoud door derden', zoals onderhoud van waterlopen en -keringen, software en bedrijfspanden. Verder hebben deze kosten

betrekking op 'overige diensten door derden' zoals de juridische, financiële en technische advisering derden, contributies, lidmaatschappen, bijdragen aan verenigingen - zoals Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA), de Unie van Waterschappen - en de bijdrage aan Het Waterschapshuis (HWH) en het Gegevenshuis.

2024 versus 2023

De kosten van 'goederen en diensten van derden' nemen toe met € 26.656.000:

- de bijdrage aan het WBL neemt op basis van de vastgestelde ontwerpbegroting en de 1ste begrotingswijziging toe met € 24.891.000. De bijdrage aan de BsGW daalt licht met € 80.000 mede doordat de bijdrage voor de Generieke Digitale Infrastructuur aan het Rijk we voortaan rechtstreeks in rekening krijgen gebracht en niet meer via de BsGW. Zie ook paragraaf 3.9 voor een nadere toelichting op de gemeenschappelijke regelingen.
- de resterende kosten zijn toegenomen met € 1.845.500. Een groot gedeelte hiervan wordt veroorzaakt door prijsstijgingen in reguliere budgetten voor bijvoorbeeld maai-/groen onderhoud. Daarnaast zijn ook diverse bijdragen aan verbonden partijen (Unie van Waterschappen, Het Waterschapshuis etc.) verder gestegen. Ook is rekening gehouden met een toename van de overheadkosten vanwege de groei van het aantal fte waarvoor eveneens een incidentele 'risicoregel' (lees incidentele kostenverlaging) voor 2024 is ingecalculleerd. In 2024 zijn meerdere incidentele budgetten opgenomen voor onder andere Waterrobuust, (stimulering) kleinschalige droogtemaatregelen, soortenbeschermingsplannen en uitvoering bestrijdingsplan Grote Waternavel. Een en ander overeenkomstig eerdere afspraken en de geschetste ontwikkelingen in de Kaderbrief PLUS 2024.

Bijdragen aan derden

Voor bijdragen aan derden is in totaliteit € 552.100 begroot. Dit bestaat o.a. uit de incidentele budgetten voor de periode 2022-2024 die zijn geraamd voor de stimulering van afkoppelen van hemelwaterafvoeren op de riolering. Voor 2024 gaat het nog om een bedrag van € 150.000. Verder heeft € 158.000 betrekking op de bijdrage aan Deltaprogramma Maas, € 63.200 is opgenomen om via co-creatie proactief te participeren in ruimtelijke ontwikkelingen, € 25.500 voor het sponsorbeleid en € 106.100 voor de samenwerking in het programmabureau KRW/Deltaplan Hoge Zandgronden fase 2 (DHZ), € 7.400 voor de bijdrage 'Droppie Water' en € 11.900 als jaarlijkse bijdrage voor de uitvoeringsorganisatie opgericht door waterschappen en gemeenten voor het toezicht op Glastuinbouwbedrijven. Tot slot is een bijdrage geraamd € 30.000 om onze verplichtingen na te kunnen komen uit hoofde van de samenwerkingsovereenkomst GGA Vitale Peel.

2024 versus 2023

De kosten zijn ten opzichte van 2023 afgenomen met € 958.000. Dit wordt met name veroorzaakt door het vervallen van de bijdrage aan het programma waterveiligheid in het kader van Waterrobuust (€ 500.000) en de verlaging van de bijdrage van stimuleringsbijdragen (€ 400.000) ten behoeve van het afkoppelen van hemelwaterafvoeren op de riolering. Daarnaast is de bijdrage voor het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) met ingang van 2024 komen te vervallen.

Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien

Voor toevoegingen aan voorzieningen is een bedrag van € 681.100 begroot.

Het betreft de toevoegingen aan:

- de voorziening persoonsgebonden basisbudget (PBB) € 663.600,
- de voorziening onderhoud waterkeringen € 0,
- de voorziening onderhoud ECI-waterkrachtcentrale Roermond € 13.000, en
- de voorziening hoogwaterloods Horst € 4.500.

Voor de dekking van onvoorziene uitgaven is € 478.000 opgenomen (0,4% van het begrotingstotaal exclusief WBL en BsGW).

Voor duurzaamheid en innovatie is structureel een bedrag van € 800.000 geraamd. Gelet op de lopende structurele verplichtingen medio 2023 is voor 2024 nog een bedrag van € 708.300 beschikbaar.

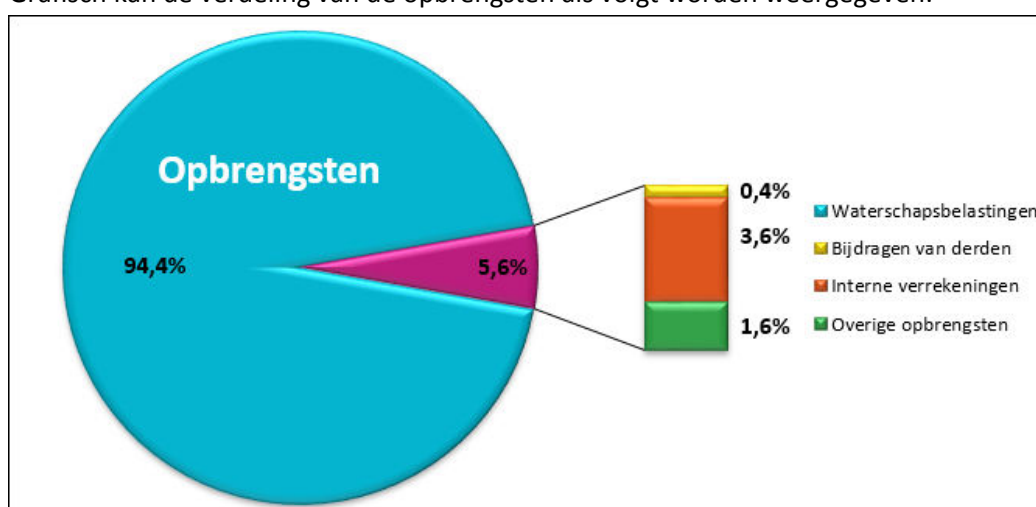
2024 versus 2023

De post ‘toevoeging aan voorzieningen’ is afgenomen met € 1.024.000. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door een incidentele afname (€ 1.115.200) van de storting in de voorziening onderhoud waterkeringen en anderzijds door de hogere storting in de voorziening PBB met € 91.000, vanwege de toename van het aantal medewerkers. De storting in de voorziening onderhoud waterkeringen 2024 kan in afwachting het nieuwe onderhoudsplan achterwege blijven omdat in de voorziening aanwezige middelen voldoende worden geacht om de werkzaamheden uit te voeren.

De post ‘onvoorzien’ neemt op basis van de kostenstijging toe omdat het begrotingstotaal (exclusief WBL en BsGW) is toegenomen, hetgeen de basis is voor de bepaling van de hoogte van de post onvoorzien

Toelichting op opbrengsten

Grafisch kan de verdeling van de opbrengsten als volgt worden weergegeven:

Financiële baten

De financiële baten van € 2.829.400 bestaan uit externe rentebaten als gevolg van kortlopende overliquiditeit € 20.000, interne renteopbrengsten van reserves en voorzieningen € 509.400 en een dividenduitkering van € 2.300.000 van de NWB-bank.

2024 versus 2023

De stijging ten opzichte van 2023 wordt name veroorzaakt de toename van de interne renteopbrengsten. Dit is een gevolg van een hoger renteniveau (2023 was 0,1% en 2024 3%).

Personele baten

De opbrengsten van € 464.900 hebben voor € 78.000 betrekking op bijdragen van de Uitkeringsinstantie voor Werknemers Verzekeringen (UWV). Het resterende deel ad € 386.900 wordt gegenereerd doordat een aantal medewerkers geheel of gedeeltelijk gedetacheerd zijn bij andere organisaties.

2024 versus 2023

De opbrengststijging komt met name voor rekening van de uitlening van personeel.

Goederen en diensten aan derden

Van de opbrengsten ad € 698.100 heeft € 133.600 betrekking op een bijdrage van de BsGW in de kosten Basisregistratie Kadaster en € 229.800 op een bijdrage van de BsGW en de WBL in de kosten van Het Waterschapshuis, die voor beiden door het waterschap worden betaald.

Verder is een bijdrage geraamd van € 115.900 voor de uitvoering van het waterakkoord met Waterschap Aa en Maas. Voor de provinciale bijdrage voor de controle van zwemwater is rekening gehouden met een bijdrage van € 85.300. Daarnaast worden opbrengsten verwacht vanwege verkoop van grond € 78.000, verkoopbaar afgeschreven materieel € 9.800 en de terug levering van elektriciteit door de ECI-waterkrachtcentrale € 45.700.

2024 versus 2023

De opbrengststijging ten opzichte van 2023 is met name het gevolg van de stijging van het gedeelte van de bijdrage aan Het Waterschapshuis die we kunnen doorrekenen aan de BsGW en WBL.

Bijdragen van derden

De bijdrage van € 1.088.300 heeft o.a. betrekking op de bijdrage van het ministerie van BIZA voor de implementatie van de Wet Open Overheid (Woo) van € 154.300.

Verder is een bijdrage geraamd in de kosten van de afvalwaterketen € 63.600 van het WBL, de vergoeding van de Landelijke Coördinatie Commissie Muskusrattenbestrijding (LCCM) voor de beverrattenbestrijding € 457.300 en de te ontvangen goodwill vanwege de toetreding van de gemeente Mook en Middelaar tot de BsGW € 14.100. Tot slot is een raming van € 399.000 opgenomen voor de vergoedingscomponent voor "lijn-overheadkosten" die onderdeel uitmaakt van het subsidiebedrag voor HWBP projecten. Een en ander als uitvloeisel van het transitieplan HWBP en de verdere vervanging vast voor inhuur op de HWBP projecten ter voldoening aan de gemaakte afspraken met de landelijke Programma Directie HWBP.

2024 versus 2023

De opbrengsten nemen af met per saldo € 445.000. Dit is een direct gevolg van het vervallen van de bijdrage in het kader van het programma Natuur een provinciale bijdrage van € 709.000 voor de bestrijding van de grote Watervlakte in het Roerdal, Leudal en Mariapeel. Ook is bijdrage van het ministerie van BIZA voor de implementatie van de Wet Open Overheid (Woo) voor 2023 € 55.000 lager. Hier staat tegenover dat de verwachte bijdrage voor de beverratenbestrijding vanwege grotere inzet € 167.000 hoger wordt geraamd. Door verdere vervanging van inhuur door eigen vast personeel op HWBP projecten, is de raming voor de vergoedingscomponent voor "lijn-overheadkosten" die onderdeel uitmaakt van het subsidiebedrag voor HWBP projecten met € 150.000 verhoogd.

Waterschapsbelastingen

De (bruto) opbrengst waterschapsbelastingen van € 244.416.400 is als volgt samengesteld:

Watersysteemheffing	
Gebouwd	48.726.700
Ingezetenen	42.128.200
Ongebouwd	10.454.500
Natuur	228.700
Verontreinigingsheffing	
Verontreinigingsheffing	577.000
Zuiveringsheffing	
Zuiveringsheffing bedrijven	37.993.600
Zuiveringsheffing huishoudens	104.307.700

Deze opbrengst wordt voor € 9.945.300 gecorrigeerd voor kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen:

Correctie belastingopbrengsten	
Kwijtscheldingen	8.238.400
Oninbaarverklaringen	1.706.900

2024 versus 2023

De opbrengst waterschapsbelastingen is toegenomen met € 45.592.100

De heffingen zijn toegenomen met € 47.123.200. Daarnaast is de post kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen toegenomen met € 1.531.100 hetgeen een nadelig effect heeft op de belastingontwikkeling. Het percentage voor de oninbaarheid is in verband met de hoge inflatie door de BsGW gehandhaafd op 0,7%.

Interne verrekeningen

De interne verrekeningen van € 8.829.000 hebben betrekking op het toerekenen van kosten naar investeringen. De uren van o.a. projectmanagers, projectleiders IPM, vakspecialisten ecologie, hydrologie, gegevensbeheer en onroerende zaken worden toegeschreven voor de tijd die direct aan een investeringsproject in het kader van het proces aanleg en verbetering is toe te rekenen. Daarnaast worden ook de salariskosten toegerekend van medewerkers die in vaste dienst zijn van het waterschap (programma waterkeringen) en werkzaamheden verrichten voor HWBP en prioritaire dijkversterking, en waarvoor we hiervoor een vergoeding van het landelijke HWBP ontvangen.

2024 versus 2023

Gelet op het grote aantal investeringsprojecten nu en in de toekomst en het nakomen van landelijke afspraken (HWBP), zijn we om verschillende redenen zwaarder gaan inzetten om structurele inhuur te vervangen door eigen personeel. In de exploitatie is dit effect terug te zien dat aan de ene kant de salariskosten sociale lasten e.d. toenemen, en aan de andere kant de door te berekenen kosten naar investeringen (geactiveerde lasten) toenemen zoals hier te zien is.

4.5 De meerjarenraming 2024-2029 en de ontwikkeling van het belastingvolume

De meerjarenraming is de belangrijkste indicator om inzicht te krijgen in de ontwikkeling (trend) van de structurele lasten ten opzichte van de structurele baten en de daaruit voortvloeiende ontwikkeling van het belastingvolume watersysteem- en zuiveringsheffing. Anders gezegd, het geeft inzicht in de ontwikkeling van het 'financieel huishoudboekje' van het waterschap. De meerjarenraming is een momentopname en wordt op basis van voortschrijdend inzicht geactualiseerd en bijgesteld.

Op grond van de geactualiseerde meerjarenraming 2024-2029 is bij ongewijzigd beleid en gelijkblijvende omstandigheden, de meerjarige verwachte ontwikkeling als volgt.

Omschrijving	MEERJARENRAMING 2024-2028 (x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	
<u>Kosten</u>							
41 Rente en afschrijving ¹	22.858	22.926	24.825	27.818	30.907	33.489	
42 Personeelslasten ²	56.445	58.049	59.563	61.027	63.206	65.090	
43 Goederen en diensten van derden ³	38.243	37.868	37.048	37.415	37.444	38.187	
Overige diensten door derden (Waterschapsbedrijf) ⁴	116.888	125.191	134.208	137.397	144.663	152.877	
Overige diensten door derden (BsGW) ⁴	4.979	5.260	5.428	5.571	5.752	5.938	
44 Bijdragen aan derden ⁵	552	1.545	1.522	1.530	1.537	412	
45 Toevoeging voorzieningen / onvoorzien	1.867	3.088	3.176	3.209	3.230	3.247	
TOTAAL LASTEN	241.832	253.927	265.770	273.967	286.739	299.240	
<u>Opbrengsten</u>							
81 Financiële baten	2.829	2.829	2.829	2.829	2.829	2.829	
82 Personele baten	465	469	483	497	512	527	
83 Goederen en diensten aan derden	698	715	727	739	751	763	
84 Bijdragen van derden	1.088	942	944	933	936	940	
85 Verontreinigingsheffing	577	577	577	577	577	577	
Kwijtschelding/Oninbaar	-9.945	-10.489	-10.664	-10.975	-11.492	-12.051	
86 Interne verrekeningen	8.830	9.093	9.367	9.517	9.802	10.097	
Inzet egalisatie- en bestemmingsreserves ⁶	-6.549	-6.966	-5	497	1.055	325	
TOTAAL BATEN	-2.007	-2.830	4.258	4.614	4.970	4.007	
TE DEKKEN UIT BELASTINGVOLUME HEFFINGEN	-243.839	-256.757	-261.512	-269.353	-281.769	-295.233	
Waarvan:	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Belastingvolume Watersysteemheffing	87.307	101.538	105.296	109.189	113.229	117.532	121.997
Δ % t.o.v. voorgaande jaar		16,3%	3,7%	3,7%	3,7%	3,8%	3,8%
Δ % t.o.v. 2023		16,3%	20,6%	25,1%	29,7%	34,6%	39,7%
Belastingvolume Zuiveringsheffing	109.545	142.301	151.461	152.323	156.124	164.237	173.236
Δ % t.o.v. voorgaande jaar		29,9%	6,4%	0,6%	2,5%	5,2%	5,5%
Δ % t.o.v. 2023		29,9%	38,3%	39,1%	42,5%	49,9%	58,1%
Totaal watersysteem-/zuiveringsheffing	196.852	243.839	256.757	261.512	269.353	281.769	295.233
Δ % t.o.v. voorgaande jaar		23,9%	5,3%	1,9%	3,0%	4,6%	4,8%
Δ % t.o.v. 2023		23,9%	30,4%	32,8%	36,8%	43,1%	50,0%

In de meerjarenraming is rekening houden met het opvoeren en vervallen van budgetten op grond van eerdere bestuurlijke besluitvorming. Belangrijke uitgangspunten voor de ontwikkeling van het belastingvolume zijn onder andere het wettelijk voorgeschreven structureel begrotingsevenwicht (eventueel op termijn) en de beschikbaarheid van egalisatiereserves.

In de voorliggende begroting is rekening gehouden met de ontwikkelingen geschetst in de Kaderbrief Plus 2024. Er spelen nog andere ontwikkelingen met een behoorlijke impact richting de (naaste) toekomst kunnen hebben zoals de aanhoudende inflatie en de energiecrisis. Het ligt daarom voor de hand dat we rekening moeten houden met een hogere kostenontwikkeling op onderdelen dan uit de voorgaande tabel blijkt.

Hierna hebben we de meerjarenraming op hoofdlijn toegelicht.

Voet noot	Effect op meerjarenraming	Toelichting op hoofdlijn
1)	lasten verhogend (-) lasten verlagend (+)	Er is rekening gehouden met de meerjarige investeringen en de kosten van de daaruit voortvloeiende financieringsbehoefte volgens het meerjarig investeringsplan. Rekening is gehouden met de meerjarige vrijval van kapitaallasten.
2)	lasten verhogend (-) lasten verlagend (+)	Meerjarig is rekening gehouden met een indexerings van de loonkosten en sociale lasten van 3%. Uit deze indexerings dient tevens de ruimte te worden vrijgemaakt voor eventuele kosten die voortvloeien uit secundaire arbeidsvoorwaarden. De overige personeel gerelateerde posten zijn daar waar nodig met 2% geïndexeerd. Het budget voor organisatieontwikkeling en mobiliteit wordt vanaf 2024 afgebouwd tot € 0 in 2027.
3)	lasten verlagend (+)	Door het volledig vervallen of afbouwen van incidentele uitgavenramingen in de meerjarenraming is de jaarlijkse stijging van kosten gering.
4)	lasten verhogend (-)	Bedragen zijn gebaseerd op de vastgestelde (meerjaren)begroting van het Waterschapsbedrijf Limburg en de Belasting Samenwerking Gemeenten en Waterschappen. Tevens is rekening gehouden met structurele effect van de nagekomen begrotingswijzigingen. Met het oog op de invoering van het nieuwe belastingstelsel is vanaf 2025 rekening gehouden met kosten voor de BsGW vanwege extra uit te voeren metingen ten behoeve van de aanslagoplegging zuiveringsheffing.
5)	Lasten verhogend (-)	In de periode 2025-2028 is rekening gehouden met een hernieuwde bijdrage/deelname in het Europese subsidieprogramma voor plattelandontwikkeling (=POP). Hiervoor is een bijdrage geraamd van € 1,133 miljoen per jaar. Hierdoor kunnen we aanspraak maken op Europese investeringssubsidies voor onze investeringsprojecten die anders voor WL niet toegankelijk zijn.
6)	Baten fluctuerend	<i>Inzet Egalisatiereserves</i> Om invulling te geven aan het gewenste meerjarig tarievenbeleid in combinatie met de beschikbaarheid van egalisatiereserves, wisselt de wijze waarop gebruik wordt gemaakt van de egalisatiereserves. Bij een negatief bedrag is sprake van een toevoeging aan de egalisatiereserves. In de meerjarenraming is rekening gehouden met de (weder)opbouw van de algemene reserve en het herstel van de egalisatiereserve zuiveringsheffing (negatieve stand aanvullen) in 2 jaar.

VOORSTELLEN

Het algemeen bestuur van Waterschap Limburg;

gezien de Programmabegroting 2024 en de hierin gepresenteerde voorstellen;
gelet op het bepaalde in de artikelen 77, 100 en 101 van de Waterschapswet;
gezien het voorstel van het DB van 3 oktober 2023;

BESLUIT:

1. de Programmabegroting 2024 vast te stellen;
2. per programma voor 2024 een krediet te voteren conform onderstaand overzicht:

Programma	Netto krediet
Hoogwaterbescherming Maasvallei	€ 14.200.000
Klimaatadaptatie	€ 36.000.000
Waterkwaliteit en ecologie	€ 160.000
Zuiveren en waterketen	n.v.t.
Crisisbeheersing	€ 1.340.000
Bestuur en Organisatie	€ 200.000
Totaal programma's	€ 51.900.000

3. een sluitende Begroting 2024 te presenteren en daarvoor het resultaat (€ 6.549.000 voordelig) als volgt te bestemmen:
 - a. € 1.901.000 te onttrekken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten watersysteemheffing'
 - b. € 8.450.000 toevoegen aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing'.
4. in te stemmen met de concept belastingtarieven conform onderstaand overzicht:

I Watersysteemheffing:	
Ongebouwd	
• openbare landwegen	€ 344,95 per ha
• overig ongebouwd	€ 68,99 per ha
Natuur	€ 4,66 per ha
Gebouwd	0,0265% van de WOZ-waarde
Ingezetenen	€ 82,69 per wooneenheid
II Zuiveringsheffing:	
Zuiveringsheffing	€ 88,77 per vervuilingseenheid
III Verontreinigingsheffing:	
Verontreinigingsheffing	€ 88,77 per vervuilingseenheid

Aldus besloten in de openbare vergadering van 29 november 2023.

De secretaris-directeur,

De dijkgraaf,

ir. E.J.M. Keulers MMO

drs. L.H.J. Verheijen

BIJLAGEN

Bijlage A	Vaste activa
Bijlage B	Reserves en voorzieningen
Bijlage C	Vaste schulden
Bijlage D	Personeelslasten
Bijlage E	Renteomslag
Bijlage F	Kostenverdeelstaat
Bijlage G	Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen
Bijlage H	Treasury
Bijlage I	EMU saldo
Bijlage J	Investeringslijst
Bijlage K	Lijst van verbonden partijen
Bijlage L	Risico-inventarisatielijst

Bijlage A Vaste activa

Omschrijving	Stand 31-12-2023			Mutaties 2024				Stand 31-12-2024			Rente
	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	Vermeerderingen		Verminderingen	Afschrijving	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	
				Extern	Intern						
Financiële vaste activa											
* aandelen	354.529	-	354.529	-	-	-	-	354.529	-	354.529	Geen rente
* kapitaalverstrekkingen aan	622.000	-	622.000	-	-	-	-	622.000	-	622.000	Geen rente
Totaal financiële vaste activa	976.529	-	976.529	-	-	-	-	976.529	-	976.529	-
Immateriële vaste activa											
* afsluiten geldleningen	1.544.000	-	1.544.000	-	-	220.000	-	1.324.000	-	1.324.000	Geen rente
* onderzoek en ontwikkeling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
* overige immateriële activa	10.302.263	7.131.239	3.171.024	836.000	-	19.000	1.383.587	11.119.263	8.514.826	2.604.437	28.385
* bijdragen aan activa in eigendom van:											
- overheden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- overigen	5.251.000	262.550	4.988.450	-	-	-	525.100	5.251.000	787.650	4.463.350	46.453
- rijk	120.928.380	22.255.122	98.673.258	10.200.000	-	-	4.228.833	131.128.380	26.483.955	104.644.425	999.252
Totaal immateriële vaste activa	138.025.643	29.648.911	108.376.732	11.036.000	-	239.000	6.137.521	148.822.643	35.786.431	113.036.212	1.074.090
Materiële vaste activa											
* bedrijfsgebouwen	11.791.680	4.348.066	7.443.614	-	-	-	503.781	11.791.680	4.851.847	6.939.833	70.691
* gronden	16.653.165	4.700.772	11.952.393	500.000	-	-	412.659	17.153.165	5.113.431	12.039.734	117.915
* waterbouwkundige werken	281.311.851	115.233.756	166.078.094	33.646.000	-	6.951.000	9.669.132	308.006.851	124.902.888	183.103.963	1.716.136
* overige bedrijfsmiddelen	8.789.900	3.045.574	5.744.327	2.865.000	-	-	1.445.412	11.654.900	4.490.985	7.163.915	63.441
* machines, apparaten en werktuigen	478.010	382.759	95.251	300.000	-	-	54.217	778.010	436.976	341.035	2.144
* waterkeringen	24.728.063	3.857.228	20.870.835	58.320.000	-	52.354.000	831.427	30.694.063	4.688.655	26.005.407	230.384
Totaal materiële vaste activa	343.752.668	131.568.154	212.184.514	95.631.000	-	59.305.000	12.916.627	380.078.668	144.484.782	235.593.887	2.200.710
TOTAAL VASTE ACTIVA	482.754.840	161.217.065	321.537.775	106.667.000	-	59.544.000	19.054.148	529.877.840	180.271.213	349.606.627	3.274.800

Bijlage B Reserves en voorzieningen

	Stand 31-12-2023	Mutaties in 2024					Stand 31-12-2024	Rente toerekening 2024		
		Vermeerderingen		Externe	Verminderings			Bedrag	tbv. product	Rente%
		Interne	Overige		Interne	Externe				
		Rente	Overige							
Algemene reserves										
Algemene reserve watersysteem- en zuiveringsbeheer (incl wettelijke reserve onderzoek en ontwikkeling conform art.2:365 lid 2 BW)							80500		3,00%	
Totaal Algemene reserves	0	0	0	0	0	0	0	0		
Bestemmingsreserves tariefseglisatie										
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten watersysteemheffing	1.068.000					1.068.000	32.000	80500	3,00%	
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten zuiveringsheffing							80500	80500	3,00%	
Totaal Bestemmingsreserve tariefseglisatie	1.068.000	0	0	0	0	1.068.000	32.000			
Bestemmingsreserves										
Bestemmingsreserve calamiteiten watersysteembeheer							80500	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve riooloversorten	3.358.749			500.000		2.858.749	93.300	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling	257.922					257.922	7.700	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve subsidies afkoppelen regenwater	847.109					847.109	25.400	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve risicovollebeplanting	303.016				303.016		4.500	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve waterkwaliteit/NLP next Generation	310.713				310.713		4.700	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering	69.000				69.000	0	1.000	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve netcentrisch werken	45.988				45.988		700	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve stimulering klimaatadaptieve peilgestuurde drainage	88.767				88.767		1.300	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve assetmanagement	28.607				28.607		400	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve lectoraat bodem	11.568				11.568		200	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve project meten met nitraatstrips	43.104				43.104		600	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve LIVES	121.271					121.271	3.600	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve stimulering in de landbouw	551.296				200.000	351.296	13.500	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling	38.869					38.869	1.200	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve onderhoudscontracten	741.845				741.845		11.100	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve Ooijen-Wansum	133.069				103.000	30.069	2.400	80500	3,00%	
Bestemmingsreserve Integratie WL/WBL	p.m.				p.m.					
Totaal Bestemmingsreserves	6.950.893	0	0	0	2.445.608	0	171.600			
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	8.018.893	0	0	0	2.445.608	0	5.573.285	203.600		
Voorzieningen										
<i>Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen</i>										
Pensioen / uitkeringsverplichtingen	3.841.608					150.000	3.691.608	113.000	80500	3,00%
Persoonsgebonden basisbudget	718.412		663.600			300.000	1.082.012	27.000	80500	3,00%
Vitaliteit persoonsgebonden basisbudget (PBB)	114.594				50.000		64.594	2.700	80500	3,00%
<i>Voorzieningen voor onderhoudswerkzaamheden</i>										
Voorziening onderhoud waterkeringen (Noord-en midden Limburg)	1.284.032					1.284.032		19.300	80500	3,00%
Onderhoud bedrijfspand Rijksweg Noord 305	106.885					19.329	87.556	2.900	80500	3,00%
Onderhoud Hoogwaterloods Horst	34.580		4.500				39.080	1.100	80500	3,00%
Onderhoud Waterkrachtcentrale ECI	103.104		13.000			5.751	110.353	3.200	80500	3,00%
<i>Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven</i>										
Natschade peilopzet Maas	1.221.789					100.000	1.121.789	35.200	80500	3,00%
<i>Overige voorzieningen</i>										
Watercrisis 2021	5.130.636					3.500.000	1.630.636	101.400	80500	3,00%
TOTAAL VOORZIENINGEN	12.555.640	0	681.100	0	50.000	5.359.112	7.827.628	305.800		
Resultaat										
Exploitatiesaldo			8.450.000		1.901.000		6.549.000			
TOTAAL RESULTAAT	0	0	8.450.000	0	1.901.000	0	6.549.000	0		

Bijlage C Vaste schulden

	Stand 31-12-2023	Mutaties in 2024			Stand 31-12-2024	Rente ten laste van 2024	Gemiddelden	
		Vermeer- deringen	Verminderen				Rente- voet	Restant looptijd
			Gewone aflossingen	Extra aflossingen				
Vaste schulden								
<i>* leningen opgenomen bij:</i>								
- Nederlandse Waterschapsbank	244.670.737	30.000.000	15.136.596		259.534.140	2.925.537	1,54%	15 jr
- Rabobank Nederland - SWAP / Rabobank International						-		
- A.S.N. Bank N.V.	3.360.000		480.000		2.880.000	114.311	3,87%	6 jr
Totaal vaste schulden	248.030.737	30.000.000	15.616.596	0	262.414.140	3.039.848		

Bijlage D Personeelslasten

Onderdeel	Begroting 2024			
	Antal fte	Salarissen	Sociale premies	Totaal personeelslasten
Bestuur	-	887.700	116.500	1.004.200
Directie, algemeen en concerncontrol	7,00	954.300	240.200	1.194.500
Bestuur en strategie	28,92	2.358.100	664.200	3.022.300
Communicatie	19,50	1.697.200	494.900	2.192.100
Kader & Ontwikkeling	44,12	4.062.600	1.142.700	5.205.300
Areaalbeheer	126,76	8.537.800	2.522.600	11.060.400
Projecten & Inkoop	114,90	10.016.500	2.871.600	12.888.100
Vergunning, Toezicht & Handhaving	40,61	3.011.800	897.200	3.909.000
Informatie, Data & Monitoring	62,32	4.547.500	1.351.600	5.899.100
Mens & Organisatie Ondersteuning	27,91	1.997.200	579.500	2.576.700
Programmering, Planning & Financien	28,73	2.525.200	722.600	3.247.800
Organisatiebrede toelagen / kosten stagiaires	-	914.200	-	914.200
Onderuitputting salariskosten	-	-900.000	-	-900.000
Totaal	500,77	40.610.100	11.603.600	52.213.700

Bijlage E Renteomslag

Het rente-omslagpercentage wordt berekend door de totale lasten van het waterschap die samenhangen met de aangegane geldleningen te delen door de totale boekwaarde van de vaste activa.

De totale lasten bestaan uit de volgende componenten:

- 1 de over vaste geldleningen de te betalen rente;
- 2 de betaalde rente die verband houdt met kortlopende geldleningen (inclusief rekening-courant) die zijn aangegaan om vaste activa te financieren (in de begroting kan dit percentage worden geraamd door het financieringstekort te vermenigvuldigen met het percentage dat naar verwachting gedurende het begrotingsjaar voor kortlopende geldleningen verschuldigd zal zijn);
- 3 de bespaarde rente in verband met de eigen financieringsmiddelen van het waterschap (reserves en voorzieningen);
- 4 de afschrijvingen van de kosten van de geldleningen.

In de berekening dient worden uitgegaan van de gemiddelde boekwaarde van de activa, de gemiddelde stand van de geldleningen en de gemiddelde stand van de eigen financieringsmiddelen.

De berekening van het rente-omslagpercentage is als volgt:

1 **Rente vaste geldleningen:** € 3.039.800,00

2 **Rente financieringsmiddelen:**

Gemiddelde financieringspositie:

	31-12-2023	31-12-2024	Gemiddeld
Totaal boekwaarde vaste activa	321.537.775,11	349.606.627,43	335.572.201,00
Totaal lang vreemd vermogen	248.030.736,76	262.414.140,28	255.222.439,00
Totaal eigen financieringsmiddelen	20.574.533,00	13.400.913,00	16.987.723,00
Financieringsoverschot cq -tekort	-52.932.505,35	-73.791.574,15	-63.362.040,00

Betaalde rente die verband houdt met financieringstekort - 235.000,00

3 **Bespaarde rente** - 0,00

4 **Afschrijvingen van de kosten van de geldleningen** - 0,00

Totale lasten die samenhangen met de aangegane geldleningen € **3.274.800,00**

Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie

	31-12-2023	31-12-2024	Gemiddeld
Totaal boekwaarde vaste activa	321.537.775,11	349.606.627,43	335.572.201,00
Totaal buiten de rente-omslag houden	2.520.529,16	2.300.529,16	2.410.529,00
Gemid.boekwaarde vaste activa na correctie	319.017.245,95	347.306.098,27	333.161.672,00

Het rente-omslagpercentage bedraagt:

Lasten samenhangend met aangegane geldleningen	3.274.800,00		
Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie	333.161.672,00	afgerond	0,98%

Bijlage F Kostenverdeelstaat

Programma's	Netto kosten voor doorberekening	Bijdrage WBL	Bijdrage BsGW	Doorberekenende kosten					Totaal na doorberekening
				Kapitaallasten	Huisvesting	Ondersteunende producten	Indirecte kosten	Werkmaterieel	
Eigen plannen	442.800	-	-	115.000	-	112.900	3.383.100	-	4.053.800
Plannen van derden	843.000	-	-	-	-	214.800	4.866.600	-	5.924.400
Beheersinstrumenten watersystemen	294.900	-	-	-	-	75.200	2.292.900	-	2.663.000
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	11.477.700	-	-	11.888.200	420.300	2.925.400	14.183.900	1.125.400	42.020.900
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	584.100	-	-	-	-	148.900	78.800	-	811.800
Beheer hoeveelheid water	1.146.200	-	-	174.400	-	292.300	1.892.400	-	3.505.300
Monitoring watersystemen	841.400	-	-	690.700	-	214.600	1.725.000	-	3.471.700
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	-	-	-	-	-	-	1.333.700	-	1.333.700
Vergunningen en meldingen	16.100	-	-	-	-	4.100	5.382.600	-	5.402.800
Adviezen vergunningen	-	-	-	-	-	-	1.274.400	-	1.274.400
Toezicht	178.800	-	-	-1.100	-	45.600	2.664.500	-	2.887.800
Handhaving	-	-	-	-	-	-	833.100	-	833.100
Werkmaterieel	357.100	-	-	56.400	-	-	993.200	-1.406.700	-
Klimaatadaptatie	16.182.100	-	0	12.923.600	420.300	4.033.800	40.904.200	-281.300	74.182.700
Eigen plannen	-	-	-	-	-	-	327.700	-	327.700
Beheersinstrumenten waterkeringen	33.700	-	-	845.400	-	8.600	2.330.600	-	3.218.300
Aanleg en onderhoud waterkeringen	1.163.100	-	-	6.274.200	-	296.500	3.428.900	281.300	11.444.000
Hoogwaterbescherming Maasvallei	1.196.800	0	0	7.119.600	-	305.100	6.087.200	281.300	14.990.000
Eigen plannen	75.100	-	-	-	-	19.200	739.500	-	833.800
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	583.400	-	-	271.900	323.500	148.700	895.900	-	2.223.400
Calamiteitenbestrijding watersystemen	44.200	-	-	11.100	-	11.300	709.400	-	776.000
Crisisbeheersing	702.700	-	-	283.000	323.500	179.200	2.344.800	-	3.833.200
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	2.155.500	-	-	40.900	-	549.400	68.700	-	2.814.500
Monitoring watersystemen	1.296.400	-	-	21.000	-	330.400	1.321.700	-	2.969.500
Regulering lozingen	-	41.100	-	36.800	-	-	58.900	-	136.800
Waterkwaliteit en ecologie	3.451.900	41.100	-	98.700	-	879.800	1.449.300	-	5.920.800
Eigen plannen	576.200	1.248.700	-	-	-	146.800	294.900	-	2.266.600
Getransporteerd afvalwater	-	18.184.200	-	-	-	-	-	-	18.184.200
Gesuiverd afvalwater	-	67.107.900	-	-	-	-	-	-	67.107.900
Verwerkt slib	-	27.561.700	-	571.600	-	-	-	-	28.133.300
Regulering lozingen	-	472.700	-	-	-	-	98.300	-	571.000
Zuiveren en waterketen	576.200	114.575.200	-	571.600	-	146.800	393.200	-	116.263.000
Belastingheffing	915.200	-	3.600.600	-	-	-	-	-	4.515.800
Invordering	-	-	1.378.200	-	-	-	-	-	1.378.200
Bestuur	2.553.500	892.500	-	-	-	650.700	510.900	-	4.607.600
Externe communicatie	290.800	879.400	-	-	-	74.200	2.013.300	-	3.257.700
Kapitaallasten	22.328.900	-	-	-22.328.900	-	-	-	-	-
Indirecte kosten	46.999.400	-	-	-	1.361.700	17.495.600	-65.856.700	-	-
Huisvesting	1.524.700	-	-	580.800	-2.105.500	-	-	-	-
Ondersteunende beheerproducten	10.859.800	-	-	751.600	-	-23.765.200	12.153.800	-	-
Bestuur en Organisatie	85.472.300	1.771.900	4.978.800	-20.996.500	-743.800	-5.544.700	-51.178.700	0	13.759.300
Totaal	107.582.000	116.388.200	4.978.800	-	-	-	-	-	228.949.000

Onvoorzien WBL 500.000

Bijlage G Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen

Programma's en beleidsproducten 2024	Totaal	Kostendrager		Bijdrage aan WBL	Kostendrager		Bijdrage aan BsGW	Kostendrager	
		Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer		Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer		Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer
Eigen plannen	4.053.800	4.053.800	-	-	-	-	-	-	-
Plannen van derden	5.924.400	5.924.400	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten watersystemen	2.663.000	2.663.000	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	42.020.900	42.020.900	-	-	-	-	-	-	-
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	811.800	811.800	-	-	-	-	-	-	-
Beheer hoeveelheid water	3.505.300	3.505.300	-	-	-	-	-	-	-
Monitoring watersystemen	3.471.700	3.471.700	-	-	-	-	-	-	-
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	1.333.700	1.333.700	-	-	-	-	-	-	-
Vergunningen en meldingen	5.402.800	2.701.400	2.701.400	-	-	-	-	-	-
Adviezen vergunningen	1.274.400	637.200	637.200	-	-	-	-	-	-
Toezicht	2.887.800	1.443.900	1.443.900	-	-	-	-	-	-
Handhaving	833.100	416.600	416.500	-	-	-	-	-	-
Klimaatadaptatie	74.182.700	68.983.700	5.199.000	-	0	-	0	0	0
Eigen plannen	327.700	327.700	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten waterkeringen	3.218.300	3.218.300	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg en onderhoud waterkeringen	11.444.000	11.444.000	-	-	-	-	-	-	-
Hoogwaterbescherming Maasvallei	14.990.000	14.990.000	-	0	0	0	0	0	0
Eigen plannen	833.800	833.800	-	-	-	-	-	-	-
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	2.223.400	2.223.400	-	-	-	-	-	-	-
Calamiteitenbestrijding watersystemen	776.000	776.000	-	-	-	-	-	-	-
Crisisbeheersing	3.833.200	3.833.200	-	0	0	0	0	0	0
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	2.814.500	2.814.500	-	-	-	-	-	-	-
Monitoring watersystemen	2.969.500	2.969.500	-	-	-	-	-	-	-
Regulering lozingen	136.800	76.000	60.800	41.100	-	41.100	-	-	-
Waterkwaliteit en ecologie	5.920.800	5.860.000	60.800	41.100	0	41.100	0	0	0
Eigen plannen	2.266.600	802.700	1.463.900	1.248.700	-	1.248.700	-	-	-
Getransporteerd afvalwater	18.184.200	-	18.184.200	18.184.200	-	18.184.200	-	-	-
Gezuiverd afvalwater	67.107.900	-	67.107.900	67.107.900	-	67.107.900	-	-	-
Verwerkt slib	28.133.300	-	28.133.300	27.561.700	-	27.561.700	-	-	-
Regulering lozingen	571.000	98.300	472.700	472.700	-	472.700	-	-	-
Zuiveren en waterketen	116.263.000	901.000	115.362.000	114.575.200	0	114.575.200	0	0	0
Belastingheffing	4.515.800	3.409.600	1.106.200	-	-	-	3.600.600	2.494.400	1.106.200
Invordering	1.378.200	694.900	683.300	-	-	-	1.378.200	694.900	683.300
Bestuur	4.607.600	2.043.300	2.564.300	892.500	-	892.500	-	-	-
Externe communicatie	3.257.700	1.308.100	1.949.600	879.400	-	879.400	-	-	-
Bestuur en Organisatie	13.759.300	7.455.900	6.303.400	1.771.900	0	1.771.900	4.978.800	3.189.300	1.789.500
Programmatotaal	228.949.000	102.023.800	126.925.200	116.388.200	0	116.388.200	4.978.800	3.189.300	1.789.500
Onvoorzien WL	+ 477.900	477.900	-	-	-	-	-	-	-
Onvoorzien WBL	+ 500.000	-	500.000	500.000	-	500.000	-	-	-
Duurzaamheid en innovatie	+ 708.300	708.300	-	-	-	-	-	-	-
Goodwill toetreders BsGW	-/- 14.100	9.200	4.900	-	-	-	-	-	-
Overheadcomponent vergoeding HWBP	-/- 399.000	399.000	-	-	-	-	-	-	-
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/- 2.300.000	2.300.000	-	-	-	-	-	-	-
Totaal netto kosten	227.922.100	100.501.800	127.420.300	116.888.200	0	116.888.200	4.978.800	3.189.300	1.789.500
Opbrengst waterschapsbelastingen	+ 244.416.400	102.115.100	142.301.300	-	-	-	-	-	-
Correctie kwijtschelding	-/- 8.238.400	2.803.500	5.434.900	-	-	-	-	-	-
Correctie oninbaarheid	-/- 1.706.900	710.800	996.100	-	-	-	-	-	-
Toevoeging egalisereserve zuiveringsheffing	-/- 8.450.000	-	8.450.000	-	-	-	-	-	-
Onttrekking egalisereserve watersysteemheffing	+ 1.901.000	1.901.000	-	-	-	-	-	-	-
Totaal dekkingsmiddelen	227.922.100	100.501.800	127.420.300	-	-	-	-	-	-

Bijlage H Treasury

KASGELDLIMIET (x € 1.000)		2024
Begrotingstotaal		241.832
Percentage		23%
Kasgeldlimiet		55.621
Financieringsstekort (-) / overschot (+)		-24.318
Ruimte (+) / overschrijding (-)		31.303
TOETS RENTERISICONORM (x € 1.000)		2024
Renterisico op vaste schulden		
1a	Renteherziening vaste schulden o/g	-
1b	Renteherziening vaste schulden u/g	-
	1 Netto herziening vaste schulden (1a - 1b)	-
	2 Betaalde aflossingen	15.617
3 Renterisico op vaste schuld (1+2)		15.617
Renterisiconorm		
4.a	Begrotingstotaal	241.832
4.b	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%
4 Renterisiconorm (4ax4b)		72.550
Toets renterisiconorm		
4	Renterisiconorm	72.550
3	Renterisico op vaste schuld	15.617
5 Ruimte (+) / Overschrijding (-) (4-3)		56.933

Bijlage I EMU saldo

Onderdeel	2023 x € 1.000	2024 x € 1.000
1. Exploitatiesaldo voor bestemming reserves	-5.190	6.549
2. Invloed investeringen		
- bruto-investeringsuitgaven	- 92.765	- 106.667
+ investeringssubsidies	+ 52.391	+ 59.544
+ verkoop materiële en immateriële vast activa	+ -	+ -
+ afschrijvingen	+ 17.555	+ 19.054
3. Invloed voorzieningen		
+ toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	+ 1.705	+ 681
- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. de exploitatie	- 51	- 50
- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	- 6.144	- 5.359
+ externe vermeerderingen van voorzieningen	+ -	+ -
4. Invloed reserves		
- betalingen rechtstreeks uit reserves	- -	- -
+ externe vermeerderingen van reserves	+ -	+ -
5. Deelnemingen en aandelen		
- boekwinst	- -	- -
+ boekverlies	+ -	+ -
EMU-saldo volgens begroting (+ overschot / - tekort)	-32.499	-26.248
Aandeel EMU-tekort gemeenschappelijke regelingen	2022 x € 1.000	2023 x € 1.000
- BsGW	11	11
- WBL	-9.984	-16.708
EMU-saldo gemeenschappelijke regelingen (+ overschot / - tekort)	9.973-	-16.697
INTEGRAAL EMU-TEKORT Waterschap Limburg	-42.472	-42.945

Bijlage J Investeringslijst

PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	VK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA					INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 13-9-23		TE VOTEREN KREDIET 2024 (netto)		
				UITGAVEN					Totaal project- inkomsten					UITG	INK			
				Realisatie t/m 2023	Prognose				Totaal project- kosten	Realisatie t/m 2023	Prognose							
	2024	2025	2026	2027 t/m 2030		2024	2025	2026		2027 t/m 2030								
P000104	30	Herinrichting Maasnielderbeek bovenloop (resterend deel)		51	250	2.500	653	230	3.684	-	-	-	-	-	-	813	-	574
P003101	30	Aansluiten oude Geulmeanders, Gulpen		899	-	-	-	-	899	236	-	-	-	-	236	1.256	-	-
P003102	30	Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2 (Leeuw brouwerij)		2.626	200	250	-	-	3.076	925	200	-	-	-	1.125	3.100	1.045	-
P003103	30	Vispassage Epermolen		344	1.000	616	-	-	1.960	28	-	-	-	-	28	350	-	-
P003104	30	Vispassage Volmolen		2.253	-	-	-	-	2.253	864	-	-	-	-	864	2.714	883	-
P026201	30	#Sanering en herinrichting Oude Kanjel en Kanjel benedenstrooms Kanaal	*	286	-	-	-	-	286	-	-	-	-	-	-	-	-	-
P026401	30	Herinrichting Kanjel en Gelei, gemeenten Meerssen en Maastricht		7.070	200	400	-	-	7.670	3.469	-	-	-	-	3.469	7.750	3.437	-
P057302	30	Herinrichting Worm (Nato-depot - Rimbung)		203	250	2.500	1.068	-	4.021	-	-	-	-	-	-	921	-	620
P057303	30	Realisatie vistrap Baalsbruggermolen fase 2		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	70	-	-
P066401	30	Herinrichting Bosbeek (Meinweg - monding)		174	300	1.500	803	-	2.777	-	-	-	-	-	-	753	-	405
P071002	30	Herinrichting Vlootbeek Benedenloop (Reigersbroek - Linnerweg)		151	250	2.250	708	-	3.359	-	-	-	-	-	-	816	-	509
P078302	30	Aanpak lekverlies Middelsgraaf te Susteren		430	-	-	-	-	430	-	-	-	-	-	-	450	-	-
P080105	30	Herinrichting Rode Beek Millen-Susteren		738	780	2.976	2.000	-	6.494	84	-	-	-	-	84	1.075	-	5.335
P086201	30	Herinrichting Geleenbeek Corio Glana algemeen		12.204	-	-	-	-	12.204	6.014	-	-	-	-	6.014	8.830	2.695	-
P086202	30	Herinrichting Geleenbeek Echt - Sifon		288	50	370	1.000	1.000	2.708	64	-	-	-	-	64	2.716	-	-
P086204	30	Herinrichting Geleenbeek Millen - Nieuwstadt		460	1.000	2.000	950	-	4.410	11	-	-	-	-	11	915	-	3.485
P086205	30	Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren A2		1.013	500	1.000	1.687	-	4.200	145	-	-	-	-	145	1.385	-	2.670
P086206	30	Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt - Oud Roosteren		740	400	1.000	900	-	3.040	-15	-	-	-	-	-15	1.093	-	1.947
P086208	30	Herinrichting Oude Maas (Geleenbeekmonding)		1.845	-	-	-	-	1.845	1.209	-	-	-	-	1.209	1.400	768	-
P086209	30	Herinrichting Geleenbeek Corio-Glana, highlight 16 en 17		237	300	2.190	2.000	-	4.727	-	-	-	-	-	-	1.145	-	3.582

PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	VK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA					INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 13-9-23		TE VOTEREN KREDIET 2024 (netto)		
				UITGAVEN					Totaal project- kosten	INKOMSTEN					Totaal project- inkomsten		UITG	INK
				Realisatie t/m 2023	Prognose					Realisatie t/m 2023	Prognose							
2024	2025	2026	2027 t/m 2030	2024	2025	2026	2027 t/m 2030											
P086210	30	Herinrichting Geleenbeek VDL Nedcar		163	1.395	132	-	-	1.690	-	372	-	-	-	372	1.690	372	-
P086211	30	Herinrichting Geleenbeek Kamerhof Holtum		14	-	295	-	-	309	-	-	-	-	-	-	295	-	-
P086212	30	Herinrichting Geleenbeek Sittard - Millen XP006		22	250	1.300	380	-	1.952	-	-	-	-	-	640	-	262	
P111702	30	Ontkluizing keutelbeek in de kernen Beek en Neerbeek, fase 1B/2		1.450	-	1.850	-	-	3.300	449	-	-	-	-	449	3.331	400	-
P111704	30	Ontkluizing Keutelbeek Geleen		261	250	953	4.000	-	5.464	-	-	-	-	-	830	-	-	
P115201	30	Corio Glana Highlight 20 fase 1		5.535	-	-	-	-	5.535	2.205	-	-	-	-	2.205	5.500	2.125	-
P115203	30	Corio Glana highlight 20, fase 2		1.038	500	4.000	3.942	-	9.480	211	-	-	680	-	891	9.479	680	-
P116901	30	Regenwaterbuffer Spaans Vonderen	*	184	-	-	-	-	184	-	-	-	-	-	-	-	-	-
P119901	30	Herinrichting beekmonding Hemelbeek		187	613	100	-	-	900	-	350	-	-	-	350	355	-	-
P139002	30	Herinrichting Aalsbeek Bovenloop		60	200	325	1.500	1.070	3.155	-	-	-	-	-	1.195	-	-	
P144601	30	Herinrichting Molenbeek van Lottum - Siebersbeek		714	10	-	-	-	724	336	-	-	-	-	336	870	437	-
P146802	30	WB21 knelpunt Raam en Vistrap TungeIroysebeek		110	1.200	-	-	-	1.310	-	-	-	-	-	423	-	-	
P150001	30	Herinrichting Gansbeek / Paterslossing		42	100	250	1.000	245	1.637	-	-	-	-	-	525	-	-	
P151402	30	Herinrichting benedenloop Wellse Molenbeek		104	60	90	725	-	979	24	-	-	300	-	324	485	-	-
P180901	30	Herinrichting benedenloop Kwistbeek		81	300	300	1.142	-	1.823	22	-	-	500	-	522	550	-	-
P180902	30	Gebiedspilot Kwistbeek		4.931	221	-	-	-	5.152	2.595	-	-	-	-	2.595	5.150	2.448	-
P181701	30	Tielebeek bovenloop		1.828	-	-	-	-	1.828	1.459	-	-	-	-	1.459	1.799	1.357	-
P192701	30	Meilossing, afronding herinrichting		476	-	-	-	-	476	74	-	-	-	-	74	600	110	-
P223601	30	herinrichting Raam	*	7	-	-	-	250	257	-	-	-	-	-	-	-	-	-
P228201	30	Herinrichting Huilbeek		1.944	100	100	-	-	2.144	908	-	-	-	-	908	2.800	1.500	-
P228301	30	Maasmonding Wolterskamp		20	-	-	-	-	20	-0	-	-	-	-	-0	69	-	-
P254502	30	Herinrichting Oude Graaf		125	250	1.000	2.000	670	4.045	-	-	-	-	-	645	-	-	
P254601	30	Herinrichting Venrays Broek en de Spurkt		9.314	-	-	-	-	9.314	6.442	-	-	-	-	6.442	8.665	5.851	-

PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	VK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA					INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 13-9-23		TE VOTEREN KREDIET 2024 (netto)		
				UITGAVEN					Totaal project-kosten	Realisatie t/m 2023	Prognose				Totaal project-inkomsten		UITG	INK
				Realisatie t/m 2023	2024	2025	2026	2027 t/m 2030			2024	2025	2026	2027 t/m 2030				
P260501	30	Herinrichting Uffelsebeek en Haelensebeek bovenloop (XP014+XP009)		150	200	500	1.800	2.360	5.010	-	-	-	-	-	-	1.260	-	-
P262701	30	Herinr.Haelensebeek Hhu-Nunhem		3.118	-	-	-	-	3.118	718	-	-	-	-	718	3.532	800	-
P277401	30	Herinrichting beekmonding Swalm		5	5	5	485	-	500	-	-	-	-	-	500	-	-	
P278401	30	Herinrichting Wylrebeek monding		149	5	-	-	-	154	62	-	-	-	-	62	250	-	-
P282101	30	Herinr. Castenrayse vennen		2.565	50	-	-	-	2.615	1.135	400	-	-	-	1.535	3.500	2.670	-
P316101	30	Herinrichting Thornerbeek		471	500	1.000	1.000	3.461	6.432	97	-	-	-	1.500	1.597	1.656	-	-
P316800	30	Maasgaard Algemeen		186	-	-	-	-	186	-	-	-	-	-	-	187	-	-
P316802	30	Groote Molenbeek - Kasteelse bossen		318	-	-	-	-	318	104	-	-	-	-	104	460	165	-
P316806	30	Vismigratieknelpunt zand- en vuilvang Groote Molenbeek		528	185	-	-	-	713	-	257	-	-	-	257	513	257	-
P316807	30	Pilot Beekdalontwikkeling Groote Molenbeek/Mariapeel (XP005)		277	3.750	4.000	300	165	8.492	-	-	-	-	-	-	600	-	3.427
P316808	30	Herinrichting Groote Molenbeek Wittebrugweg		22	200	500	1.000	185	1.907	-	-	-	-	-	-	1.910	505	-
P316809	30	Herstel water-ecosysteem doorstroomoeras Rieterdijk - Deeltraject Pilot Beekdalontwikkeling Groote		75	250	500	2.000	835	3.660	-	-	-	-	-	-	1.010	-	-
P323401	30	Herinrichting Aa		483	80	200	1.550	-	2.313	31	-	-	-	-	31	1.232	-	-
P325202	30	Herinrichting benedenloop Lingsforterbeek		83	40	311	272	-	706	16	-	100	100	-	216	138	-	-
P360007	30	Grondverwerving meandering waterlopen		1.164	-	-	-	-	1.164	-	-	-	-	-	-	3.005	-	-
P360013	0	Strategische grondverwerving (SGV) Watersysteemprojecten		6.333	500	500	500	1.000	8.833	-	-	-	-	-	-	15.000	-	-
P360014	0	Strategische grondverwerving proj.	*	80	-	-	-	-	80	-	-	-	-	-	-	-	-	-
P360060	30	Herstel diverse vismigratie knelpunten	*	124	900	900	900	900	3.724	-	-	-	-	-	-	-	-	1.924
	30	Te verwachten DHZ-subsidie beekherstelprojecten. Veiligheidshalve rekenen met 15%		-	-	-	-	-	-	304	1.173	2.492	2.503	-	6.472	-	-	-
	30	Geul Valkenburg-Julianakanaal (totale trajectlengte ca 12 km)		-	10	10	10	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Tungelroyse beek		-	47	47	47	417	558	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Pilot beekdalontwikkeling Aa-dal		-	-	50	50	200	300	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Beekdalontwikkeling Oostrumse beek		-	10	50	100	-	160	-	-	-	-	-	-	-	-	-

PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	VK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA						INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 13-9-23		TE VOTEREN KREDIET 2024 (netto)	
				UITGAVEN					Totaal project- kosten	Realisatie t/m 2023	Prognose				Totaal project- inkomsten	UITG		INK
				Realisatie t/m 2023	2024	2025	2026	2027 t/m 2030			2024	2025	2026	2027 t/m 2030				
	30	Herinrichting Geleenbeek Corioglana- Weustenrade Oliemolen (rest highlight 4)		-	30	368	368	736	1.502	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Herinrichting Vliet		-	10	10	10	1.672	1.702	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Herinrichting Everlosebeek		-	10	10	10	8.972	9.002	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Anselderbeek overkluizing benedenloop		-	10	10	123	369	512	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Herinrichting Grensbeek		-	10	10	10	669	699	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Herinrichting Vulensbeek		-	10	10	10	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Maatregelen wateroverlast Roer (laatste knelpunten, o.a. Steenen Huys te Vlodrop)		-	10	10	10	1.472	1.502	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Pilot Beekdalontwikkeling Geul		-	200	300	1.000	3.000	4.500	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Projecten Beekherstel				76.755	17.951	39.548	38.013	29.878	202.145	30.223	2.752	2.592	4.083	1.500	41.150	118.199	28.504	24.740
P177901	30	Broekhuizerbroek		1.284	1.016	-	-	-	2.300	374	-	-	-	-	374	2.300	700	-
P261301	30	Heidsche Peel NLP		153	-	-	-	-	153	65	-	-	-	-	65	310	-	-
P265201	30	Waterbloem		1.485	2.000	565	-	-	4.050	274	-	-	-	-	274	4.050	989	-
P265202	30	Herinrichting Roggelsebeek, incl Neerpeelbeek en Bevelandsbeek		228	200	500	450	7.090	8.468	-	-	-	-	-	-	2.305	-	-
P360026	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Wateroverlast Niers		48	-	-	-	-	48	-	-	-	-	-	-	50	-	-
P360029	5	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Streefbeeld Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeem Analyse (SESA)		176	100	100	50	300	726	-	-	-	-	-	-	175	-	250
P360040	30	Optimalisatie hoofdstelsel wateraanvoer (Noordervaart en Peelkanalen)		11.318	1.841	700	402	-	14.261	2.430	300	50	1.072	-	3.852	14.183	3.740	-
P360057	30	Extra boerenstuwen als droogtemaatregel		600	50	50	-	-	700	-	-	-	-	-	-	610	-	90
P360061	30	Stuwen eigen Leggerwatergangen		750	1.400	350	-	-	2.500	300	650	313	-	-	1.263	2.500	1.263	-
P360062	15	Automatiseren besturing 5 bestaande Regenwaterbuffers		75	350	75	-	-	500	75	350	75	-	-	500	500	500	-
P360063	30	Boerenstuwen tranche 2 en 3		600	1.100	100	-	-	1.800	600	500	400	-	-	1.500	1.800	1.720	-
P360064	30	Slimme stuwen programma Natuur		300	3.200	2.022	-	-	5.522	300	3.200	2.022	-	-	5.522	5.522	5.522	-

PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	VK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA							INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 13-9-23		TE VOTEREN KREDIET 2024 (netto)
				UITGAVEN					Totaal project- kosten	Realisatie t/m 2023	Prognose				Totaal project- inkomsten	UITG	INK	
				Realisatie t/m 2023	2024	2025	2026	2027 t/m 2030			2024	2025	2026	2027 t/m 2030				
P360067	5	Kleinschalige en innovatieve droogtmaatregelen		20	115	115	-	-	250	-	-	-	-	-	-	250	-	-
	30	KD010 - Investerings Reg watersysteem klimaatadaptatie/droogte (DHZ); 2020 € 0,2mln bruto		-	-	-	-	4.000	4.000	507	793	660	734	-	2.694	-	-	
Projecten Verdrogingsbestrijding				17.037	11.372	4.577	902	11.390	45.278	4.925	5.793	3.520	1.806	-	16.044	34.555	14.434	340
P003106	30	Geuldal visie aanpak - WiB		1.456	-	-	-	-	1.456	187	-	-	-	-	187	2.966	-	-
P003107	30	WiB-Valkenburg		1.009	567	611	381	63	2.631	-	-	-	-	-	-	2.103	-	1.670
P012101	30	Mechelderbeekdal		2.050	312	152	6	-	2.520	133	-	-	-	-	133	2.200	-	220
P012102	30	#Capaciteitsuitbreiding RWB Vijlenbergerweg		89	-	-	-	-	89	25	-	-	-	-	25	84	28	-
P016901	30	Waterberging Lange Gracht - Water in Balans		3.532	316	338	251	86	4.523	823	-	-	-	-	823	2.337	507	-
P021102	30	Hekerbeekdal		1.258	948	841	-	-	3.047	141	-	-	-	-	141	1.500	-	1.270
P029401	30	WiB-Eys		312	308	234	113	-	967	-	-	-	-	-	965	-	-	
P029402	30	WiB-Bocholtz en Simpelveld		581	571	249	68	-	1.469	-	-	-	-	-	1.170	-	-	
P038401	30	Lemiers en Oud Lemiers		696	156	103	12	-	967	-	-	-	-	-	1.499	-	-	
P042401	30	Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken		2.890	50	-	-	-	2.940	1.577	-	-	-	-	1.577	2.114	972	-
P049301	30	Aanpak wateroverlast Voer (XP036)		-	25	100	1.235	25	1.385	-	7	25	300	7	339	-	-	-
P055901	30	WiB-Noorbeekdal		341	289	84	-	-	714	-	-	-	-	-	1.102	-	-	
P057601	30	WiB-Eygelshoven		1.144	575	295	90	-	2.104	-	-	-	-	-	1.585	-	-	
P065103	30	Maatregelen wateroverlast Roer		949	-	-	-	-	949	-	-	-	-	-	1.860	188	-	
P090301	30	WiB-Voerendaal		710	440	215	53	-	1.418	-	-	-	-	-	1.089	-	-	
P093001	30	Wijnandsrade		823	431	190	16	-	1.460	-	-	-	-	-	1.287	-	-	
P096306	30	Bufferdam de Dem/Caumerbeek middenloop		2.585	-	-	-	-	2.585	753	-	-	-	-	753	3.135	706	-
P111101	30	WiB-Spaubeek		99	-	-	-	-	99	-	-	-	-	-	1.065	-	-	
P111705	30	WiB-Beek		552	446	394	99	-	1.491	-	-	-	-	-	1.268	-	220	

PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	VK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA					INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 13-9-23		TE VOTEREN KREDIET 2024 (netto)		
				UITGAVEN					INKOMSTEN					UITG	INK			
				Realisatie t/m 2023	Prognose				Totaal project-kosten	Realisatie t/m 2023	Prognose						Totaal project-inkomsten	
	2024	2025	2026	2027 t/m 2030			2024	2025	2026	2027 t/m 2030								
P115301	30	Einighausen		938	705	413	-	-	2.056	-	-	-	-	-	1.092	-	960	
P119902	30	Aanpak wateroverlast Catsop		-	20	350	100	329	799	-	-	-	-	-	-	-	-	
P147701	30	Aanpak Wateroverlast Niers		90	-	-	-	-	90	-	-	-	-	-	100	-	-	
P148302	30	Pilot retentiegebied Breevennen		125	-	-	-	-	125	2	-	-	-	-	2	86	40	
P177803	30	Gebiedspilot Schelkensbeek - Water in Balans		2.336	-	-	-	-	2.336	678	-	-	-	-	678	2.200	700	
P255901	30	Gebiedspilot Eckeltsebeek - Water in Balans		3.943	3.063	-	-	-	7.006	705	-	-	-	-	705	3.300	906	
P360019	30	WB21 toets 2015		2.501	530	-	-	-	3.031	805	-	-	-	-	805	3.030	750	
P360034	5	Water in balans		3.917	250	250	250	500	5.167	1.497	-	-	-	-	1.497	4.285	609	
P360044	30	Gebiedspilot Meerssen - Water in Balans		3.751	1.630	202	40	-	5.623	1.542	-	-	-	-	1.542	4.896	1.564	
P360046	30	Gebiedspilot Oirsbeek - Water in Balans		2.549	270	32	-	-	2.851	792	-	-	-	-	792	3.068	810	
P360056	30	Aanpak wateroverlast Hegge		1.548	375	-	-	-	1.923	96	-	-	-	-	96	2.174	-	
	30	KD008 - Programmaplan Water in Balans		-	-	6.397	9.621	21.351	37.369	625	686	660	734	-	2.705	-	-	
	30	Middelsgraaf		-	10	10	10	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	
Projecten Wateroverlast				42.773	12.287	11.460	12.345	22.354	101.219	10.382	693	685	1.034	7	12.801	53.560	7.740	4.790
P360042	30	Vervangingsinvesteringen assets		14.324	4.323	5.150	5.150	15.450	44.397	134	-	-	-	-	134	15.707	-	5.150
P360065	5	Ontwikkeling voorspellingsmodellen (MJPC MV4)		2.963	-	-	-	-	2.963	2.780	-	-	-	-	2.780	48	43	
P360052	5	Ontwikkeling voorspellingsmodellen voor wateroverlast en Ontwikkeling klimaat-adaptatiemodel		1.120	570	310	235	-	2.235	-	-	-	-	-	1.527	-	690	
P502016	5	Ibrahym 3.0		700	-	-	-	-	700	350	-	-	-	-	350	700	350	
P360066	15	Regenradar, Neerslagradar, Debietmeters etc. (MJPC MV6)		1.562	-	-	-	-	1.562	1.068	-	-	-	-	1.068	540	486	
P503003	5	Tractiemiddelen 2019-2022		132	300	300	300	900	1.932	-	-	-	-	-	1.195	-	-	
P503004	15	Uitbreiding meetnet		183	117	-	-	-	300	-	-	-	-	-	300	-	-	

PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	VK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA							GEVOTEERD KREDIET t/m 13-9-23					TE VOTEREN KREDIET 2024 (netto)		
				UITGAVEN					Totaal project- kosten	INKOMSTEN					UITG		INK	
				Realisatie t/m 2023	Prognose					Realisatie t/m 2023	Prognose							Totaal project- inkomsten
2024	2025	2026	2027 t/m 2030	2024	2025	2026	2027 t/m 2030	UITG	INK									
P503005	10	Vervangen meetapparatuur		713	362	-	-	-	1.075	-	-	-	-	-	1.075	-	-	
	5	LIWA 2.0		50	240	240	240	720	1.490	-	-	-	-	-	-	-	290	
Projecten Vervanging en aanpassing assets				21.747	5.912	6.000	5.925	17.070	56.654	4.333	-	-	-	-	4.333	21.092	879	6.130
P360010	0	Onderzoekskrediet Watersysteemprojecten		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.000	-	-	
P360051	6	Watersysteemtoets 2019		152	116	118	294	185	865	16	-	-	-	-	16	60	-	
P504001	0	Bebording zwemwater		63	25	20	-	-	108	185	-	-	-	-	185	185	-	
Projecten overig				215	141	138	294	185	973	201	-	-	-	-	201	1.245	185	-

* Betreft onderzoekskosten watersysteemproject (krediet € 1.000.000, P360010)

PROGRAMMA KLIMAATADAPTATIE				158.526	47.663	61.723	57.479	80.877	406.268	50.064	9.238	6.797	6.923	1.507	74.529	228.651	51.742	36.000
P400001	30	Bijdrage kosten HWBP		121.765	10.200	9.400	9.400	46.900	197.665	-	-	-	-	-	-	122.220	-	10.200
P400003	5	Uitvoeren veiligheidstoetsing waterkeringen		5.361	-	-	-	-	5.361	-	-	-	-	-	-	5.500	-	-
P41****	30/0	HoogWaterBeschermingsProgramma		152.841	50.919	74.884	126.668	600.836	1.006.148	137.604	45.827	67.398	114.003	544.951	909.783	182.164	165.192	4.000
P410008	30	#HWBP Innovaties		317	-	-	-	-	317	317	-	-	-	-	317	-	-	-
P410018	30	HWBP Innovatie Vooronderzoek glazen keringen		23	-	-	-	-	23	23	-	-	-	-	23	-	-	-
P410019	30	HWBP Innovatie Toepassing geocrete grondstoffen		19	-	-	-	-	19	19	-	-	-	-	19	-	-	-
P410020	30	HWBP Innovatie Toepassing GCL's		53	25	25	25	10	138	53	25	25	23	10	136	-	-	-
P410021	30	#HWBP Innovatie Doorontwikkeling prolockfilter		5	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	5	-	-	-
P410022	30	HWBP Innovatie Innovatie Tranche 2		827	-	98	-	-	925	827	-	98	-	-	925	-	-	-
P410023	30	HWBP GCL-Geoconcrete Beesel		368	-	-	-	-	368	368	-	-	-	-	368	-	-	-
P410012	30	HWBP POV Dijkversterking Gebiedseigen Grond		3.835	50	-	-	-	3.885	3.835	50	-	-	-	3.885	-	-	-

PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	VK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA					INKOMSTEN					GEVOTEERD KREDIET t/m 13-9-23		TE VOTEREN KREDIET 2024 (netto)		
				UITGAVEN					INKOMSTEN					UITG	INK			
				Realisatie t/m 2023	Prognose				Totaal projectkosten	Realisatie t/m 2023	Prognose						Totaal projectinkomsten	
	2024	2025	2026	2027 t/m 2030			2024	2025	2026	2027 t/m 2030								
P410015	30	HWBP Niet-subsidiabele kosten (100% WL)		1.343	157	157	157	157	1.971	-	-	-	-	-	-	-	-	
P4154**	30	HWBP Lob van Gennep		20.375	6.619	12.195	31.599	103.362	174.150	18.338	5.957	10.976	28.439	93.025	156.735	-	-	
P42****	0	Bestuursovereenkomst sluitstukdaden Maas		96.478	-	-	-	-	96.478	96.478	-	-	-	-	96.478	98.100	98.100	
	30	Kadernota 2024: Maas 2050 (i.p.v. voortrollend programma HWBP) investeringbedragen opnemen zodat dijken in 2050		-	550	550	4.750	23.284	29.134	-	495	495	4.275	20.955	26.220	-	-	
PROGRAMMA HOOGWATERBESCHERMING MAASVALLEI				403.609	68.520	97.309	172.599	774.549	1.516.586	257.867	52.354	78.992	146.740	658.941	1.194.894	407.984	263.292	14.200
P501003	10	Projecten facilitair 2018-2019		140	-	-	-	-	140	-	-	-	-	-	140	-	-	
P501009	15	Zonnepanelen locatie Sittard		340	-	-	-	-	340	-	-	-	-	-	340	-	-	
P502019	5	Roadmap Informatievoorziening 2022-2027		1.036	800	800	800	3.200	6.636	-	-	-	-	-	1.300	-	-	
P502020	5	Implementatie e-HRM		231	-	-	-	-	231	-	-	-	-	-	363	-	-	
P502106	5	Inventarisatie kunstwerken geprogrammeerd onderhoud		58	60	-	-	-	118	-	-	-	-	-	150	-	-	
P504004	0	Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) - Aandelenkapitaal		622	-	-	-	-	622	-	-	-	-	-	622	-	-	
P504005	0	Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) - Agio		1.764	-	-	-	-	1.764	220	220	220	220	884	1.764	1.764	-	
P504006	10	Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) - Goodwill		5.251	-	-	-	-	5.251	-	-	-	-	-	5.250	-	-	
	10	Projecten facilitair		100	150	50	50	150	500	-	-	-	-	-	-	-	200	
PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE				9.543	1.010	850	850	3.350	15.603	220	220	220	220	884	1.764	9.929	1.764	200
P502018	5	WBI + sterkteberekeningen dijken calamiteiten		125	-	-	-	-	125	-	-	-	-	-	360	-	-	
P505001	10	Vervanging pompen hoogwaterbestrijding/vergroten capaciteit		1.790	341	-	-	-	2.131	-	-	-	-	-	1.414	-	540	
P505002	10	Aanschaf noodmaterialen interreg MARHETAK (MJPC N-1)		336	-	-	-	-	336	336	-	-	-	336	400	360	-	
	10	Kadernota 2024: Aanschaf extra noodmaterialen		-	400	400	400	1.200	2.400	-	-	-	-	-	-	-	800	
PROGRAMMA CRISISBEHEERSING				2.251	741	400	400	1.200	4.992	336	-	-	-	-	336	2.174	360	1.340

PROJECT NUMMER	AT	OMSCHRIJVING	VK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA											GEVOTEERD KREDIET t/m 13-9-23		TE VOTEREN KREDIET 2024 (netto)	
				UITGAVEN					INKOMSTEN					Totaal project- kosten	Totaal project- inkomsten	UITG		INK
				Realisatie t/m 2023	Prognose				Realisatie t/m 2023	Prognose								
				2024	2025	2026	2027 t/m 2030			2024	2025	2026	2027 t/m 2030					
P360055	5	Implementatie soortenbeleid		179	70	70	70	140	529	48	19	-	-	-	67	300	-	160
P360059	30	Innovatieve uitvoeringspilot waterkwaliteitsverbetering landelijk gebied (Uitvoeringspilot Moerasfilter)		250	100	50	-	-	400	-	-	-	-	-	-	400	-	-
	30	KD007 - Innovatieve/effectievere methodes doelrealisatie KRW.		400	320	400	400	800	2.320	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PROGRAMMA WATERKWALITEIT EN ECOLOGIE				830	490	520	470	940	3.250	48	19	-	-	-	67	700	-	160
TOTAAL PROGRAMMA'S				574.758	118.424	160.802	231.798	860.916	1.946.698	308.535	61.831	86.009	153.883	661.332	1.271.590	649.438	317.158	51.900
P399999	30	Risicoprofiel realisatie		-	-11.757	-	-	-	-11.757	-	-2.287	-	-	-	-2.287	-	-	-
TOTAAL PROGRAMMA'S (Voor berekening kapitaallasten)				574.758	106.667	160.802	231.798	860.916	1.934.941	308.535	59.544	86.009	153.883	661.332	1.269.303	649.438	317.158	51.900

Projecten waarbij geen projectnummer is vermeld zijn nog op te starten projecten uit de kadernota 2020-2025(omschrijving begint met KD), kadernota 2024-2029 (omschrijving begint met Kadernota 2024) óf door het prioriteer en programmeerteam geprogrammeerde nieuwe projecten voor 2023 en verder.

Bijlage K **Lijst van verbonden partijen**

Algemene gegevens		Belang vanuit optiek waterschap	Vermogen verbonden partij begin van het begrotingsjaar (afgerond op € 1.000)	
Naam - Plaats	Rechtsvorm		Eigen vermogen	Vreemd vermogen
Belastingamenwerking Gemeenten en Waterschappen - Roermond	Gemeenschappelijke regeling	Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van de heffing en invordering van gemeentelijke belastingen, inclusief activiteiten in het kader van de Wet waardering onroerende zaken, alsook waterschaps-belastingen en - als hiervan afgeleid belang - de werkzaamheden met betrekking tot de administratie van gegevens ten behoeve van bestuursverkiezingen in het beheersgebied van de deelnemers.	1.190.000	7.769.000
Waterschapsbedrijf Limburg - Roermond	Gemeenschappelijke regeling	Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van: 1. de bouw, de exploitatie, het onderhoud en het beheer van alle zuiveringstechnische werken met toebehoren; 2. het contractbeheer van de waterkwaliteitslaboratoriumactiviteiten.	* 200.000	273.220.000
Het Waterschapshuis - Amersfoort	Gemeenschappelijke regeling	Het realiseren van renderende samenwerking op informatie- en bedrijfsprocessen en daarmee behartiging van behoeften van algemeen belang van de watersector.	* 0	10.242.000
Het Gegevenshuis - Landgraaf	Gemeenschappelijke regeling	Het opzetten en het beheren van object- en ruimtegerelateerde (Basis-) registraties en geometrie, alsmede het daarmee samenhangende beeldmateriaal.	176.000	1.061.000
Nederlandse Waterschapsbank N.V. - Den Haag	Naamloze vennootschap	Het uitoefenen van het bankbedrijf ten behoeve van de publieke sector.	* 1.995.000.000	71.290.000.000
Verdygo B.V. - Roermond	Besloten vennootschap	Het vermarkten van kennis en kunde van Waterschapsbedrijf Limburg bij het (laten) ontwerpen en ontwikkelen van installaties op het gebied van de afvalwaterketen, in het bijzonder rioolwaterzuiverings- installaties.	* -576.000	622.000
Vereniging Unie van Waterschappen - Den Haag	Vereniging	De behartiging van de belangen van de Nederlandse waterschappen, op nationaal, Europees en internationaal niveau, alsmede de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en het bepalen van gezamenlijke standpunten van haar leden en het verlenen van service aan haar leden.	* 2.698.000	22.577.000
Vereniging Werken voor Waterschappen - Den Haag	Vereniging	Het als werkgeversvereniging behartigen van de gemeenschappelijke sociale en sociaal-economische belangen van de leden van de vereniging die activiteiten verrichten binnen de sector waterschap.	* 116.700	121.000
Slibverwerking Noord-Brabant NV (SNB)	NV	Het duurzaam verwerken van zuiveringsslib voor de 7 aandeelhouders (waterschappen). SNB beheert en exploiteert hiervoor een slibverwerkingsinstallatie (SVI) op het industrie- en haventerrein in Moerdijk.	* 15.280.000	29.973.000

** betreft cijfers uit jaarrekening 2022 omdat geen (geprogniceerde balans per 1-1-2024 beschikbaar is)*

Bijlage L Risico-inventarisatielijst

Waterschap Limburg: Van Strategische Risico's naar Weerstandsvermogen							
Nr. Risico	Domein(en)	Naam Risico	Status Maatregelen	Risico-score (netto)	Rekenpercentage kans	Rekenbedrag Gevolg	Weerstandsvermogen
1.01	Financieel	Instorten economie waardoor teruggang inkomsten uit heffingen	OPPAKKEN	2C	15,0	€ 750.000	€ 112.500
1.02	Financieel	Forse inflatie (> 2 * Consumentenprijsindex)	ACCEPTEREN	3B	37,5	€ 350.000	€ 131.250
1.03	Financieel	Renterisico's	IN CONTROL	1C	5,0	€ 750.000	€ 37.500
1.04	Financieel	Onvoldoende aandacht voor kostenbewustzijn en beheersing binnen de organisatie	OPGEPAKT	3B	37,5	€ 750.000	€ 281.250
1.05	Financieel	Frauderisico	OPGEPAKT	2B	15,0	€ 350.000	€ 52.500
1.06	Financieel	Garant staan voor tekorten BsGW, Het Gegevenshuis en Het Waterschapshuis; WBL blijft buiten beschouwing	IN CONTROL	2A	15,0	€ 100.000	€ 15.000
2.01	Strategie	Nieuwe wet- regelgeving, wijzigingen richtlijnen met direct effect op bedrijfsvoering of aanbestedingen	IN CONTROL	3B	37,5	€ 350.000	€ 131.250
2.02	Strategie	Imagoproblemen	OPGEPAKT	3B	37,5	€ 350.000	€ 131.250
2.03	Financieel	Capaciteitsproblemen en hogere kosten door krapte arbeidsmarkt	OPGEPAKT	3C	37,5	€ 750.000	€ 281.250
2.04	Strategie	Samenwerking partners stagneert / loopt stuk	OPPAKKEN	3C	37,5	€ 750.000	€ 281.250
2.05	Strategie	Veiligheidsissues in volle breedte (personeel en projecten)	OPGEPAKT	3C	37,5	€ 750.000	€ 281.250
2.06	Strategie	Doelen/ambities stroken niet met wensen bestuurlijke omgeving	OPGEPAKT	3C	37,5	€ 750.000	€ 281.250
2.07	Strategie	Mislopen subsidies / bijdragen derden door niet te voldoen aan vereisten	OPGEPAKT	2B	15,0	€ 350.000	€ 52.500
2.08	Strategie	Ontbreken van beleid m.b.t. ontwerpisen assets	OPGEPAKT	3A	37,5	€ 100.000	€ 37.500
2.09	Strategie	Disfunctioneren Assets	OPGEPAKT	2D	15,0	€ 2.500.000	€ 375.000
2.10	Strategie	Niet tijdig halen duurzaamheidsdoelen	OPPAKKEN	3A	37,5	€ 100.000	€ 37.500
3.01	Crisis	Rol van WL bij watercrisis niet waar te maken	IN CONTROL	2D	15,0	€ 2.500.000	€ 375.000
3.02	Crisis	Calamiteit voordat wettelijke norm bereikt is (waterkeringen en watersysteem)	ACCEPTEREN	1C	5,0	€ 750.000	€ 37.500
3.03	Crisis	Afkoopshade i.g.v. wateroverlast	OPPAKKEN	2C	15,0	€ 750.000	€ 112.500
3.04	Crisis	Pandemie (vb griep, corona met uitval > 10%)	IN CONTROL	2C	15,0	€ 750.000	€ 112.500
3.05	Crisis	(Vitale delen van) kantoorgebouw brandt/branden af	IN CONTROL	1C	5,0	€ 750.000	€ 37.500
3.06	Crisis	Grootschalige en langdurige stroomuitval	IN CONTROL	1A	5,0	€ 100.000	€ 5.000
4.01	Contracten	Faillissement/contractbreuk bedrijfskritische leveranciers/aannemers	OPGEPAKT	2C	15,0	€ 750.000	€ 112.500
4.02	Contracten	Onrechtmatig inkopen en/of onvoldoende contractuele uitnutting contracten	IN CONTROL	1A	5,0	€ 100.000	€ 5.000
4.03	Contracten	Onderhoudscontract maai- en groenonderhoud presteert ondermaats	IN CONTROL	2C	15,0	€ 750.000	€ 112.500
5.01	Projecten	Te hoge druk vanuit omgeving, provincie RWS om projecten op te starten	IN CONTROL	1A	5,0	€ 100.000	€ 5.000
5.02	Projecten	Niet tijdig beschikbaar hebben van gronden of andere rechten voor uitvoering projecten	IN CONTROL	1B	5,0	€ 350.000	€ 17.500
5.03	Projecten	Forse onder uitputting in de projecten	OPGEPAKT	3A	37,5	€ 100.000	€ 37.500
5.04	Projecten	Meerkosten projecten door vertragingen als gevolg van weerstand omgeving	IN CONTROL	1C	5,0	€ 750.000	€ 37.500
5.05	Projecten	Ontstaan ongedekte schades bij derden t.g.v. uitvoering project	OPGEPAKT	2B	15,0	€ 350.000	€ 52.500
5.06	Projecten	Oplevering en overdracht van projecten niet goed afgestemd met Beheer en Onderhoud	OPGEPAKT	3A	37,5	€ 100.000	€ 37.500
5.07	Projecten	Projectrisico's HWBP-projecten	IN CONTROL	1C	5,0	€ 750.000	€ 37.500
5.08	Projecten	Stikstofproblematiek belemmert uitvoering opgedragen projecten	OPPAKKEN	3C	37,5	€ 750.000	€ 281.250
6.01	Informatievoorziening	Informatielek tgv hacking (vb ransomware)	IN CONTROL	2C	15,0	€ 750.000	€ 112.500
6.02	Informatievoorziening	Grootschalige en langdurige uitval ICT middelen	IN CONTROL	2C	15,0	€ 750.000	€ 112.500
6.03	Informatievoorziening	Schenden privacy door datalek	IN CONTROL	1C	5,0	€ 750.000	€ 37.500
6.04	Informatievoorziening	Meetdata en/of kerngegevens niet op orde	IN CONTROL	3C	37,5	€ 750.000	€ 281.250
6.05	Informatievoorziening	Digitale dienstverlening (Omgevingswet) niet op orde	IN OPZET - IN CONTROL	3B	37,5	€ 350.000	€ 131.250
7.01	VTH	Onrechtmatig (niet) verlenen van vergunningen en/of (niet) opleggen van een sanctie/bestuursmaatregel	OPGEPAKT	2B	15,0	€ 350.000	€ 52.500
7.02	VTH	Niet voldoen aan de kwaliteitscriteria VTH	ACCEPTEREN	1B	5,0	€ 350.000	€ 17.500
7.03	VTH	RUD's, gemeenten en provincie houden bij uitvoeren VTH taken onvoldoende rekening met waterbelangen	OPGEPAKT	2A	15,0	€ 100.000	€ 15.000
Totaal							€ 4.696.250

Bijlage M Afkortingen

AB	Algemeen bestuur
ADCP	Acoustic Doppler Current Profiler
ARBO	Arbeidsomstandigheden
AROL	Ambtelijk Regiotrekkers Overleg Limburg
AVG	Algemene verordening Gegevensbescherming
BBP	Bruto Binnenlands Product
BBVW	Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BKaL	Bestuurlijke Klimaatadaptietafel Limburg
BROL	Bestuurlijk Regiotrekkers Overleg Limburg
BRP	Basisrioleringsplan
BsGW	Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen Limburg
BT	Beleidsteam
BZW	Biologisch zuurstofverbruik
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CASTOR	Catchment Strategies TOwards Resilience
CERT	Computer Emergency Response Team
CISO	Chief Information Security Officer
CoPI	Commando Plaats Incident
CP	Commercial Paper
CRK	Centrale Regiekamer
CZW	Chemisch zuurstofverbruik
DAW-plan	Delta Plan Agrarisch Waterbeheer
DB	Dagelijks Bestuur
DHZ	Deltaprogramma Hoge Zandgronden
DPRA	Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
ECB	Europese Centrale Bank
EMU	Economische en Monetaire Unie
FG	Functionaris Gegevensbescherming
Fido	Financiering decentrale overheden
FTO	Farmaco-Technologisch Overleg
GGA	Gebiedsgerichte Aanpak
GLB	Gemeenschappelijke Landbouw Beleid
GR	Gemeenschappelijke Regelingen
GRC	Governance Risk en Compliance
GRP	Gemeentelijke Rioleringsplannen
HIO	Hoogwater Informatie Omgeving
Hof	Houdbare Overheidsfinanciën
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWH	Het Waterschapshuis
IBA	Individuele Behandeling van Afvalwater
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie

ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IPM	Integraal Projectmanagement
IPO	Interprovinciaal Overleg
I&W	Infrastructuur & Waterstaat
KLIMAP	Klimaatadaptatie in de Praktijk
KPI	Kritieke Prestatie-Indicator
KRW	Kaderrichtlijn Water
LCMS	Landelijk Crisismanagement Systeem
LEB	Limburgse effluentbeleid
LIVES	Litter free rivers and streams
LIWA	Limburgse Integrale Watersysteem Analyse
LLTB	Limburgse Land- en Tuinbouwbond
LPG	Limburgs Particulier Grondbezit
LWV	Limburgse Werkgevers Vereniging
MTN	Medium Term Notes
NIL	Natuur Inclusieve Landbouw
NOVEX	Nationale Omgevingsvisie Extra
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NSP	Nationaal Strategisch Plan
NWB	Nederlandse Waterschapsbank
NW4	Vierde Nota Waterhuishouding
OT	Operationeel Team
OTO	Opleiden, Trainen en Oefenen
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PBB	Persoonsgebonden Basisbudget
PDCA	Plan Do Check Act
P&C	Planning & Control
PFAS	Poly- en Perfluoralkylstoffen
POL	Provinciaal Omgevingsplan Limburg
PPO	Proefstations voor Plant en Omgeving
RAC	Richtlijn voor de accountantscontrole
RES	Regionale Energie Strategieën
RISMAN	RISicoMANagement
ROT	Regionaal Operationeel Team
RWS	Rijkswaterstaat
Rwzi	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SDE	Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie
SDG	Sustainable Development Goals
SMWK	Schone Maas Water Keten
SPUK	Specifieke Uitkering
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
SWAP-model	Soil Water Atmosphere Plant model
UvW	Unie van Waterschappen
Ve's	Vervuilingseenheden
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten

WBL	Waterschapsbedrijf Limburg
WBP	Waterbeheerprogramma
WiB	Water in Balans
WL	Waterschap Limburg
WNT	Wet Normering Topinkomens
Woo	Wet open overheid
WOZ	Waarde Onroerende Zaken
WPG	Wet Politiegegevens
WRL	Waterveiligheid en Ruimte Limburg
WUR	Wageningen University & Research